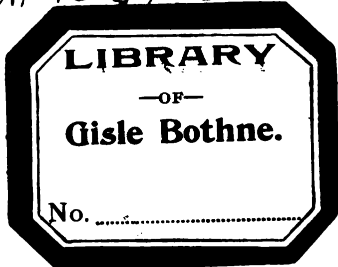

WIDENER
HN T1KZ $

LIBRARY
—OF—
Gisle Bothne.
No.

HARVARDIANA
ACADEMIA IN NOV·ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

NORGE

NORSK KALENDER

UDGIVET VED

NORDAHL ROLFSEN

*

KRISTIANIA
JACOB DYBWADS FORLAG
KJØBENHAVN: G. E. C. GAD.

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI. 1895.

Indhold.

Portræter af medarbeiderne.

Bilag: *Mot,* sang af Chr. Sinding, tekst af Arne Garborg.

Ved havet.

Præludium.

Naar den lyse Sommer er inde, naar de højrøde Roser funkler mellem Bladenes Grønne, naar alle er glade og højrøstede — naar Sommerens stærke Liv ligesom runger over Jord med blanke Klokker; da faar jeg ofte, træt af Dagen, en sælsom Lyst til at gaa ud der, hvor Moen strækker sig mod Havet. Da vinker den øde Lyngvidde mig: «Kom ud! her er saa stille! Kun min graa Fugl piber, naar det mørknes, og her er saa ensomt. Kun den fattige Bonde gaar træt hjem, naar Dagen er endt.» Og Havet vinker: «Fra derude, hvor jeg skummer frit, til de inderste trange Fjorde, gaar jeg min gamle, evige Kredsgang, uden at sørge, men uden at glædes. Kom til mig! . . . thi omend jeg ligger her skinnende i Sommer og Sol, skal du dog vide, at jeg har dybe, dunkle Grunde.»

Og jeg lyder begges Kalden og gaar gjennem Lyng og Ur, hvor rædde Dyr holder til, og jeg gaar over Moen og naar omsider Havet. Jeg ser det igjen, som det strækker sig blaat og gyngende under en fin, perlegraa Taage. Skyerne staar lavt i Synskredsen som fjerne Bjerge, og mens det hele hviler i stolt Ro, kommer muntre Smaabølger farende og brister mod Strandens Klint. Uvilkaarlig vender jeg Blikket nedad: paa Bunden ligger noget underligt skjult: noget hvidt skinnende, maaske en liden Knokkel — saa et tangklædt vandtrukket Stykke Mastetræ. Og omkring mellem alt dette gaar den spinkle Tangsnelle, og længst nede sidder nogle gamle Bundfiske, mærkelige Skabninger, lignende gamle fede Koner, som sidder og puster og stirrer frem for sig uden at sige et Ord.

(Juli. I et gammelt Fiskerleje.)

For umindelige Tider siden havde Elven mødt Havet under de stejle Fjeldvægge. Og den havde præsset paa, men Havet havde holdt Stand. Og naar Søndenvinden kom, gik Bølgerne lukt opi Fjeldrifterne. Her havde de gamle Sjøfugle sine Reder: de likte Saltvand bra; men de holdt ikke af at faa det ind i Huset. Derfor flagred de ud og skreg gjennem Stormen: «Dette gaar for vidt! dette gaar for vidt.»

Elven gik mod Havet de lange Tider. Den havde glemt, at den engang laa og brød som for at faa Havet bort. Nu var den klog, nu var de godt for-

ligte. Vaar, Sommer og Høst gik den der. Men den brød ikke længer mod Fjeldvæggen — nej, den rulled ind mod lange, flade Banker, der dukked frem, større og større i Tidernes Løb.

Endnu boed kun Sjøfuglene paa Bankerne. Enkeltvis eller mange tilsammen sad de og vaktede og saa sig rundt. Men ingen forstyrred dem, og for Bekvemheds Skyld lagde de sine Æg paa Bankerne lige ved Sjøkanten.

Men en senhøstes Dag for en stor Fugl forbi langt derude. Den laa paa Vandskorpen og svam og havde Vinger. Sjøfuglene spurgte hverandre: «Ved nogen, hvad det er?» men ingen kunde svare. En af de stærkeste, som havde faret lange Veje, troed dog, at han havde set slig Fugl engang, han var langt ude paa Havet. Men alle som en sagde: «Vidste vi bare, hvad det var.»

I det hele begyndte meget at ske, som Sjøfuglene ikke kunde begribe. I Skoven længer oppe klang det tidt ganske besynderligt, og det knaged i de ældgamle Træer. Og flere og flere af de store Fugle svam forbi, og ikke sjelden kom de ind til Bankerne, saa Sjøfuglene maatte flyve længer bort: De kunde jo ikke vide noget om disse fremmede Fugle. Og det mærkeligste var, at der fra deres Rygge gik ukjendte Væsener i Land. Og disse sparede intet. Hvor der før var stille, blev Uro. Fisken i Havet fangede de, og Træerne i Skoven kløvede de.

Sjøfuglene hadede disse Fremmede; derfor samlede de sig og trak sig tilbage til de smaa graa Skjær, som dukker i Havet som blanke Guldgjæs, naar det er klart, men som ligner Hvalfiske og lige efter forsvinder, naar Uvejr kommer ind fra Havet.

Men disse Fremmede, der tog Landet i Eje, var de stærke Fiskere og Lodser, som maaske gjennem tusen Led avlede dem, der nu bor her.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Saadanne Tanker fra de gamle Dage tænker man uvilkaarlig her. Thi der er noget af en høj Alder over alt: de gamle ludende Hytter, Menneskenes Skikke, deres Tro og deres langsomme Tale.

Omkring Husene strækker sig nøgne Holmer, hist og her gror brun Lyng og nogle magre Nyper. Intet organisk Liv paa lange Veje . . . . kun Nuter, Stene, Forsteninger fra en urgammel Tid.

Maaske deraf det kommer, at Vinden er saa frisk, Luften er saa ren — som en bred stærk Strøm. Og man ved det, og man føler det, og en og anden Læge sender maaske sin Patient ud her, hvor Sjøbrisen blæser.

Her bor ialfald én, en gammel Mand, som skulde i Grunden døet for længe siden. Han sidder ofte ved Stranden med mange Tørklæder omkring sig, soler sig, naar han kan, og trækker Pusten dybt for at ta ind saamegen Luft som muligt. Ganske alene sidder han hele Dagen. Men henimod Kveld følger man ham

did, hvor han bor. Og hver Dag spørger den syge: «Hvordan ser jeg ud idag?» — og han vender de ængstelige Øine mod en. «Jo,» svarer man, «idag er det bedre. De ser friskere ud.» «Ja — jeg er jo snart ganske frisk.» —

Hver Morgen fortæller han saa den, som vil høre, at da han rejste, saa tog han Farvel med nogen hver, som han kjendte. Og alle saa de paa ham, ligesom de tænkte: Stakkars ham, nu er det vel snart ude med ham. Og saa faar han i Steden høre, at *de* er døde; for tolv Aar siden kom han herud . . . for otte Aar siden døde den første af dem; han var endog Doktor . . . for fem Aar siden døde en anden, som sad og gjorde sig til af, at han bare spiste Næper, Kaalrabi, Korn og Potetes og andre Grønsager . . . og siden var fire andre døde, allesammen uden ham, som sad her og bare blev friskere, jo ældre han blev.

Og den syge Mand tar Tørklæderne om sig og naar ned til sin Stol og blir siddende at stirre udover.

Man kunde næsten tro, at Manden ikke bar sig saa dumt ad. Thi sikkert er det, at her gaar mange Folk omkring, som aldrig synes at skulle kunne dø. Gamle Folk, der ser ud, som var de mosbegroede, med Øinene lukkede og Munden halvaaben; de gaar og lever — lever uafladelig.

Men her er Folkets Sind ungt og rent. Her har ingen Skillingslærdom trængt ind og visket ud Barnet og den vilde hos Mennesket. Her synges Sange, som

har hentet sin Saft og Kraft fra Naturens Skjød — snart klare som en blank Sommerdag, snart dunkle som en Høstkveld, snart mørke og vilde som en stormfuld Vinternat. Og Egnen ligger og svarer. Alt her er stemt sammen som en smuk, ren Melodi, ikke noget drømmesygt, men snarere drømmestærkt som et Eventyr.

Jeg mindes noget . . . som et Sagn derfra:

For Endre Lodal havde alt her i Verden visnet. Hans vilde Bror Hall havde taget hans Hustru Marie med sig i Sjøen. Man fandt dem en Dag; han omfavnende hende vildt, hun stridende imod i Rædsel.

Endre blev en stille Mand fra den Dag. Han gik omkring uden at mæle stort. Han stellede med at sætte Rug og Poteter paa den lille Jordflæk, han ejede, og fiskede nu og da fra Baad. Ellers lod han Dagene gaa uden at bekymre sig om noget.

«Det faar ikke sige stort, om vore Dage gaar i Glæde eller Kummer,» sa han til nogle, han fulgtes med en Kveld. «De gaar jo, og de faar en Ende, hvordan de end gaar. Dø'en kommer jo til Slut alligevel.»

«Kjender du ikke Nag til din Broder?» spurgte en.

Endre rysted paa Hodet: «Nej, jeg gjør ikke. Hall var som Fuglen, der flyr i Mørke. Og han dømte jo sig selv.»

Endre leved Dag efter Dag og Aar efter Aar dernede ved Svartesundet. Han drev ikke sit Haand-

Holmboe

værk mere, men han fik det til at gro paa sin lille Mark, saa den blomstrede som en Have. Og saa hendte det, at han lidt efter lidt blev en gammel Mand — en gammel Mand, som kun sjeldent havde smilet.

Noget holdt han af foruden Blomsterne; det var Trækfuglene, de urolige Drømmefugle. Han kjendte dem alle: den tidlige Lærke, den skrigende Svale og Graagaasens vakre Luftskib. Men ingen slog sig ned i Svartesundet: der var for koldt og mørkt; de maatte videre.

Men en Vaardag saa han, at en ung Svane var bleven tilbage. Endre gik helt ned til Stranden, og Svanen var ikke bange; den svømmed ham ganske nær. Næste Dagen var den der og den derpaa følgende og endnu to Dage til. Og den kom Endre nærmere og nærmere, og tilslut kunde han klappe dens hvide Fjær.

Men femte Dags Morgen, da Endre saa ud, var den der ikke længer. «Ja, nu er den vel borte for bestandig,» tænkte han.

Han troed ikke, han skulde se Svanen igjen; men dog fik han se den endnu engang. Det var paa den Tid, da Sommeren svinder og Høsten tager til; ja rigtig da saa han Svanefuglen. Men da Kvelden kom og Mørket sænked sig, medens Maanen lydløst gik op i Sør — da begyndte Svanen pludselig at synge, og dens Toner gik ligetil Hjertet, og den slog med Vingerne, saa Havskummet fossede. Og en Stund efter

syntes det ham, som om den sank ned i Dybet og blev borte.

Men den Nat blev Endre længe liggende vaagen og tænke . . . . denne Svanefugl minded ham om én, han engang havde ejet. Den hvide Svane med de bløde varme Dun.

*

Saadanne Sagn kjender man derude.

Og nu, da jeg er vendt tilbage til Byerne, hvor man gaar om og længes efter og savner, man ved ikke selv hvad, — saa mindes jeg pludselig hine Dages blege Lys med de kjølige Vift fra det evige Hav.

Og maaske vil jeg atter høre fjerne Raab, og jeg vil gaa henad de sorte Marker, medens Aften falder paa og Dagens Skyer mod Vest visner. — Disse tause Timer . . . Stilhed omkring mig, Stilhed højt over mig til de blanke Stjerner . . . og her disse Marker, hvor Natten snart vil tætne! . . . . nu begynder jeg at fatte Ødets uendelige Skjønhed, og jeg higer efter at fornemme dets dybe Ro.

Thomas Krag.

Fjellluft.

Han Ole Bryn, Maalaren, «Olaguten», og so eg, hadde funne ut, at i denne Varmen var det best aa sova um Dagen og gaa um Natta. Paa Øvstemo-Sæteren hadde me daa tekje oss ei dugeleg Kvild, og Solegladsbil sette me i Veg, so me kunde naa Dyrsjøgrenda i Morgo tidleg.

Sola hadde steikt i Bakkarne Dag etter Dag, so Lufta no stod som ei tett, turr Graadimme. «No brenn Skogarne ned-etter Østerdalen, kann du tru,» sa Olaguten. Himmelen var yverdregen med ei brungraa Hye, som lengst nedi Synsranda tetnad av til ein djup, røykblaa Skodde- og Skuggeheim, der Høgfjelle sveipte sine Ryggjer og Tindar og sylvskimrande Snøfenner meir og meir inn som i ein mjuk Draum, og Himmel og Vidd flaut saman.

Solegladsbil: ved Solnedgang. — me: vi. — Synsrand: Horizont.

Inst inne og lengst bak, i den døkke Draumheimen langt attum dei siste sviktande Fjell-Skuggar i Sudaust, valt det upp or Graadjupe toreblaąe, halmgulnande Ullskykantar, som spaadde Regn.

Solfallsvinden aukad seg upp og gjekk i lange, ljosnande Bylgjedrag gjenom Liderne uppunder Rundhøa, der Fjellbjørka stod lutande med lavsvarte Leggjer, bøygd av Fjellvinden og den tunge Livsens Strid. Lenger nede, i djupare Lider, gól Gauken ender og daa; det høyrdest gjenom Vindsusen døyvt, men klaart, — rolegt og vekjømelegt som Vesper-Ringjing fraa ei duld Skog-Kyrkje.

Men Vinden stilnad snart. Klokka tolv laag me ved ein Bekk og kokad Kaffi; daa var alt kyrrt; berre ein Fjellfugl peip innetter Myrarne einkvarstad, elder ned i Bjørkelida, som no gav seg etter. Inn i millom, langt burte, veik, sviktande Bjølleringling; Øykjer visst. Der var inga Regnskyer i Sør lenger, berre ein letnande graaleg-blaa Dis, skuggemjukt sveipt um dei inste Fjella. I Nord ljosnad lengst nede ei matt Broncerand; — «Midnattssola», nikkad Felagen min. Me vart meir og meir faamælte. Det var slik Høgd og Helg yver alt; Æventyr. Ikkje Nott; berre døyvd Dag. Troll-Dag, Tusse-Dag; eit Ljos som i Draumar, der ein korkje ser Maane elder Sol; no kunde ein Jutul stiga sine Sjumilsstig burtetter alle Fjell og

Hø: høi Fjeldaas. — duld: dulgt; usynlig. — einkvar: (Tonen paa ein): en eller anden.

kverva burt som ei graa Sky langt, langt sør i Rundom.

Som me sat der ved Kaffidoktaren og ei Snadde karvad Bladtobakk, som var so god imot Myhanken og alt anna nærsøkjande og eltesamt Fly, — var det med eingong som det gjekk eit Toneskifte gjenom Lufta. Me meir kjende det en saag det; baae tvo skygnde me oss ikring; samstundes vaknad det same Orde paa tvo Munnar: «Dagen?» — Og eg trur, me kjende baae tvo noko som ei Vakning i oss sjølve, ei Umstemning i Nerve-Samspele, ein Ljospust gjenom Blode; — me sprang upp, sløkkte Varmen og drog i Veg.

Ei Stund etter gjekk eg og undrast paa, um eg ikkje likevæl maatte ha sove? Ein liten Blund? Um ikkje med Augo, so med Heilen? — Det kom liksom so langt burt, alt det eg hadde gjort og tenkt og set fyrr i Kveld. Det vart so lengje sidan. So burt i ein annan Heim. Eg hugsad det som gjenom ei lett Skodde av Svevnørske.

Smaatt i senn aukad Dagen paa. Umerkjande. Fine, lette Gustar av Ljos kom som blaasande hit yver bleiknande Fjell fraa ein klaarare og klaarare Nordausthimmel; alt, som var att av Kveldrøyk og Kveldeim i fjerne Himlar og Jøtunheimar, klaarnad som Draum fyr Dag og vart burte. Toppar og Høgder

baae: begge. — skygna: se, skotte. — Heilen: Hjernen.

og lange Aaser steig fram i Sør bleike som Skrymt, tom Flate mot tom Luft, men med fastare Drag etterkvart som det leid til Morgons.

Me var no i Dyrvorddalen, som fører heilt fram yver Dyrsjø-Aasen til den vesle Fjellgrendi ved Dyrsjøen. Fraa eit Skraa-Skard i Nordvest kom ei lita Aa fossande og syngjande. Paa Austsida av den heldt me oss, noko uppifraa. Fint bugtad ho seg ut gjenom den opne, myrlendte Dalen millom doggvaate Tuvur i sin lindaste blaae Morgonglans; noko lenger nede rann ho ut i eit stort Tjern med Moltemyrer ikring; paa burtre Sida, noko ovan Vatnet, ei fin, grøn Sætergrend. Her og der frametter Aasarne, i Solhall og Lygne, mindre og større Fjellbjørkholt. Allestader vaknande Fuglar.

No kom Ljose susande i større Bylgjedrag, og for kvar Bylgje vart det som ein ny Grunntone. Det gjekk gjenom alle Skiftingar av Bronce og Gull til Rosa, — lett, lett Rosa yver fjerne Blaatindar med skinande Sylv av Snø; endaa lettare yver rjomegule Reinmosefjell; so varmare, skjelvande, som Smil i Elsk, frametter dogg-drukne, saftgrøne Lier.

Daa er det eit Minutt, ei Vidunderstund, at graae Fjellvidder forvandlar seg til rike Hagar, som sveiper seg i Morgenrode og Himmelblaatt som i eit Dikt

S k r y m t : Spøgeri; Fantomer. — S o l h a l l : Heldning mod Solen. — L y g n e (av logn): roligt Sted, Ly. — S k i f t i n g a r : Nuancer.

og speglar seg i varme, blanke Smaa-sjøar med slik daarande, dragande Fagerdom, at du stend som tryllt og trur, du stirer inn i ein Huldreheim. Aldri saag du so klaar ein Sjø spegla so ven ei Verd med so mjuk ein Glans i slikt varmt og lindt Ljos av Hildring og Draum; det var liksom sjølve det tapte Paradis, som grønkad der nede i dette stille Fjellvatne.

Men Dagen vaks og Ljostonen steig; fleire og fleire Fargar kom til; det var som eit Festspel, utført paa Orge med fleire og fleire Stemmur: Fløyte, Pipe, Trompet, Basun . . . Daa er Sola uppe, og ein kvit Orkan av Ljos fyller Himmelen og Heimen.

Og Verdi stend som nyskapt.

Det er ein Augneblink daa, at alt tagnar, kvar pipande Fjell-Lo, kvar klukkande Gauk; og Rev og Bjønn stend tomsad og tryllt, og Haren stansar i Sprange. Verda gløymer seg sjølv framfyr denne Almagt; det er som ho i Morgonglansen, innunder Solkruna, hadde set ein Skimt av Gud.

Men etter dette Festspel og Himmelens Under tek Arbeidsdagen til, den tunge og den lange.

*

Me ruslad fram gjenom Liderne og totte Sola vermde meir ein godt gjorde. Og Flyet aat og My-

tagna: blive taus.

hanken stakk. Men Fluga kom surrande og stangande inn mot Øyro og Kinn upp att og upp att utan Stans og Ende.

Litegrand svevntrøytte var me vel og. Helst eg daa. Eg kjende meg mødd og lite i Lag, og Skreppa tyngde meir en rimeleg.

Dyrsjøaas-Liderne var lange. Og det var som dei tøygde og tøygde seg, di varmare det vart. Skogen var tunn og smaa, Fjellbjørk og her og der ei Krøkle av ei Toll; her var mest skuggelaust. Sola stod paa Himmelen som ein gloande Omn. Det osad av Stein og Jord, og eimad av Skogen.

Lufta var som eit lumrande Laug, full av heite Angar, Daam av Einer og Vier og fin Fjellblom, av kald, frisk Myrmose, av varm Lyng, av harpiksfeit Fure og ung, søt Bjørk, av solbrende Sætervangar og Vollar frametter Liderne. Det var sterkt, so det gjekk aat Hovue. «Aah! Fjellluft er Fjellluft, um ho so var gloande!» sa Olaguten; han saup ho i seg i djupe Drag. Eg kunde kje vera so uppglødd lenger. «Den, som helder hadde seg ein god Seidel Frydenlund!» —

Han saag paa meg og smaamylte. «Er du lat?» sa han. «Det gjev seg, naar du faar Sveiten ut.» — Eg likad ikkje, at han var so kry; «Takk skal du ha!» svarad eg stuttmælt.

Krøkle: krogvoxet lidet Træ. — Toll: Furu. — Laug: Bad. — Ange: Duft. — Daam: Sanseindtryk; Skjær; Duft.

Men Rett fekk Olaguten lel. Daa Sveiten kom, gjekk det lettare. Det var kje denne vaate, tunge Sveiten, som klissar og kliner og gjer deg matt og arm, slik som den, me kjenner fraa Byar og Dalgrytur; han hoppad fraa Panna i lette Dropar som Hagl, og eg vart ledug og frisk, so eg kunde ha dansa.

Snart var me paa Høgda. Der nede tøygde Dyrsjøen seg blank og blaa millom Nes og Smaaholmar. Og no tok det til aa gusta og blaasa. Aa! so friskt og godt. Jau; Fjellluft var Fjellluft. Ein fekk vera rimeleg.

Yver Aasarne burtanum Sjøen myrknad det; Skyer drog upp. Gudskelov; ei god Regnskur no, — eg kjende, kor godt ho vilde svala. Me sette ned Lida med nytt Mod. Ein Times Tid etter var me ved dei øvste Bøarne.

Her laag Jorda og geispad etter Regn. Solbranden hadde steikt henne kvit. «Berre ikkje Regnet kjem for seint no,» sa eg.

«For seint? — Aa nei. Er det gamle Grase daudt, skyt det upp nytt,» meinte Olaguten.

*

Det store Tune paa Paalstrøen stod fullt av Karjolar og Øykjer med Kyrkjeselar. Yver Innkjørsla til Tune var lagad liksom ein Port av Bjørkelauv. Her og der frametter Husveggjerne og ikring Dørerne

stod Smaaflokkar av gjesteklædde Folk, some myrkeblaae, andre ljosgraae, smaatt og rolegt samtalande. Millom Husi flaug Kvinfolk att og fram og stelte; nokre Smaagutar og Smaagjentur leikad seg burtmed Laaven og Vedskaalen. Den gamle Fjellgarden med sine mange smaae graae torvtekte Tuftehus saag reint livleg ut.

«Skal sjaa, me kjem til Brudlaups,» meinte Olaguten. «Kan so seia,» undrast eg.

Me vaagad oss innpaa Tune og helsad paa dei, me fyrst raakad. Fleire sankad seg til, forundrad og forvitne. Snart var Røda i Gang, og dei fortalde oss daa, at det var til Likferds, me var komne, og ikkje til Brudlaups. — Hm; døy maa dei lel . . .

Det var Gamlemannen paa Garden, som var sloppen herifraa. Aa ja, ja; me skulde den Vegen alle. Han hadde elles vore gamall nok og no. Ja ikkje noko svært gamall just. Han var fødd i 1805, og no skreiv me 1891; det var kje meir en 86 Aar, det; so det var kje just Alderen. Nei; men han hadde vorte liksom so tuslen av seg i dei siste Aara. Ikkje sjuk. Nei; sjuk hadde han aldri vore. Ikkje i heile sitt Liv hadde han legje sjuk ein einaste Dag. Og endaa so stridt som han hadde havt det. Slit og Stræv her uppi ville Fjelle aaleine i mange Aar, til Sønerne vaks upp; og han hadde nok ikkje vore av dei, som hadde spart seg, han Haakkaa Paalstrøen! Aa du store Tid, som han foor her og

basad med Timberhogging og Køyring og Kolbrenning innetter alle Skogarne svartaste Vinteren; — det var i den Tia, dei brende Kol og køyrde til Røros, det; til Verke. Og so desse fæle lange Byvegjerne, dei hadde i den Tida; dei maatte alt til Trondhjem daa. Og so Gardsbruke attpaa. Aa ja; slitsamt hadde han havt det, han Haakkaa; men aldri so han gav seg; nei; og aldri sjuk ein einaste Dag; det fortalde han tidt, det. Nei; men det hadde no vore Tufs med han lel no, desse siste Aara; han hadde ingen Hugs lenger. Ja det gamle kunde han minnast, men ikkje det han høyrde og saag til kvar Dag; han var liksom i Baandomen aa kalla. No paa Slutten kunde han ikkje hugsa Folk helder. Soneson hans gifte seg her ifjor, — nei, i Fyrefjor . . . «Son, meiner De.» — «Son? Nei, han Unge-Haagen, han, som hev Garden no, det er nok Sonesonen, det ja. Sonen, det er han Hans det, — han, som du ser burti Døri der no.» — «Han Gamlingen med det kvite Skjegge?» — «Ja, nettupp.» — «Det hev livt tri Ætter samstundes her paa Garden daa?» — «Ja; det hev nok det. No i det siste hev det vore baade Lang-Godfar og Godfar og 'n Haagen sjølv, — og so han Vesle-Hans daa, Son hans Haagen att.» — «Fire Ætter! — det er godt gjort.» — «Fjellluft!» nikkad Olaguten.

Ja, — so var det daa denne unge Kona, som kom i Huse; henne kunde Gamlingen aldri minnast. Kvar Dag, naar ho kom inn, sat han berre og glodde

og undrast. «Ja detta Kvinfolke kjenner no kje eg!» sa'n Gamle-Haakkaa. Og slik jamt. Alt, som var fraa denne nyaste Tida, det kunde han kje klara. «Aa ja; eg er for gamal, eg no,» sa han tidt; «eg er so reint for gamal eg no, du!»

Han sat berre attmed Aaren og tuslad i seinare Tid. Elles laag han nok helst og sov fyr det meste, liksom Smaabaana. Stundom fekk han det med det, at han totte kje det var verdt aa staa upp att. «Dei kjem no fell' snart med denna Baaten no?» sa han. — «Kva for ein Baat?» — «Aa, denna Koppen,» sa han. — «Koppen?» — «So eg kann faa koma aat Jorda, eg og eingong!» — «Er det Kista, du meiner?» spurde dei han. «Ja; er det kje det, eg seier daa?» svarad Gamlen.

Nei, han ræddast nok ikkje fyr aa døy. Det var helder som han stunda etter det; han totte vel, han hadde stræva nok for sin Part. So var det ein Dag; ho Barbro hadde just vore inne med Dugurd. Daa ho kom inn att, hadde han lagt seg paa Senga; der laag han og stunde so smaatt, og bad Gud hjelpe seg. Noko lenger utpaa Dagen misste han Mæle. Sidan sov han nok helst, so vidt dei kunde forstaa. Um Natta vakte dei yver han. Daa det leid til Morgons att, saag dei, at han var sloknad.

fell': sagtens. — Kopp: Kop, Kar, Kiste osv. — stunde (av stynja): stønnede.

So var det kje meir. —

— Det var Olaguten, som fekk spurt ut alt dette, smaatt i Senn, skiftevis med alle dei mange Spursmaala, han sjølv fekk, helst um Ve're og Vinna, og kos det stod paa Jorda, der me hadde fare. —

Me var inne og saag Like. Vent og rolegt laag det i sine Lakan som eit Bilæte av Voks, med ei Panne so høg og ein Profil so rein, som det kunde vera Like av ein Konge.

*

Kista var seks flathyvlad Fjøler, ihopspikrad paa snøggaste Maate og svartmaalad. Pyntad var ho med «Overflødighedshorn» og annan Likstas fraa Byen elder Landhandlaren, trykte Kors med «Hvil i Fred!» under og dilikt. Ho var uppstelt paa ein Stuttbenk midt i Stova; paa Stolar og Langbenkjer rundt ikring sat Likferdslyden, Mannfolka paa den eine Sidå og Kvinnfolka paa den andre. Fleire av desse hadde Smaabaan paa Fange; ei sat og gav den vesle Bryst. So snart ho vilde slutta med det, sette Vesletrolle i aa skrika. I sjølve Døra stod ein liten Mann med eit langt, skakt Andlit og Heilskjegg; han var kløkt, elder han hadde Krim; for han maatte ofte snyta seg. Og daa han i denne Høgtidsstund vilde vera so finsleg som mogeleg, bøygde han seg kvar Gong djupt

kløkt: rørt. — Krim: Snue, Forkjølelse.

ned og strauk seg av under Styvlesolarne. Attum honom, i Svalen, stod Ungdom, Tenestfolk og andre, som berre høyrde so halvt med i Lage. Me hadde fengje Rom i ein Krok. Det vart elles gjort meir Ære paa oss en ubedne Gjester kunde venta.

Læraren i Bygdi, ein høg, bleik Mann i ljosblaa Cheviot, song yver Like. Eit Par av dei andre song med. Det vart helst som ein Husandagt, elder ein liten Uppbyggelse.

Salma var lang. Roleg og stødt gjekk ho fram paa sin einslungne, harde Tone og blandad seg paa ein underleg tung, svævande Maate med Vindsusen der ute, som vaks og vaks. Inn i millom høyrdest i roleg Samklang Flugesurr, Barnegnaal, lett Snufsing av Kvendegraat, Hysjing og Bysjing av Mødrar. Han i Døri bøygde seg oftare og oftare. Ein utgamall Mann sat øvst upp med Borde og ruggad paa det vesle visne Hovue sitt; han tenkte visst paa, um ikkje «denna Baaten» kunde koma og henta han og no snart.

Ettersom Salma steig og gløddest upp, var det som der yver alle desse sterke, tunge Andlit lagde seg ein Ljoske, eit Drag av noko varmt og mjukt, av Helg og av Sol, av ei høgare Forklaring, noko, som eg ikkje hadde set der fyrr. Salmetonar og fredfulle Aalvorstankar bar dei upp, so dei saag ut yver sitt arme Liv og fann Meining i det. Den svarte

Ljoske: Lysning, Lysskjær.

Kista forvandlad seg for dei og vart til ei trygg, god Seng, korsvigd rundt ikring, so inkje Sorg elder Strid, inkje Naud elder Sut, kunde naa ho. Stakkars gamle Baane der inne kunde vera glad no; han fekk sova i Ro no, han; turvte aldri meir staa uppatt til Slit og til Møde. Og Sjæla hadde det godt hjaa Gud. Dit skulde me og naa ein Gong med hans Hjelp. Og alle Hovu bøygde seg, og mangt eit Auga vart vaatt, daa Salmen til sist samlad seg i denne varme Aalvorsbøn:

«Hjælp os at stride saa,
at naar vor Strid har Ende,
vi Palmer kan i Hænde
og Seirens Krone faa!»

— Etter Salma heldt Læraren ein liten Tale, der han i jamne og vene Ord bar fram det, som paa ein slik Dag maatte liggja oss alle i Hugen. Me skulde vita, at me var som Gras og Høy, som vaks upp og var ungt og sterkt og vent og tottest ha heile Verda for seg; men so maatte det visna, og nytt skaut upp att, der fyrr det stod. So me maatte kje slaa oss til Ro her, men vita, at dette Live var Fyrebuing til noko høgare; med det fyr Augo skulde me liva det so, at det vart oss lettare baade aa bera og aa sleppa. Den gamle i Kista fekk det gode Ettermæle, han ærleg hadde fortent etter 80 Aars Strid, og eit fagert Farvel fraa Skyldfolk og Grannar. Med eit nytt Salmevers vart Like utbore og surra fast paa den Langkjerra,

som skulde draga det den halve Fjordungen Veg ned etter aat Sjøen.

No vart det Liv paa Tune. Folk spreidde seg utyver og ferde Hestarne til elder søkte Kjenningar og Samtale. Midt i Aalvore vart der Glede paa Folk; dei saag upp mot den myrknande Himmelen med Smil i sine Aasyn. No kom det Regn! Den vide, grøne Plassen fylltest med Flokk i Flokk av samtalande Menn millom annsame, beitande Hestar; det saag vent ut. «Malerisk,» sa Olaguten, han stod og lurde og prøvde aa teikna det.

Men framved Troppa, ikring Langkjerra, der Lik-Kista stod, sprang nokre Smaagjentur og leikad Sisten. Kring sjølve Kista gjekk Leiken i glad Laatt. Dei svingad og sprang, og hukad seg ned og skvatt; og han Lang-Godfar med Kista si stengde so godt; so at naar ein vart attum den, so var ein ikkje god aa faa Tak paa. I Døra og paa Troppa stod Mødrar og gamle Menn og saag paa Leiken og smilte. —

— Jau; me var paa Fjelle! Dette var ikkje «Dauden». Det var Live, Naturens store sunne Liv med evig Visning og evig Vokster, ungt Gras i Sprett yver folnande Høy.

Arne Garborg.

Hans Aanrud.

Thomas Krag.

Christian Krohg.

Eilif Peterssen.

En gammel spillemand.

D*en før-ste tørste-g-r-u-n-d,* tørstegrund —? *t-r-ø-s-t* siger trøst, e siger e, *trøstegrund,* — *den første trøstegrund.*

Her — maa — nu — det, som — i — i — fo — f-o-r siger for — e siger e, *fore-gaa-ende k-a* siger ka *p-i-t* tip *ka-tip-el,* katipel —?»

Hm, hm, det var da svært saa dunkle brillerne var idag, eller ogsaa var de veirsjuke, — og han lagde bogen fra sig, løste brillerne forsigtig fra ørerne og begyndte at pudse dem med haandbagen.

Det var Ole Smed, som sad i sit lille kammers indenfor stuen og stavede i Jersins: «Troens Kamp og Seier».

Det var ikke saa rart igjen af ham nu. Det var greit at se, at han havde været en velvoxen kar, baade stor og grovlemmet, men nu var det, ligesom

han blev borte i klæderne. Den brede ryg havde slaaet krog paa sig, saa det lille hoved med den skarpe næse og de smaa, graa øjne var sunket ned mellem skuldrene, benene var blit uforholdsmæssig lange og tynde; de nægted ogsaa sin tjeneste, saa han brugte to staver, naar han skulde kræke over gulvet, og øjnene vilde ikke mere greie ud det, som var nær ved. Paa hans høire haand var fingrene krogede og stive, men den venstre haand var endnu velformet og bevægelig — det var den, han havde brugt til strængene.

Thi foruden at være smed, havde Ole ogsaa været bygdespillemand.

Det var længe siden nu — vel en tyve aar, siden han havde fele. Sidste gang han spilte til dans og gik hjem paa haalken en høstmorgen med en liden sving paa hatten, faldt han, brak felen, slog ogsaa hoften fordærvet, og da han kom hjem, putted han felestumperne i ovnen.

Siden havde han ikke spillet, og da smedjen hans brandt for tre aar siden, saa lagde han ogsaa op baade hammer og tang, brugte bare filen eller lodbolten inde i peisen en gang imellem.

Forresten havde han nu overladt stuen til den raske, langbente kjærringen sin, som vel var de tyve aar yngre end han, og var selv flyttet ind i kammerset — for der var hverken saamegen støi eller træk, — ryggen og den høire haand var lidt slemme i træk.

Der sad han nu som oftest, og med ensomheden

var det kommet, at han havde begyndt saa smaat at lure paa døden.

Ja ikke saa, at han trodde, den var kommet indenfor stuevæggen, endsige ind i kroppen endnu, men længer borte end i næste sogn kunde den nu heller ikke være, for han havde ikke saa langt igjen til de firs. I hvert fald var det ikke ganske afveien at begynde og berede sig lidt — især for en, som havde været saapas værdslig som han, ja endog spillet til dans, om det end var længe siden.

For at gjøre sin skyldighed havde han da ogsaa for tre uger siden kjøbt «Troens Kamp og Seier» af en reisende lægprædikant og ærlig betalt 3 mark og 6 skilling for den. Og en mageløs bog var det, det havde lægprædikanten sagt, — han behøvde ikke mer, naar han læste den fra perm til perm.

Og det drev han da ogsaa flittig paa med, det var, som han ikke havde ro, før han var kommet den igjennem.

Han satte brillerne paa igjen, tog den store, sort indbundne bog og prøvde længe frem og tilbage, før han fik den rigtige afstand fra øjnene:

«*Den første tørstegrund. Her — maa — nu — det — som — i — for —*»

Hans tanker var ikke med, uvilkaarlig kom han til at løfte øjnene baade over bogen og over brillerne, saa blikket gik ud gjennem vinduet.

Der laa hele skraaningen bortover i blank, rødlig høstsol.

Det var søndag eftermiddag og saa stille, saa stille. Der var ingen bevægelse, ingen susen i træerne; de var forlængst afbladet og stak de nøgne grene op i den skjære luft, kun rognetræerne havde endnu en krans af metalgule blade om de blussende, frosne bærklaser. Bortover marker og agre laa strimer af sølvblank haalke, og mellem dem stak tuer med gult vissent græs frem, og over det hele gjød den matte høstsol et varmt gulrødt skjær, der blinked og glitred i vinduerne paa nabopladsen, Bækkemellem, der laa oppe paa bakken paa den anden side af bækkedalen.

Hm, det var rigtig en vakker dag, et velsignet veir. Men retnu var det nok ogsaa slut, himlen var saa hvidblaa der over aasen, nu blev det nok ikke mange nætter, før sneen kom. Ja, ja, san.

Det var svært saa blankt det glitred i glaset borti Bækkemellem? Og slig fin røg, der steg op fra piben! Ja, det var sandt, der havde været dans der inat, — han havde rent glæmt at spørge, hvordan det havde været. Montro, det havde holdt paa til morgenen? Ja, ja san, en slig dag var det ogsaa, at han skamferte hoften sin.

— — — Hm, — det skulde været artigt og set det. Det var vel ikke rart ved en slig dans nutildags. Det var dette evindelige bælgespillet det, som alle kunde sage paa! De kunde sige, hvad de vilde, saa blev der aldrig slig liflighed i et bælgespil som i en fele! Ja, til denne reilænderen og mazurkaen, eller hvad

de hed, var det altid godt nok, men til en skotsk eller firetur eller feier — fói fanken skind —! — ikke at tale om en springdans eller en halling!

Aa ja, der fandtes vel forresten ingen i hele bygden, som kunde «gaa hallingen» mer.

Jamen maatte han le, naar han hugsed dengang, han Mads Monsen, Monsegutten, som de kaldte ham, tog bjælken, saa Perhusen graat — ja, Perhusen var fuld, — han lagde da ogsaa en daler i felen.

Bogen var sunket ned paa hans knær.

Han blev siddende med blikket ude i den fine høstsol; og minderne fra hans yngre dage kom først et for et, siden i følge, og de hvirvled forbi med muntert liv, med felelaat og hallingkast, han blev ung igjen, reves med, knytted haanden og mumled for sig selv de bedste ting, som han eller andre havde sagt.

Med et brød han af, skøv brillerne op i panden og lagde ansigtet helt ind til ruden.

Der kom en sortklædt krop ud borti Bækkemellem. Hm, det var vel en som havde ligget igjen der, og sovet ud.

Han kom hidover?

Men hvad var det han bar, tro? — Langt og smalt — i en hank. Det saa ud som — nei tro de havde haft felemusik!

Ja, han havde nok hørt, at unggutten borti Perhus havde skaffet sig fele, — men at han kunde spille — ja saapas, at det gik an at danse efter det, —? Aa ja,

fói de var ikke saa nøie med tonen nu tildags, naar en bare saged i takt!

Javişt var det Perhusgutten, nu kjændte han ham — og det var et felehus, han bar —; ja stort skal det være, — han selv havde aldrig ejet et felehus, altid baaret felen i et tørklæde, — ja, det var jo derfor, det gik saa galt sidste gangen ogsaa.

Montro — nei — jo der tog han af veien! Ja saa sandelig kom han ikke ned.

Aa herregud, det skulde være artigt at faa se fele igjen!

Hans ansigt lyste op, han begyndte at skjælve baade paa hænderne og i knæerne — tro Perhusgutten vilde be ham —? Han bevæged uvilkaarlig venstre haands fingre, som om han fingred paa strængene.

Bogen faldt fra knæerne ned paa gulvet.

Nei, hvad var det han gjorde — nei — nei — dette var saa sin sag.

Han tog raskt bogen op, flytted brillerne ned paa næsen, tilpassed afstanden og begyndte at mumle:

«*Den første tørstegrund*» — — Nu var han kommen ind, nu satte kjærringen stol for ham — *Her — maa — nu — det som i-fo-for-e-gaa-en-de ka-katip — kapitel er om-talt, at — fri-stel-ser-ne ram-ram-e al-e-ne* — — — nu spurgte han, om Ole var hjemme, og om, hvorledes det stod til med ham — — *al-ene de gud-fryg-tige* — —»

Hvad var det, han sagde nu — det var saa lavt,

at han ikke kunde høre, — og der svarte kjærringen — men det var ogsaa saa lavt — hvad skulde det nu ogsaa være til at snakke saa lavt —?

Hans øren formelig bevæged sig henimod døren, men bogen holdt han fast og øjnene stivt fæstet i den.

Der lød et klunk bortover alle fire strængene, og saa et fint et paa kvinten alene tilslut.

Aa herregud, hvor lifligt det lød — *«med rette ansees før — for — før»* — — nei her blev saa mørkt, at det var uraad at læse mer.

Klunkene kom tættere og tættere, men altid paa de løse strænge, det lokked og drog — saa kom et stærkt, der ligesom raabte paa ham! Uvilkaarlig bytted han bogen over i høire haand og greb efter staven med den skjælvende venstre.

Han reiste sig og krøb bort til døren. Han maatte støtte sig til dørkarmen, mens han lagde albuen ned paa vrideren og fik dreiet den ned.

Døren gik op, raskt paa vid væg af sig selv. Han retted sig op og stod høit i døraabningen med et bredt barnesmil, bogen i den ene og staven i den anden.

Kjærringen stansed op der, hvor hun stod, Perhusgutten, som sad bøiet over felehuset netop færdig til at gjøre en ny klunk, dreied hovedet op. Slig stod de et øjeblik og saa paa hinanden.

Saa sagde Perhusgutten dæmpet og alvorlig:

«Gudag!»

«Aa, gudag! Jeg syntes, jeg hørte — — og saa

maatte jeg — —» han saa bort paa kjærringen og sagde undskyldende i en anden tone: «— det blev saa mørkt derinde, at jeg ikke kunde se at læse længer; undres paa, om det ikke skulde være bedre her?»

Der kom et umærkeligt smil i hendes ansigt:

«Ja, det kan nok hænde det.»

Hun gik bort til ham og tog ham under armen:

«Nu, skal jeg hjælpe dig.»

De gik henover gulvet; han havde øjenene stivt fæstet paa felehuset, og de glemte begge, at de skulde bort til vinduet; hun satte ham paa bordkrakken lige ved felen.

Han sad lidt og skotted ind i felehuset.

«Nei, hvad er det du har der da?»

«Hm —» Perhusgutten smilte — «ja, gjæt paa det, kanske du kunde raake det rette.»

«Ja, du siger noget. Jeg synes nok, ligesom jeg har set noget sligt før.»

«Det var det, jeg trodde ogsaa, ellers havde jeg vel ikke tat den med.»

Ole sad og kjælte den med øjnene:

«Er den god?»

«Ja, det var nu det, jeg egentlig vilde spørge dig om.»

«Hm. Jeg kan nok ikke vide noget om det, jeg.»

«Skulde nogen her i bygden skjønne det, saa maatte det vel være dig. Kunde du ikke gjøre vel og klunke lidt paa den?»

«Nei, nei, — det er artigt at se, men — jeg skal ikke røre —, jeg har andre ting at tænke paa, — her er min fele nu —» og han holdt bogen høit op i haanden. «Det er en mærkelig fin bog, jeg har ogsaa git 3 mark og 6 skilling for den.»

«Ja, men felen er vist morsommere.»

«Ak» — han sukked — «jeg er ikke i den alder, at jeg maa tænke paa morroen mer, jeg —, — kanske dersom du kom igjen, naar jeg faar læst den ud.»

Han lagde alligevel bogen fra sig paa bordet. Der blev en pause.

Endelig bøied Perhusgutten sig ned og gjorde en klunk henover strængene.

Ole skjeled ned:

«Den er ikke rigtig godt stemt, hører jeg.»

«Nei, den er ikke det.»

Pause.

«Jeg kunde kanske prøve at stemme den for dig.»

Perhusgutten tog den op og rakte ham. Øjnene lyste, og han skalv paa hænderne, mens han tog og snudde den og strøg den kjælent hen over halsen og under den glatte polerede bund.

«Aa herregud, hvor den ligner Marit! Ja Marit, det var felen min, jeg kaldte den Marit efter den første kjærringen.»

Han klunked paa strængene, og de krogede fingre famled efter skruerne. Han skrued og stemte og lagde øret nedtil, det blev aldrig fint nok.

«Kanske det var bedre, hvis du tog buen?»

Han fik buen og havde meget stræv med at faa den fast mellem de krogede fingre. Saa satte han felen op til hagen, lagde kinden kjælende nedtil og begyndte at stryge, først paa løse strænge, mens han stemte. Endelig var den stemt, og saa slap han en finger ned paa strængen.

Der kom en tynd tone, men saa lokkende fin, at han maatte sætte en anden finger ned paa ogsaa. Saa faldt de en efter en bortover alle strængene, — de havde ligesom ondt for at komme af veien for hinanden i begyndelsen, men lidt efter lidt blev de livligere, haanden kom i sin gamle vane og runded sig smukt efter gribebrættet.

Endelig en lang vedholdende tone stærkere end de andre, saa et lidet løb — den første takt til en springdans. Den stopped pludselig, den første tone kom igjen, og saa kom den i faste toner, men famlende, den smukke melodi til: «Paa Gud alene jeg sætter al min lid.»

Alt eftersom han skred frem i melodien, lagde kinden sig tættere ned til felens sangbund, øjnene stirede ud i det fjærne, og store taarer trilled ned paa hans kinder.

*

Der var bleven aften og mørkt. Lyset var forlængst tændt, og endnu sad Ole med felen. Han havde famlet frem baade skotsk og feier og halling

og springdans, — han tramped takten med foden, og Perhusgutten lytted, og Ole fortalte om dengang og dengang, alt som knytted sig til de raske toner. Men «Valdershvælven» kunde han ikke komme paa; han famled og famled, lytted ud i rummet, der kom som en slags angst over ham, det var, som om netop den melodi, han ikke kunde komme paa, rummed mer end alle de andre. For hver melodi, han spilled, famled han efter «Valdershvælven», og da Perhusgutten saa paa klokken og sagde, at nu fik han nok gaa, saa brast Ole pludselig i graad:

«Aa, herregud, herregud, at han ikke kunde finde den igjen!»

Han saa op i angst, det var, som han ikke kunde slippe felen, før han havde fundet den.

Da sagde Perhusgutten:

«Dersom du vilde, saa kunde du gjærne beholde felen en uges tid.»

Ole saa op, forvirret, som om han ikke forstod det. Saa kom der et bredt smil i hans ansigt, men ligesaa pludselig gik det over til angst:

«Ja, nei — ja —» han greb bogen med den haand, hvori han holdt buen — «ja dersom du vil laane denne og love mig at læse den ud saa fort som muligt; du behøver ikke at begynde paa, — du kan begynde paa: *den første trøstegrund.*»

Hans Aanrud.

Skagen.

Skagen er det Punkt af Danmark, som ligger os nærmest. Men det er egentlig ikke af den Grund, at det har været saamange Nordmænd der. Foruden endel Malere bestaar de norske Besøgende af Sømænd, som ufrivilligt kommer i Land der, naar deres Skib støder paa.

Man har paa Afstand og efter hvad man har lært og læst bare et almindeligt Indtryk af noget vildt, fiendtligt og barskt, naar man hører Navnet Skagen. Om de meget omtalte Revler har man heller ikke noget klart Begreb. Man forestiller sig dem gjerne som nogle frygtelige Tingester, som bestaar af et eller andet, der ikke er Sten og som specielt er bestemt til Skibenes Ødelæggelse.

Og reiser man forbi i en Storm, saa forstærkes dette Indtryk. Dampskibet holder sig fornuftigvis langt ud, og hvad man ser derinde er bare Fyrtaarnet og Kirketaarnet og et enkelt Hustag. Men derindefra hører man et forfærdeligt Brøl eller ligesom Lyden af en uafbrudt heftig

Kanonade. Og rundt omkring Landet strækker sig en bred, hvid Stribe i Vandet, hvorfra der igjen paa en enkelt Strækning reiser sig høie Fontainer af Sprut og Sprøit, saa høie, at de hvergang skjuler hele Fyrtaarnet for Ens Blik. Da man ved, at her ikke findes Holmer og Skjær og heller ikke Undervandsbaaer, for Vandet er grundt, saa forstaar man det ikke. Men hvis man spørger Kapteinen, faar man vide, at Grunden er Sammenstødet af de stærke Strømme i Kattegat og Skagerak lige udenfor Spidsen af Skagens yderste Odde, som kaldes «Grenen».

Men selv om det ikke er Storm, ser det øde, trist og ubeboeligt ud ialfald for en Normand, som ikke er vant til at bo under en saa umaadelig aaben Himmel, men gjerne vil have en Aas eller en Skov i Ryggen.

Saa kom jeg seilende did en deilig Sommerdag med en Lodsbaad. Dampskibene kan jo ikke lægge til der, da der ikke findes Noget, som ligner en Havn, og Lodsbaaden maatte ogsaa holde sig adskillige hundrede Alen udenfor. Men vi satte Flag, og saa kom der en Robaad ud. Heller ikke den kunde komme helt ind. Det sidste Stykke maatte vi bæres iland paa Ryggen af Fiskerne, og stod saa endelig paa Skagens Strand. Jeg havde aldrig traadt paa Noget, som ligned den. Det var den fineste hvide Skrivesand og strakte sig som en jævn Vei uden Spor af Stigning, og bredere end nogen Chaussé, saa langt Øiet naaed vestover og østover omtrent en halv Mil, derhen hvor Fyret laa yderst ude. Det saa ud, som det hele var kunstigt anlagt af en dygtig Ingenieur udelukkende til at foretage behagelige, magelige Spadsertoure paa, for Ex. for Badegjæster. Indover mod Land begrændsedes Chausséen af en Række lave Sandhouge med

stridt blaagraat Græs paa. Jeg forstod, at det var de saakaldte Klitter, bevoxet med Marehalm. Ovenover dem saa jeg Tagene af en Del lave Huser og den øverste Etage af et høit, vakkert Hus i rød Mursten.

Gjennem Klitterne gik vi op i Byen, der heller ikke gjorde noget afskrækkende eller barbarisk Indtryk. Smaa lave, straa- eller torvtækte Huser laa noksaa tæt sammen inde i smaa Haver, hvor Gjærdet dannedes af gamle Fiskenæt. Men her var Sandet ikke saa fint og godt at gaa paa. Man sank i til Anklen.

Jeg spurgte efter Kroen, og de viste mig ind i den store vakre Murstensbygning, som var meget stilfuldt bygget og virked som et Slot eller en Herregaard mellem de lave Hytter.

Derinde var Alting meget stort og fint. Væggen i Spisesalen var dekoreret smagfuldt, og der var indfældt en Mængde Malerier, som var skjænket af danske, norske og svenske Malere, som havde været her paa Studiereise, og Emnerne var hentet fra Skagens Natur og Folkeliv. Levemaaden var udmærket, fersk Fisk, netop trukket op af Vandet, Østers saa mange, man vilde have, og det fineste Vildt, Snepper, Agerhøns og Rugder. De fortalte, at der var Masser af Vildt i Moserne lige udenfor Byen. Man behøved ikke gaa mere end en ti Minuters Vei.

Jeg gik ud ikke for at jage, men for at se mig om paa Heden. Med engang saa jeg flere Skibe, der saa ud, som de laa midt inde i Landet ganske nær, og jeg spurgte, hvad det skulde betyde. Det saa ud, som «Skuta gik i Aakern». Jeg fik det Svar, at de seiled ude paa Havet udenfor «Nordstranden», paa den anden Side af Landet altsaa! Skagerak. Did maatte jeg, og det viste sig ikke at være mere end et Kvarters Marsch tvertover. Grun-

Fra Skagen.

den til, at det ser saa underligt ud, er, at man selv staar saa lavt, saa man ikke ser Vandet, der skjules selv af de laveste Klitter. En Nordmand er altid vant til paa Land at befinde sig adskillige Fod over Havfladen.

Derude paa Nordstranden er Alting mere storartet, vildt og ensomt end ved Kattegat. Ikke et eneste Hus at se, undtagen en lukket og laaset Bygning, hvor Redningsbaaden opbevares.

Stranden er dobbelt saa bred og Sandet meget hvidere og fastere. Tusinder af store Maager flyver over Brændingerne, som der altid findes lidt af, selv om det er ganske stille som nu. Sagte og langstrakt i gratiøse Bevægelser glider Bølgen langt, langt opover Stranden, breder sig ud til et ganske tyndt Lag, bare som en Glasur, og synker saa igjen tilbage. Man fristes til at løbe efter den, og man gjør det, men man maa skynde sig fort tilbage, i det Øieblik den atter stiger stille, men ubønhørligt, forat den ikke skal indhente En.

Det begynder at blæse lidt, og nu kan man tydeligt skjelne de to Revler, der som Volde omgiver hele Landet.

Jeg vandrer vestover. Det er, ligesom man aldrig kunde blive træt af at gaa her. Det er som at spadsere paa et Stuegulv, belagt med bløde Tæpper.

Nogen sorte Pæler, jeg havde set paa lang Afstand og troede var Noget til at binde Baadene i, viste sig at være Spanterne af et Vrag. Slig som de laa der, ligned de Ribbenene af et stort Dyr, Skelettet af en Kamel i Saharas Ørken.

Vinden blir stærkere, og nu bryder det paa alle tre Revler. Synskredsen er fuld af Skibe. Jeg forsøger at tælle dem, men det er for mange.

Vrag staar ved Vrag, eftersom jeg vandrer alene henover den solbeskinnede Strand. Ligetil 16 Vrag talte jeg paa det korte Stykke. 16 sorte Skibslig. Et rødt af Rust. Det havde nok været et stort Jernskib. Enkelte laa helt oppe i det tørre af Sandet, oppe paa Chausséen. De er enten gaat paa Land om Vinteren, for da skyller Havet i de store Storme helt op til Klitterne. Eller ogsaa har Brændingerne i Aarenes Løb flyttet dem indover og hobet Sandet høiere og høiere om dem.

Nu er det næsten en Kuling. Udenfor tredje Revle hopper det og dandser det i en meningsløs glad, tosset Dands. Og Skagerak blaaner mere og mere, jo dybere Skyggerne blir mellem Toppene, som hvidner. Men herinde blir Vandet mere og mere graagult med grønligt Skjær, i Hulingerne bedækket med blødt, hvidt, deiligt Sæbeskum.

Man er hele Tiden nødt til at se udover. Bølgernes og Brændingernes ensformigt skiftende Leg og Færdselen af Seil- og Dampskibene drager Blikket til sig.

Fortere og fortere stryger de afsted. Vinden har frisket endda mere. Den lille Briggen der holder sig betænkelig nær Land.

Mellem Klitterne, hvor Marehalmen bøier sig fra Vinden og ligesom fyger Klitten om Ørene, titter nogen Straatage frem. — Det er altsaa «Gammelskagen». Sorte tjærede Huser. Udhusenes Tag bestaar allesammen af hvælvede Baade fra strandede Skibe. Her er nok ikke noget stort Hotel. Alting er vildere og mere oprindeligt. Ved en Dæmning er Byen skilt fra Stranden. Om Vinteren gaar altsaa Søen ellers helt op i Byen.

Men Blikket drages atter magnetisk udover. Med umaadelig Interesse standsed jeg og saa paa Briggen. Den gik jo lige lukt i Land. Rigtignok kan man

vanskeligt maale Afstandene paa Søen — men — — — Flaget i Vantet! — Flag i Sjou! — Nødflag! Saa fort jeg kunde, løb jeg opover over Dæmningen med en vis Glæde.

Der vader en gammel Fisker igjennem Gaden. «Derude» — sagde jeg hæseblæsende — «se paa den, den strander.» Han steg rolig et Par Skridt op paa Dæmningen.

«Det er en Tydsker,» sagde han, «med Ballast», og kløed sig lidt i Hodet. Saa vaded han videre, men ved det første Hus stak han Hodet ind gjennem Døren og raabte Noget.

Jeg løb igjen ned paa Stranden. Brændingerne løfted Briggen varlig og blødt indover. Den havde alle sine Seil oppe, det saa ud som en Lystseilads. Den vilde vel, naar det endelig skulde være, se til at komme saa langt ind som muligt.

Med engang standsed den som en Soldat, der gjør holdt paa Commando.

Den havde naad den Flæk i Verden, hvor den efter lang Omflakken skulde blive for bestandig, ribbet som en Fugl af Havet og Fiskerne for Alt, og tilsidst ligge som et sort Skelet halvt begravet i Sandet ligesom alle de Andre, der havde lagt sig til Hvile her.

Det var blet folksomt omkring mig.

Den ene Fisker efter den anden kom gaaende roligt og sindigt i svære Støvler og stod og saa paa den. Det haster ikke saameget her som i Norge. De slaaes ikke saa fort itu. En Mængde Børn og Kvinder, der diskutterte i samme Udtryk som Mændene. Mest ivrige var de i Gjætningerne om, hvad den var lastet med. Deraf afhang Bjergelønnens Størrelse.

Jeg var skuffet. Det saa ikke ud, som jeg havde tænkt mig det. Det saa ikke videre farligt ud. Folkene ombord stod ganske roligt forud. Nogle af dem arbeided med en eller anden Ting. Det saa ud, som Skibet laa fredeligt i Havn.

Nu kom en lav, bredbygget Fisker ned paa Stranden. Han var lidt bedre klædt end de Andre. Han spurgte med en Røst, som overdøved Vinden og Brændingerne, om hvem der vilde gaa ud med ham og hente Folkene.

Der meldte sig et Par Stykker, men det var ikke nok. Han skammed ud de Andre, opfordred enkelte af dem og nævnte dem ved Navn. Endelig kom de langsomt en efter en. De gav sig til at skyve en stor Baad ud.

Jeg spurgte den gamle Fisker, som jeg først havde varskoet og som ogsaa var kommet ned, om det da kunde være Spor af Fare forbundet med at gaa ud. Det var jo ikke dybere end en Alen, man kunde jo vade ud.

Jo, det var nok farligt, sagde han, der kunde ingen staa paa Benene derude, de blev hvirvlet rundt og kvalt i Sandet, og det var vanskeligt nok ogsaa at ro i det. Han trodde ikke idetheletaget, at Baaden kunde naa derud.

Den var ude i Brændingen nu, og nu saa jeg nok, det var farligt. Vi paa Stranden stod saa lavt, saa vi ikke kunde opdage alle Afgrundene og Hvirvlerne derude. Det saa ud som en kogende Flade. Men snart var Baaden forsvundet, og snart kom den op paa Brændingens runde Ryg et Øieblik. Stort nærmere Skibet kom den ikke. Den blev uafladelig kastet tilbage, idetsamme den skulde over første Revle, og paa samme Tid kasted Strømmen, som gik langs med Land, Baaden østover. Nu roede de til Land igjen, og jeg troede, de havde opgi't det, men de bragte bare et Toug iland, som

en Del Mænd gik sydover med for at holde Baaden mod Strømmen.

Jeg foreslog for den gamle Fisker, at de simpelthen skulde gaa fra Land længere Vest og saa lade sig af Strømmen drive ned mod Skibet. Han saa forbauset paa mig og sagde, at da vilde Baaden blive knust mod Skibet.

Imidlertid fik jeg se en Mand ifærd med at stille op Noget, som ligned et Fotografiapparat, paa Stranden. Jeg kunde nok forstaa, at det kunde have sin Interesse, men jeg syntes dog, det var at tage Sagen vel koldblodig, for det begyndte at blive alvorligt. Briggen havde lagt sig over paa Siden, og Vandet slog hele Tiden over den.

Men nu skjønte jeg, det var et Raketapparat. Susende fór en stor lysende Ting med et langt Toug efter sig og dalte nedover Skibets Rig.

En efter en blev de halt i Land, en liden Skibsgut først. De fik alle en Dukkert paa Veien, for Touget kunde ikke holdes stramt nok, og de var lidt medtagne, da de jumped ud af Redningskurven.

Bagefter var der stort og lystigt Lag i den lave, gammeldagse Krostue, hvor de Skibbrudne drak varmt Øl og daarligt Brændevin med Fiskerne, og den tydske Kaptein svor paa, at han maatte gaa paa Land, for den var saa læk, at der var 7 Fod Vand i Lasten. En Gang imellem gik han nervøst ud og kasted et Blik paa Vraget, og min gamle Ven forklarte mig, at han var vist bange, at Skuden ikke skulde være istykker, før Switzers Dykkerdampskib, som det var telegraferet til, kom fra Fredrikshavn med Assuranceagenten ombord. For saa gik der en Dykker ned og saa efter, hvorledes det var med Bunden, og var det saa ikke sandt, eller havde han selv lavet Lækagen, saa kunde det blive kjedeligt nok for ham.

Men det gik nok godt, sagde han med et lunt Smil, for Kapteinen havde jo været saa forsigtig at kaste Anker, da de laa paa Revlen, og der vilde den snart blive brukket istykker. Hvis den var drevet ind i det dybere Vand mellem Revlerne, kunde den holde sig længere. «Han siger nok, han var mønstret for Sundsvall, men jeg tror, han var mønstret for Skagen,» sagde han. «Han har vel faat gode Penge af Rederne for at lade hende blive her, men det kunde let kostet ham Livet. Og de Andre ombord har vel ikke faat Noget extra,» tilføied han og pegte paa den lille blege, dyvaade Skibsgut, som sad der inde mellem alle de skjæggede Mænd. Man kunde knapt se ham for Tobaksrøg. Luften var uudholdelig derinde, og jeg gik ud. Briggen var nu delt midt over. — Igrunden var jeg ogsaa glad over det paa den lille gemytlige Kapteins Vegne, og det var med en Slags Skadefryd, jeg saa Switzers retfærdige Dykkerskib komme dampende nedover oppe fra Fyret.

*

Senere saa jeg mange Strandinger — i Løbet af to Maaneder ikke mindre end syv. Et Skib gik paa om Natten, og forat Redningsbaadene skulde finde ud, hældte de ombord en Dyne over med Petroleum, tændte paa og heiste den op i Riggen. Det var en stor Bark for fulde Seil, og den tog sig pragtfuld ud i Skinnet fra det røde Blus. Efterat Strandingscommissairen som sædvanlig havde ønsket dem «Velkommen til Skagen», tog de de Nærmeststaaende i Haanden. Da jeg sagde Goddag, udbrød en af dem glad: «Nei, er det Nordmænder her ogsaa da!» Det var Barken *Haabet* af Sanderjord.

Strandingscommissairerne er forskjellige Kjøbmænd i Skagen, som tager sig af de Skibbrudne og slutter Akkord med dem om Bjergning etc. Før i Tiden var der en voldsom Konkurrance. Det gjaldt nemlig at komme først ombord i det strandede Skib eller fakke Kapteinen, naar han steg ud af Redningsbaaden, og det hændte da ofte, at Commissairerne kom i virkelig Slagsmaal om Byttet. Forat undgaa dette har de delt Nationerne mellem sig. Den, som har Norge, har en god Fortjeneste.

De strander i alleslags Veir. Næsten mest i blankt, stille Solskin, naar de er sikre og ikke passer paa Afstanden fra Land. De vil jo nemlig gjerne knibe saa nær som muligt forat spare Tid. Og maa de først have Hjælp forat komme af, kan de ofte maatte betale et Snes Tusinde Kroner for en Haandsrækning. Det retter sig efter Ladningens og Skibets Værdi, og Udbyttet fordeles mellem Switzers Dykkerselskab og Skagens Fiskere. Strandingscommissairen faar Procenter. Engelske Skibe bryder Fiskerne sig ikke stort om at faa i Land, da de næsten bare er lastet med Kul. Men de taler endnu om et russisk Dampskib, der for endel Aar siden sank der, og som var lastet med Guldbarrer. Da tjente hele Skagen mange Penge.

Det hænder ogsaa, at de slet ikke kan komme ud til Skibet, og at Raketten ikke naar det, naar det er overhændig Storm eller Strøm. Da maa de undertiden staa inde paa Land og se paa, at Skibet lidt efter lidt slaaes istykker og Folkene en efter en gaar væk. Eller om Vinteren falde ned af Riggen, hvor de er krøbet op, som Fluer, stive af Kulde. Et Skib kan jo blive staaende i halvandet Døgn, før det er slaat istykker, og det behøver ikke at være længere fra Land, end at de kan raabe til dem.

Da der en Vinter havde været Taage i tre Dage, stod der, da den letted, 16 Skibe strandede ved Siden af hinanden paa en kort Strækning.

Naar de strander i Taage eller Tykke, affyrer de gjerne et Skud ombord forat varsle Redningsmandskabet, og strax det lyder, styrter Folkene ud af Husene. De ved altid, hvad det betyder.

Ellers gaar Nyheden fra Hus til Hus med en utrolig Hurtighed.

Saa samles det fast ansatte Redningsmandskab i «Havnen», som Hotellets Skjænkestue kaldes, og efter en Hjertestyrkning kjører de afsted til Redningshuset, hvor Livbaaden opbevares.

Redningsbaadens Formand var i mange Aar den berømte *Lars Kruse*, som Holger Drachmann har skrevet en Bog om. Han havde reddet et Par Hundrede Menneskeliv, og da han nylig selv drukned, kom der Folk fra hele Danmark og Referenter fra alle Blade forat deltage i Begravelsen.

Skagboerne er en egen Race for sig, som adskiller sig meget i Væsen og Udseende fra de øvrige Danske.

Sproget ligner temmelig meget Norsk, men her hører ogsaa Ligheden op.

De er meget friere, lettere og selskabeligere anlagt end Nordmænd.

Man kan som Fremmed for Exempel gaa ind i hvilket Hus man vil og se sig om i deres Stuer. De gjør ingen Omstændigheder, fortsætter sit Maaltid, sin Søvn eller Paaklædning aldeles ugenert. Man er strax kjendt med dem.

Børnene har noget underligt ved sig, som kommer dels deraf, at de tidlig deltager i de Voxnes Arbeide, og dels

Nødskud.

deraf, at de behandles som Voxne i Samtaler. Jeg har ofte hørt gamle Mænd alvorlig drøfte med 5 Aars Gutter, hvorledes Veiret vil blive, eller hvad den eller den underlige Seilstilling skal betyde paa en eller anden af de mange Skibe, som passerer forbi.

Naar Fiskerne ikke er ude at fiske, og ikke sidder i «Havnen», saa binder de Garn. Det ser egentlig ud som et Slags Kvindearbeide, men det overlades ikke til dem. De gamle Fiskere, som ikke mere kan gaa paa Søen eller trække «Vaad», sidder ogsaa hele Dagen og binder Garn, helst ved et Vindu, hvor de har Udsigt over Søen, og hvorfra de kan følge hver Forandring i Vinden og Skibenes Bevægelser.

*

Jeg vendte ofte senere tilbage til Skagen. Man har jo rigtignok den Regel, at man ikke skal komme igjen paa et Sted, hvor man har befundet sig vel. Man vil altid blive skuffet, fordi man enten selv eller Stedet har forandret sig. Og jeg har ogsaa fundet, at denne Regel er meget sand forøvrigt, men den gjælder ikke Skagen.

Christian Krohg.

Lydia Rademacher.

(Bergenske Interiører fra Tyveaarene.)

Gjøgen paa det store, kinesiske Ottedagsur havde galet for ti Minuter siden — tre Koko. Jomfru Lydia Rademacher sad ved Vinduet i den Gyldenlæders Lænestol og kikked i Spionen; Kaffekanden stod paa Gløder; Papegøien paa Marmorbordet hvæssed Nebbet mod de Messingspiler og raabte truende: «Søster Gidske, Søster Gidske!» «Ja, du kan saa seje,» sagde Jomfru Lydia, «og det ska 'kje være Veien, som ska' forsænke hinner; bare *Korkskjerkealmenningen* nerover.»

Thi Jomfru Lydia Rademacher boede ved Korskirkegaarden.

Det banked; men det var bare en Smaapige, som skulde have for fire Skilling i Perler. Jomfru Lydia solgte Perler og Uldgarn og Silke og Naale og Traad. Og eftersom hun solgte til Indkjøbspris eller noget derunder og ofte gav en Kage paa Kjøbet, saa havde hun megen Omsætning. Det var folksomt, om end

Forsænke: forsinke.

Elisabeth Welhaven.

Theodor Caspari.

Th. Holmboe.

Carl Lumholtz.

ikke indbringende. Hun trængte heller ikke Penge; men desto mere at se et Barneansigt indom Døren af og til. Hun var Rademacher i *Dræggen* sin Datter; Velstand skinned fra Kastedraget med de indlagte Elfenbensstjerner og «Ervepostelinet» ovenpaa, hvor Kopperne var saa fine, at en kunde se durch igjennem. I passende Afstand sad en Postelinshyrde og saa paa en Postelinsjomfru. Han var det eneste Mandfolk, som Jomfru Rademacher taalte at se daglig.

Nu havde hun faat Øie paa nogen i Spionen. Hun lagde sig tilbage i Lænestolen med Velbehag. Men da det banked, svarte hun koldt: «Kem *e'* de?» En beskeden klædt Dame med frygtsom Stemme lukked Døren halvt op og blev staaende paa Matten: «Ok, Søster Lydia, du vet vel, at de' e' meg?»

Jomfru Lydia blev siddende i Lænestolen, og Jomfru Gidske Spørring blev staaende paa Matten: «Har Korskjerkealmenningen forstrukket seg?» spurte Lydia. «E' han blit længer paa det sidste?»

«De' e' kje min Skyld, kjære Jomfru Rademacher.»

Da reiste Lydia sig: «Eg tænker vi la'r Tittelaturen ligge. Kaffien kan være kald nok førr, om du ikje sitter hele Gaten ind paa 'an.»

Jomfru Spørring lukked Døren.

«Gjegten har vorren saa etter Madam Schlømmert —»

«Tøv.»

«Og naar en konditionerer — saa — eg har knød og baket hinner, saa de' verker i Fingrene. Hon sejer, hon dør.»

Dræggen: Gade i Bergen. — Kastedrag: Dragkiste. — Ervepostelin: Arveporcellæn.

«Dør? Hon? det Ilskebeiste? Neimen dør ikje hon; hon har for møkke Ondskab aa flyte paa. Hon kan 'kje unde os den Kaffidroppen om Torsdagen, de' kan hon ikje. Hon sjikanerer os, de' gjør hon. Men hon kan passe seg. Sej hinner de', du, fra Lydia Rademacher.»

Thi Lydia Rademacher havde Penge staaende i Madam Schlømmerts Hus.

Jomfru Spørring lukked lydløst Døren og gled ind i Bagstuen. Hun lagde Hat og Damedug paa den store Himmelseng med Kaalhovedet over. De følte sig hjemme der; de havde i bedre Dage tilhørt Jomfru Rademacher beggeto.

Lydia lagde imens sin lille tykke Haand om Haandtaget paa Kaffekanden. «Eg tænker, han har sydd seg væk; her er vel ikje annet end Tørke og Frost igjen, tænker eg; og eg sejer, som min salig Mor: «Den Kaffien, som eg ikje forbrænner meg paa — —»

Men der var endnu nogen Adgang til at forbrænde sig for dem, som maatte ønske det. Kaffeen damped, saa de maatte slaa paa Tetassinen.

Begge havde store Sukkerstykker i Munden, eller *bed*, som det kaldtes. Sukkeret lagde sig iveien for Ordene; men de var øvet begge og skubbed det med Tungespidsen hen i Kindet, naar det var fornødent.

«Har der gjebøret seg nokke i den sidste Vikken?» spurte Gidske.

«Gjebøret seg, Mor? Eg vet ikje, om eg staar det over!»

Sydd: kogt. — Tetassinen: Underkop. — Bed: «Bider De eller kaster De?» spurgte man, naar man bød kaffe eller te. — Vikke: Uge. — Gjebøret seg: tildraget sig.

«Men Gu' trøste meg, Lydia.»

«Ja sej saa.»

«Men fortæl fra Førstningen!»

«Førstningen e', at Moster van der Ohe i Sakrisgaarden skulde have Besøg.»

«De' var ikje for tidlig, Søster Lydia.»

«Aa nei, det gaar 'kje i Galopade. Og enddaa ble' det saamen bare et Middelsbesøg.»

«Ikje mere?»

«Ikje de' dust. Ja, ja, tænkte eg, et Middelsbesøg ska' ha' Middelsklæ'r.»

«Naturlig.»

«Eg ta'r den brune Bombasinskjolen —»

«Eg tænkte de'.»

«Og va' færdig i god Tid. Vi skulde der Klokken tre, Mor, til Kaffi. Eg hadde just faat den grønne Damedugen med Paafuglen i Enden, og Papen hadde eg gjit Mat, og Husmenneske' mit hadde faat Kaffien og Bakkelsen op; for du ved, at Bataljonskommandøren vil ha' alting for seg sjøl. Og de' kan saamen være det beste her i Verden. Eg sa' de' til 'an, Søster Gidske, daa han leiet Fremsalen ovenpaa og de to Kammersene, og kræved seg Maten op; eg sa' de' til 'an: «En enslig Mand og en enslig Kvinde, ka skulde di sitte og kope paa kverandre etter?» Og de lakerte Skoene hadde eg paa» —

«Til et Middelsbesøg?»

Førstningen: Begyndelsen. — Sakrisgaarden: en Gaard ved Torvet; Gaard er egentlig et Bygningskompleks nede ved Søen, hvortil der fører en trang Passage fra Gaden. — Ikje de' dust: ikke det allermindste. — Bombasin: et Slags Kjoletøi. — Husmenneske: Logerende. — Kope: glo.

«Det kan 'kje skade, at Moster van der Ohe ser, at en har ventet seg nokke mere. Himmelen va' jo ikje a' de tryggeste, for der hang en svart Krusedul over Sakrisgaarden; men eg tænkte: du holder deg vel, til eg kommer over Tørge, og saa vaaget eg meg. Eg staar just og venter og ser paa Urverke', for en ska' jo ikje komme for tidlig heller. Daa banker det paa Døren. Eg trænger den Tid, eg har, saa eg sejer ikje: Kom ind. Men mener du ikje, Døren gaar op af seg sjøl, og der staar et Spanhaken af et Fruentimmer med en Hatteskygge, Mor, som en Familjeparaply; han e' saa formægtig, at hon maa staa og le'e seg, for ikje aa slaa Bonker i 'an.

«Ka vil hon?» sejer eg.

Hon skal tale med Bataljonskommandøren, sejer hon.

«Værsaagod,» sejer eg. «Men han e' mit Husmenneske. Saa I faar seje de' til meg. Men ka har du, ka tar du? Hon skjæms ikje for aa skræve like beint hen til Trappedøren hans. Men eg e' om meg. Eg dreier Døren igjen like for Skyggen paa hinner. Men saa e' Gjøken ute, Mor; han e' tre, Klokken. Eg bli'r saa forfær't, at eg roper te Karine, den Sjæl: «Lok op for meg, Karine, eg har ikje Tid sjøl.» Og eg sprang over Tørge, Søster Gidske, de' tør eg forsikre, som en Smaatøs paa de seksten. Men daa eg kommer til Bolverke', saa kjenner eg Kaffirøken, og han sitter seg regtig for Brøste' mit; for de' vet vi jo

Spanhaken: Øgenavn eller Skjældsord. — Bonke: Bunke. — Ka har du, ka tar du: Hvad skal man sige, hvad synes du?

alle, at han ryker ikje, før han e' lit gammel i Ka'nen. Og ganske regtig, der sitter di paa Plads kver eneste en, og Moster sit Ansigt er optrukket og fordreiet af bare Syrlighed, og hon sitter med Kaffika'nen — stram som en Artillerist, Mor, og eg har 'kje faat Damedugen a', førr de har Koppen for Mun'en kver eneste en.

Der var nu Madam Trumphy paa Tørge i Silkekjole, Mor, som var saa stiv, at han sto', der hon sat. Og med et Hovvety, — ja høg e' hon før, saa Gud vet, ka hon ska multeplicere seg etter. Men Madam Ditlev, som ikje e' mere ęnd en Dverg at regne og bare ser ud som et Støkke af et annet Kvindfolk, — eg sejer ikje om, at hon hadde gjort seg større; hon har no ingen Barn, hon ska' ligge det paa, hon. Hovvetye' hinnes va' saa høgt, Mor, at Ansigte' sat paa Midten. Madam Marstrander var tarvelig, — enddaa der gaar mangen god Ligkiste med Kringler fra deres Hus, men de' e' no' de' med Marstranderne, de ska' no altid læst, saa de' ikje kaster nokke a' seg. Madam Dissingtun, det Hønsebeiste', hon var saa fuld af Guldty, at de' slog ut paa Kroppen alle Steder; aa ja, de' e' ingen Sag, naar Man'en er Guldsmed, og en kan pynte seg paa Verksteden.

Men Kaffien va' sterk, de' va' 'an. Hadde di slik Kaffi i Likstuene, saa ska' eg kavére for, at di holdt seg vaaken, botte Levende og Døde; Fløten va',

Ligkiste med Kringler: Det var Skik og Brug i Bergen, at de Ligkister, som Nordlandsjagterne kjøbte, blev fyldte med Brød og andre Varer. — Læst: lade som. — Ligstue: De, som vaaged over Liget, fik altid Kaffe. — Botte: baade.

saa Mus kunde gaa paa 'an, og Toppen va' kvit som Snø. Men nere ved den nederste Enden sat der en Madam, som eg ikje kjendte, og sudde paa brændt Sukker. Daa maatte eg kviskre til Madam Marstrander: «Kor for ska' hon sitte paa nederste Hyllen?» sejer eg, «og ka e de', hon har forbrutt seg, at hon ikje ska' faa Top?» «Hys,» sejer Madam Marstrander.

«Ja, men eg maa vite de'.»

«Siden, Jomfru Rademacher!»

«Gløm de' ikje,» sejer eg.

Om Aftensmaten vil eg ikje seje annet end de', som sant e': ingen skal ligge og vippe i Sengen, som har spist tilkvelds hos Moster van der Ohe. Der va' Kalv, og der var Kake, og der var det meste af de', som Vorherre har skapt. Og Gris va' der, som laag paaknæ med Citron i Munnen.

Vi reiste os fra Bor'e, den Tid Tappenstreken gjekk, men neimen om eg tror, vi hadde vær't god for aa gaa etter 'an. Daa vi staar inde i Bagstuen og ska' klæ' os paa, saa sejer eg til Madam Marstrander:

«Løs lidt paa Trækkebandet, Madam Marstrander,» sejer eg; «for en trutner a' slig Besøkemat, Søster Gidske; og daa kunde eg faa kviskre til hinner: «Ka va' de' med den Madammen, Mor, som maatte bite brændt?»

«De' e' Madam Kjeelenbeck, Kaanen til Kanngjyteren.»

Top: Topsukker. — Tappenstregen: Naar Vagten trak op om Aftenen Kl. 9 fra Fæstningen til Raadstuen, blev der trommet igjennem Gaderne. Det er den bergenske Tappenstreg. Kanngjyter: Lysestøber.

«Ska' han derfor ha' gjytt Sukker?»

«Hon gjør Formelysene lidt tjokkere til Madam van der Ohe end til os andre.»

«E' de' derfor?»

«Derfor blir hon buden. Men saa maa der jo være lidt Forskjel — —»

«Forstaar seg.»

Saa gaar eg over Tørge min ensomme Gang; eg e' no saavit tilkommen, at eg trænger ikje Føllemosjøer, og Maanen stakker, han lyste saamen nok saa pent. Heme sitter Vægteren paa Trappen med Morgenstjernen i Handen og snorker, saa det knaker i Gelændere'. «Vaagn op, Mand!» sejer eg. «Vet I ikje, at I kan møsse Rope'? Og saa vil eg ikje ha' et Mandfolk sittendes her paa Trappen paa Nattens Tid. De' blir hverken Lys eller Brød til Nytaar, hvis eg ser jer her tiere, saa møkke I vet det.»

Saa gjekk eg like inn i Bagstuen og begyndte te pilke Besøkklærene a' meg, — for Karine, den Sjæl, vilde eg ikje vække. Natten skal være uforfalsket og uantastet for di, som baler om Dagen. Men daa eg kom til Snørlive', saa va' der regtig et rødt Merke paa Brøste' etter Besøkemaden; han hadde strammet, det hadde 'an. Ta' deg en Timpe, Gidske Mor! Du har saa vist aldrig faat rø'e Merker etter Madam Schlømmert sin Mad.»

Følgemosjø: en Herre, som følger hjem. — Møsse Rope: miste Raabet. Vægteren skulde hver Time raabe, hvad Klokken var slagen, og naar han forsov sig, saa han misted Raabet, fik han Mulkt. — Lys eller Brød: Det var Skik og Brug, at Vægteren til Nytaar fik Lys og Brød af Folk i den Gade, hvor han patruljerte. — Timpe: et Slags Brød.

«Tak, Søster Lydia.»

«Eg e' 'kje langt fra aa stige i Himmelsengen aa ska' ta' Lommetørklæ'e mit op af de' Bombasinsskjørte' for aa ligge de' under Puten, daa dætter der nokke paa Golve, og de' farer igjennem meg som et Blysøkk og blir liggende kaldt paa Hjertebunnen. Det er Trappenøkkelen, Bataljonskommandøren sin Trappenøkkel! Mit eget Husmenneske har sotten i Arrest siden Klokken tre, uten Vaatt eller Tørt. Eg maatte op i Trappen slik eg var og høre, om der var Liv i 'an.

«Kommandør!» «Ka e' tis?» sejer han; han staar i Nattrøie og lyser i Maanestripen. «Vorherre skje Tak, som har holdt sin Hand over jer,» sejer eg, «men botte han og I maa forlate meg, som har svæltet mit Husmenneske ut og stængt 'an inde.»

«Undsæt jer ikje, Jomfru,» sejer 'an, «eg hadde Fattigmandsbakkelsen.»

Men daa maatte eg slaa mine nakne Hænder sammen af Forfærdelse. Fattigmandsbakkels i syv Timer til en Kommandør! Og saa maatte eg spørre: «Hr. Bataljonskommandør — men kor e' de' gaat med Naturligheten?»

«Undsæt jer ikje, Jomfru,» sejer han. «Eg har prikkeveret meg.»

Men Skrækken e' kommen i Blo'e mit. Eg synes, eg maa ut og vække Karine og høre, om hon har

Sotten: siddet. — Ka' e' tis: Hvad er paafærde. — Undsæt jer ikke: bliv ikke bange. — Eg har prikkeveret meg: Jeg har taget mine Forholdsregler. Jeg har klaret mig.

døppet Daase med Kattepusen sine Føtter, saa han ikje skal bære Glør paa Lemmen. Men kem ligger i Karine sin Seng, tror du? Maanen, Mor, ikje de' tere annet. Og daa eg snur meg etter hinner, saa sitter hon og breier seg midt paa Skorstenen. «Men Karine,» sejer eg, «ka gjør du i Skorstenen no paa den høgeste Nat, daa Klokken e' ti og alting ska' være sløkt?» Mere faar eg ikje over min Mund, før der springer en Slantedant af et Mandfolk frem bag Ryggen hinnes, saa Messingstøteren deiset ner af Mantillen like for Føtterne mine, — og de' e' et Guds Under, at eg ikje e' blit til Kjøtmat her eg sitter.

«Gud forlate deg i sin Himmel, Karine,» sejer eg, «at du kan sitte slig en Flek paa et reint Hus. Her som aldrig har vær't Mandfolk af andet end Postelin.»

«Han e' jo løpt ut, Jomfru,» sejer Karine.

«Løpt ut, Karine! Men korfor lot du 'an løpe ind, søte Vennen min?»

«Han *e'* jo Sjøfarendes,» sejer hon; «vi *e'* jo forlovet; han ska' jo reise inat, og saa kom han seg ind gjennem Jomfruen sin Pladsdør. Herregud, Jomfru, han ska' jo i Varmen.»

Døppe Daase med Kattepusen sine Føtter: dyppe Daase er at dyppe Hovedet i Vand. At dyppe Daase med Fødderne er altsaa en høist uegentlig Talemaade. Bergenserne, som havde en Rædsel for Ildebrand, var, heder det, rædde for, at Kattepusen, som altid laa i Gruen om Dagen, kunde have faat et gloende Kul under Foden og saaledes tænde Ild paa, naar den krøb op paa Lemmen (Loftet) om Aftenen. — De' tere: det allermindste. — Slantedant: Øgenavn eller Skjældsord. — Pladsdør: Døren, som førte ind fra Gaden til Gaardspladsen.

«Lat 'an reise i Varmen,» sejer eg, «men ska' 'an derfor sitte paa min Skorsten?»

Men Karine, den Sjæl, hon graat, saa det hagled om hinner. Jamen maatte eg slaa paa Bruregave, de' maatte eg. Han ska' no i Varmen først, saa faar vi se, om han holder seg.

Saa gaar eg ind i Bagstuen. Daa braker det i Fremstuen. «Karine!» skriker eg, «det braker i Fremstuen. Enten e' de' en Tju eller en Kjæreste. Tænd paa Løgten!»

«Tjuer og Kjærester braker ikje di,» sejer Karine; og ind gaar hon noksaa uforsagt.

«De' e' bare Terpentikkerten, som e' gaat løs i Ureverke', Jomfru,» roper hon.

«Bind 'an,» sejer eg; men daa hon kommer med Snøre', saa kan eg ikje annet, eg maa seje til hinner: «Karine,» sejer eg; «kor kan du vente annet, end at Terpentikkerten slaar seg løs, naar du slipper sjøfarendes Slantedanter ind i Skorstenen med Nattens Tider?»

Men eg laag længe den Natten, Søster Gidske, og tænkte paa Bruregaven til Karine. Ka Tid eg sovnet, kan eg ikje seje; for hon hadde bundet Terpentikkerten saa godt fast, at han gjekk ikje mere.»

*

Det var igjen Torsdag. Da Gjøgen var ude, var Gidske Spørring inde. Hun stod der paa Matten ved det tredje Koko. For vistnok havde hun frembragt

Terpentikkert: perpendikel.

sin Hilsen til Madam Schlømmert frygtsom og diskret, men Madam Schlømmert var alligevel blit bange; Rademacherne var ikke til at spøge med i den Veien.

Jomfru Lydia var bleg og mindre blodfuld idag.

Og da den første Kop var iskjænket og det første Stykke Top var kommet til et Øiebliks Ro under Kindet, spurgte Søster Gidske dobbelt bekymret:

«Ka' har gjebøret seg?» Og Søster Lydia begyndte:

«Mandag Morningen ligger eg i min Seng, og tænker paa Fred og ingen Fare, og sover den Uskyldiges og Retfærdiges Søvn, — eg hadde saavist ikje nokke utestaaende med nokke Menneske. Daa kommer Karine ind og vækker meg med piprendes Hænder — saa kvit som et Lik paa Korskjerkegaarden. «Morningen e' for Herskape',» sejer hon, «og Natten for Tjenerne, og Dagen den kan saamen være stræysom nok for Jomfruen; eg sa de' til Madam Lampe sin Pige igaar: «Jomfru Lydia staar ikje i alt de' hon har, botte med Handel og Vandel,» sa eg; «hun magres og skjæmmer seg fra Dag til Dag.» Saa eg skulde vist ikje ha' urod hinner.»

«Men Karine, du Sjæl, ka e' det?»

«De' e' Major Kniephausen, som staar bag Traleverke' og kniper i Jomfruen sit Hanebeist.»

«I den spanske?»

«I den spanske! saa Krillerten staar under Nebbe'.»

Min spanske Hane, som eg har faat like fra de malebariske Øer paa Minorka, og som aldrig blir

Piprendes: skjælvende, — Traleverk: Gitter, Sprinkelverk. — Krillerten staar under Nebbet: den holder paa at kvæles.

stilkesottig som de andre Stavangerne — — ka hadde eg annet aa gjøre end aa ta Tesene paa og tøfle ud paa Pladsen.

«Vil han sleppe mit kostbare Beist?» skriker eg.

«Nei, han vil ikje,» sejer Major Kniephausen.

«Nei, eg vet nok, Majoren e' 'kje slepphændt,» sejer eg; «arrig og karrig, de' rimer seg, og han heter ikje Kniephausen for ingenting. Men jamen skal han sleppe min spanske Hane,» sejer eg.

«Jeres Hane er en Kjeltring,» skriker Majoren.

«Er min Hane en Kjeltring? Hans Ord i Ære, og mine i Rendestenen, men der lyger han, Major, no svor eg.»

«Pas Jeres Tunge, Jomfru Rademacher, der er Fæstningsstraf for mindre end at seje, at en Major lyger.»

«Pas han sin og la der ikje komme for møkke Sterkt indenfor,» sejer eg.

Daa er det liksom han spakner og slepper lidt paa Take', saa Hanebeiste' faar puste. Og daa hører eg, at det kniser og ler allesteder høgt oppe i Logten, og daa eg ser op, saa kryr det af Folk rundt om i alle Arkene, og eg tenker me' meg: Ja, no har eg 'an; slepper ikje han Hanen, saa slepper ikje eg han.

Men han e' spaknet i Røsten ogsaa no. Han skal liksom være fortrolig, som de sejer.

«Jeres Hane æter af mine Høns sit Knø,» sejer han.

Stilkesot: en Sygdom hos Hønsene, som bringer Halefjærene til at falde af. — Teser: Tøfler, som bare har Forlæder. — Logt: Luft. — Ark: Kvist.

«Min? Som staar i Knø til Nebbe' hele Dagen? Nei, eg vet nok, kor de fores slig, at de trænger til at stæle Knø, botte Mennesker og Dyr. De' e' 'kje paa denne Siden af Traleverke', de'.»

I det samme kommer mit Husmenneske ut paa Bagtrappen.

«Go Morgen, Hr. Major,» sejer Kommandøren.

«Go Morgen, Hr. Kommandør.»

Og saa sto' di der og saluterte med to Fingre paa de bare Hovvene.

«Gaar Majoren en Tur iaften?» spør Kommandøren.

Eg skjønte nok, han vilde mægle Fred, det velsignede Menneske, men det kogte i meg, daa den andre Døgenigten sa: «Hvis jeg faar Tid.»

«Slepp Hanen,» skriker eg, «siden I har det saa travelt, Far.»

Men no ska' han gjøre seg kjæk, siden han ska' mønstre for Borgervæbningen.

«Hvis I lover at kløppe 'an,» sejer han.

«Kløppe? Hanebeiste'?»

«Ja, kløppe Vengene, saa han ikje flyger over i mit Knø.»

Men daa sydde det over paa meg.

«Kløppe Vengene!» ropte eg. «Ska eg lemlæste mit uskyldige spanske Beist for de bedste Lemmene hans? Vet 'an, ka' 'an sejer? Vil han, at nokken ska' kløppe Beinene a' han, kanske? Ta hele Hjuleverke' væk, som en kan se Kompanie' igjennem? Ikje for de', at de' ble' lettere for Vægteren paa den

Knø: Deig. — Hovvene: Hovederne. — Kløppe: klippe. — Vænger: Vinger.

Maaten, naar han ska' bære Majoren hem om Kvelden.» For eg har set Vægteren bære 'an hem, eg, mere end én Gang; eg har set 'an ligge Majoren fra seg paa Trappen, mens han ropte: «Vinden er sønden; Klokken er tolv.» Og eg vet, kem saa spenderer paa Majoren ogsaa, eg.

Men daa slap han Hanen; og daa trak Borgervæbningen af. Men mit deilige malebariske Hanebeist skjæmte seg slig, at han gjekk paa Skjeive ind i Hønsehuse', og Øgene gjekk i Tunn som en Karussel. Daa trak de' seg sammen om Hjerte' mit, og eg knyttet Næven op imod Kniephausen og ropte: «Ja, no har I ydmyget hans spanske Natur, men eg vet nok, kem som tar seg best ut med Sporer af dokkor to. Eg extimerer jer ikje.»

«Betragt jer sjøl, Jomfru Rademacher, og se, om I kan extimere jer sjøl,» sejer han..

Daa betragter eg meg sjøl. Og eg kunde sonket i Jorden, der eg sto' i mine rø'e Buffelbaisunderbukser med alle Arkene over meg, som var kryende fuld af knisende Folk. De' va' saa vidt, eg hadde Magt til aa tese meg inn i Bagstuen. Men der laag eg. Begavingerne var' over meg; Karine maatte springe etter Feltskjæren. I to Dage laag eg i Himmelsengen med to svarte Igler paa Panden.»

«Gud trøste meg, Søster Lydia.»

«Ja, du kan saa seje; men de' har en, fordi en er et ensligt Fruentimmer.»

«Ok ja.»

I tunn: rundt. — Buffelbay: Et Slags tykt Flonel. — Begavingerne var over mig: Jeg faldt i Afmagt. Jeg fik Krampeanfald og blev bevidstløs.

«Hadde eg bare hat en Mand, saa hadde 'an aldrig lat meg staa en hal' Time og præke for Arkene i de rø' Buffelbais.»

«De' hadde han ikje.»

«Men de' e' ikje godt aa vite, ka der e' værst: enten to svarte Igler paa Pannen en stakket Stund — eller en Mand, som tar en for Pengene og suger di ut til siste Blodsdroppe.»

Fortalt af **Elisabeth Welhaven.**
Nedskrevet af **Nordahl Rolfsen.**

Blandt Sierra Madres huleboere.

Hvem har ikke hørt tale om de merkværdige «*Cliff-dwellings*» eller hulebygninger i den sydvestlige del af det nordamerikanske kontinent? Hele landsbyer byggede inde i de hule fjeldsider, hvis bratte skraaninger mangen gang kun er tilgjængelige ved hjelp af stiger. Det er ikke 30 aar siden, at disse forbausende hulebygninger eller snarere hulebyer blev opdagede, og man er nu paa det rene med, at de folk, som engang beboede dem, ikke var nogen speciel race, men blot mere udviklede indianerstammer, som trykkede af fienden tog sin tilflugt til fjeldhuler, hvor de havde let for at forsvare sig mod angreb.

Første gang man ser disse hulebyer med deres forbausende arkitektur paa randen af svimlende afgrunde, gjør de et indtryk paa en, som om man saa realiseret minder fra eventyrverdenen. I disse længst forladte huler har man fundet ler-arbeider i form af krukker og kar, udførte med ikke liden smag og kunstfærdighed, tilligemed adskillige redskaber, hvorved man kan gjøre sig en nogen-

lunde fuldstændig forestilling om det kulturtrin, hvorpaa disse forhistoriske folk levede. For dem, som ønsker nøiere oplysning om disse yderst interessante bygningsverker, vil jeg henvise til Dr. G. Nordenskiølds prægtige, nylig udkomne beskrivelse, der har vakt fortjent opsigt i de Forenede Stater som det mest fuldkomne i denne retning.

Rygtet om, at enkelte af disse hulebyer i de fjernest liggende egne af det nordlige Mexiko endnu skulde være beboede, gav mig idéen til at foretage min nys tilendebragte expedition. Allerede i aaret 1887, under et ophold i London, beskjeftigede tanken om en saadan undersøgelsesreise mig i høi grad, men jeg fik dog ikke anledning til at realisere min plan før om høsten 1890, da jeg i september maaned tiltraadte min reise til Sierra Madre i den nordvestlige del af Mexiko. De Forenede Stater har gjentagne gange sendt expeditioner ud til det fjerne vesten, men aldrig er den store bjergkjede, Sierra Madre, der strækker sig gjennem de mest ukjendte dele af Mexiko, blevet udforsket af nogen videnskabsmand. Grunden hertil er for den nordlige dels vedkommende, at Apache-indianerne, de vildeste og mest blodtørstige af alle indianerstammer, har indtil for faa aar siden havt uindskrænket herredømme her. De dræbte og røvede paa begge sider af Sierra Madre, i staterne Chihuahua og Sonora, bortførte unge mænd, kvinder og børn som slaver fra mexikanske settlementer og blev tilslut saadan en landeplage, at regjeringen i Chihuahua udlovede en pengebelønning for hvert hoved. Endog i tiden efter Mexikos erobring af spanierne har disse frygtede indianere fuldstændig udryddet mange andre indianerstammer. Det er i disse bjergstrækninger, som indtil nylig tilhørte apacherne, at jeg har tilbragt en stor del af mit reiseliv. —

Traf jeg altsaa huleboere i Sierra Madre? Ja, jeg fandt, at mange af de saa lidet kjendte Tarahumari-indianere samt et par andre stammer lever her som huleboere den dag idag. Disse har imidlertid ikke meget tilfælles med de gamle *Cliff-dwellers* i Arizona, Ny-Mexiko og Colorado. I én henseende blev jeg derfor skuffet, efter over et aars søgen i disse vilde bjerge; thi jeg havde ventet, at mine huleboere skulde være efterkommere af disse *Cliff-dwellers*. I en anden henseende fandt jeg derimod mere, end jeg havde ventet. Tarahumari-indianerne er nemlig de gamle huleboere, som uden tvivl levede paa denne vis, lang tid forinden stammerne i Nordamerika fandt paa at opføre sine forunderlige hulebygninger.

Min expedition bestod i begyndelsen af omtrent 30 mand, deriblandt flere videnskabsmænd og samlere. Det sidste aars tid derimod, for ret at kunne studere disse indianere, der, som en af de ældste stammer fra kontinentet, er af den største videnskabelige interesse, levede og færdedes jeg imellem dem, kun ledsaget af en eller to mexikanere og et par indianere, undertiden udelukkende af indianere. Jeg har gjennemreist hine egne paa kryds og paa tvers, som oftest ridende paa muldyr; men hvor terrænet blev for ujevnt og bjergfuldt til, at endog disse fjeldvante dyr kunde komme frem, efterlod jeg dem paa et eller andet sikkert sted og vandrede videre paa min fod, med tre til fire indianere som lastbærere. Jeg har sovet i deres hytter og huler, eller, ligesom de, under en sten eller et træ; jeg har levet paa deres vis af mais, bønner og urter, deltaget saavel i deres væddeløb som i deres glædesfester og deres sørgefester, og kjender formodentlig disse utilgjængelige mennesker bedre end nogen anden. Første gang man ser dem, fortvivler man næsten

om muligheden af nogensinde at komme nærmere ind paa dem. De er som alle indianere overordentlig mistænksomme, og en hvid mand kan sjelden eller aldrig vinde deres tillid. De er ogsaa af en meget frygtsom natur og løber som oftest væk, længe før man nærmer sig deres huse eller huler, efterladende alt hvad der findes i samme som et bytte for den formodede fiende. Skulde de ankomne være slette nok til at forgribe sig paa de efterladte sager, vil efter nogle timers forløb en skare paa kanske et par hundrede mand, som i hast er blevet samlede, komme, bevæbnede med bue og pil, for at hevne den lidte forurettelse. Det er kun, naar de er sikre i sin egen majoritet, at de ikke kjender frygt, ellers flygter de som vilde dyr for en virkelig eller indbildt fare. De angriber aldrig uden først at være blevet forurettede, og de er den eneste stamme, som igjennem tidernes løb har kunnet klare sig imod de vældige Apache-indianere.

Tarahumari-indianerne udgjør en meget talrig stamme, hvis antal vistnok ikke er langt fra 30 000, og hvoraf de fleste i navnet er kristne, idet de engang i fortiden blev omvendt af franciskanere og jesuiter, men paa samme tid vedligeholder de sine hedenske danse og skikke og har i virkeligheden ikke fjerneste begreb om, hvad kristendom er. Dybt nede i de trange klippedale lever nogle tusinder, som aldrig har hørt om «hviden Krist» eller nogen anden religion end deres egen, og som den dag idag lever, som da Cortez satte fod paa Mexikos grund.

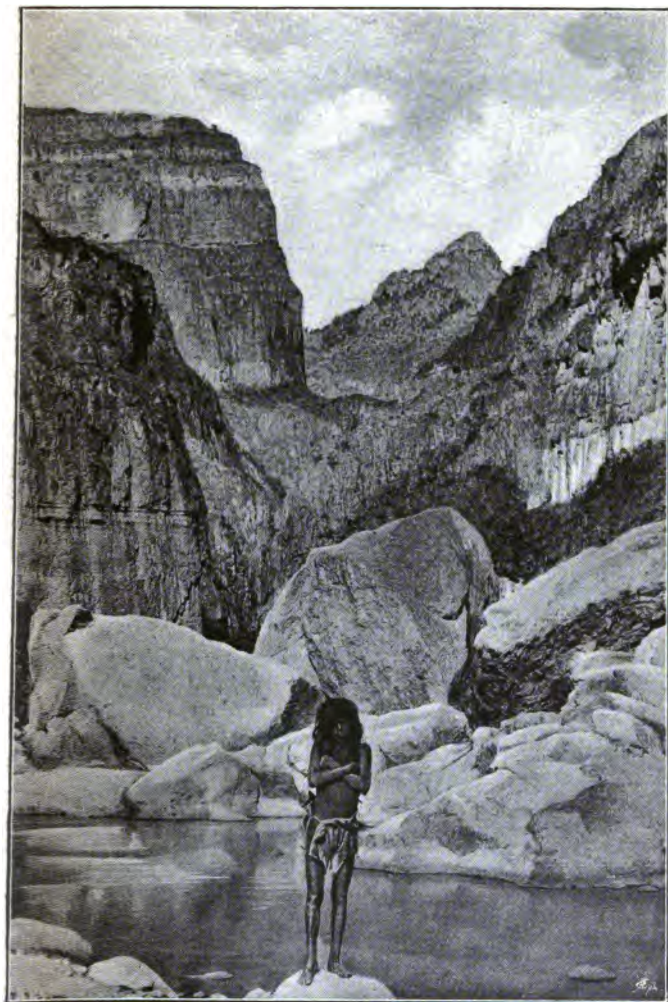
Den store bjergkjede, Sierra Madre, der er denne indianerstammes hjemland, ligger 6—9000 fod over havet, og den mest fremtrædende vegetation er rige gran- og egeskove, af hvilke navlig de førstnævnte med sine mørke, statelige trær gjør et mægtigt indtryk af fred og ensomhed.

En art af disse grantræer er besat med lange, spidse naale og bærer kongler indtil en halv arms længde. Trævexten her er saa meget frodigere end i det kolde norden, at en svensk botaniker, der længe fulgte mig i Mexiko, nylig i et brev til mig fra Sverige beskriver, hvor ynkelig smaa de skandinaviske gran- og furutræer med sine korte naale forekom ham, sammenlignede med Sierra Madres kjæmper.

Kun faa blomster voxer i Sierra Madre. Den pragtfulde, røde Amaryllus finder man tidlig om vaaren, medens alt omkring endnu er tørt og goldt; den svarer saaledes til nordlige egnes blaaveis og krokus, kun at den ikke er omgivet af sne, om end sne ikke hører til sjeldenhederne i den strengeste del af vinteren.

I juli og august indtræffer regntiden, i hvilken mange spiselige planter findes. Resten af aaret er som en næsten uafbrudt tørketid. Da mais voxer og trives med temmelig lidet regn, slaar denne kornsort til i almindelige aaringer, men i de senere aar har det været saa tørt, at ogsaa den er blevet ødelagt af mangel paa regn. Indianerne dyrker ogsaa bønner og tobak nede i fjelddalene, hvor klimatet er overordentlig varmt. Disse dybe dale kaldes *barranca'er* og strækker sig fra øst til vest som kolossale, 4—5000 fod dybe revner gjennem det mægtige, ofte to hundrede engelske mil brede bjerglandskab. Det er i disse strøg, jeg har fundet mit bedste forskningsfelt; thi her møder man indianerne i deres mest primitive tilstand, hedninger, som for størstedelen lever i naturlige huler, medens de dyrker sin mais paa kunstig opmurede terrasser.

Dyrelivet i Sierra Madre er ikke rigt og omfatter væsentlig arter af ekorn, raadyr, bjørn osv. Vilde

Barranca de San Earlos.
En af bærerne i forgrunden.

kalkuner, papegøier og især hakkespetter er de vigtigste fuglearter. Den største hakkespet i verden, *campephilus imperialis,* findes i disse høiest liggende granskove, men er paa enkelte steder blevet aldeles udryddet af indianerne, der anser denne fugls tvende unger for en stor delikatesse og ikke tager i betænkning at nedhugge det høieste grantræ for at komme i besiddelse af reden. Ekorn er ogsaa meget efterstræbt, og jagten paa disse dyr foregaar omtrent ligesaa primitivt som i molboernes historier. Fire à fem mand gaar ud i skoven og fælder ofte lige indtil ti mægtige grantræer for at faa tag i en liden ekorn, der for at beskytte sig mod fienden hopper fra træ til træ, indtil den endelig maa give tabt, grebet af hundene eller dræbt ved stenkast eller ved selve træets fald.

De indfødte har iøvrigt mange virkelig sindrige maader at fange dyr paa og bruger forskjellige snarer for de forskjellige dyr, snart over, snart under jorden. Selv raadyr fanges undertiden i snare, som er anbragt over et vel tildækket hul i jorden og fæstet til toppen af et bøiet træ; træet giver pludselig efter og hæver dyret op fra marken.

Jeg vil forsøge i korthed at skildre en maaneds tur, jeg gjorde til *Barranca de San Carlos,* den længste af alle de dybe fjelddale, der gjennemkrydser dette land.

I oktober 1892, ledsaget af to mexikanere og en indianer, begav jeg mig paa vei sydover fra mit hovedkvarter, Guachochic. Det var lige efter indhøstningen af maisen, og da lever de indfødte i overflod paa fødemidler, hvilket ikke altid er tilfældet; thi som regel sulter de sex maaneder, medens de lever vel i de øvrige sex. Endog poteter spiste vi af og til i denne tid; de dyrkes meget sjelden og blir paa den mest primitive maade saaet ind-

imellem maisen, hvorfor de ogsaa er ganske smaa, af størrelse som et dueæg.

I disse egne blæser om høsten og vinteren en kold, gjennemtrængende vind, og det gjør et ubeskriveligt vinterligt indtryk nu og da at se de tørre maisblade hvirvles omkring i en høide af et par hundrede fod og med en raslende lyd som af papir. Efter to dages reise ankom vi i en saadan vinterstemning til en liden indiansk landsby, Cavorachic. Det var vanskeligt at finde ly for den bidende vind, men vi opdagede tilslut en liden fjeldkløft, hvor solens straaler faldt lige ind, og her gjorde vi os det da saa bekvemt som muligt.

Jeg begav mig strax med en af mine ledsagere ned i landsbyen, hvor jeg erfarede, at der, som sedvanlig paa denne tid af aaret, holdtes en takkefest for den rige indhøstning. Blandt den uendelighed af fester, som indianerne holder, findes der kun én takkefest, medens de øvrige næsten uden undtagelse gaar ud paa at frembringe regn; thi det er om regn og god høst, alles tanker dreier sig i dette uendelig tørre land. Ved fest forstaaes da dans, som varer i det mindste en nat og en dag, og som ansees for en hellig religionsøvelse. Indianeren danser nemlig aldrig for sin fornøielse; for ham er dansen som ethvert andet tungt arbeide, der maa til her i livet, og udføres derfor ganske mekanisk — for at frembringe regn. Mand og kvinde danser ikke sammen. Mændene for sig og kvinderne for sig spadserer eller hopper i en egen taktformig bevægelse, som man blir søvnig af at se paa. Kvinderne danser ligesaa ufortrødent som mændene, men deres bønner eller dans ansees for at have mindre værdi. De fleste dyr i skov og mark anraabes ogsaa om hjelp. Indianerne tror, at naar f. ex. fuglene synger eller fro-

skene kvækker, saa gjør de det, fordi de beder om regn, og derfor er det godt at søge at sikre sig disse dyrs assistance.

Til disse fester er det absolut nødvendigt at brygge en mængde øl. Det tillaves af mais, er af en hvidagtig farve og meget berusende. Som gjæringsstof anvendes frøet af en vis græsart, og øllet opbevares i store ler-krukker, der rigtignok er saa skrøbelige, at de kun kan holde det i tre à fire døgn. Baade mænd og kvinder er overordentlig glade i denne drik, gjør sit bedste for, at krukkerne ikke skal sprænges, og blir som følge heraf overstadig drukne. Man iagttager dog et vist decorum, saalænge ofringen til de fire verdenshjørner og dansen foregaar, men udover morgenen, efter solopgang, gaar man over til, hvad der forstaaes ved verdslige fornøielser: man beruser sig. Der holdes visse aarlige fester for de to fornemste guder, solen for mændene og maanen for kvinderne.

Ved min ankomst var indianerne allerede paa det stadium, da den lystige del af festen var begyndt og øldrikningen i fuld gang. Jeg fandt dem mindre tiltrækkende, men stiftede dog et interessant bekjendtskab med en saa kaldet medicinmand: en «doktor», som kan kurere baade sjel og legeme, dels ved selvlavede mediciner, delv ved overnaturlige midler. Det staar ogsaa i hans magt at sende sjelen efter døden lige ind i himmelen, hvis de gjenlevende slegtninge bare er istand til at give ham det øl og den mad, som hans værdifulde tjeneste forlanger. Han bevarer ogsaa folket mod troldmænd og andre farer. Han fortalte mig, at han i sin hytte havde en del hellige kaktus, og da jeg meget ønskede at forøge min samling af disse af Tarahumari-

indianeren tilbedte planter, bestemte jeg mig strax til at gaa med ham og om muligt bevæge ham til at sælge mig nogle. Handelen lykkedes over forventning vel, og da han dertil var en venlig sindet mand, benyttede jeg anledningen til at prøve hans lægevidenskabelige experimenter paa min egen person. Jeg havde en let forkjølelse og anmodede ham om at kurere mig. Det lovede han, og bad mig gaa iforveien til min leir, saa skulde han snart følge efter. Som sagt saa gjort. Her maatte jeg da knæle ned og finde mig i, at han, drukken som han var, klemte mit hoved mellem sine skidne hænder og bed mig temmelig skarpt i mit venstre øre. Derpaa anbragte han sin mund over øreaabningen og sugede til sig af al kraft, hvorved han foraarsagede en fornemmelse, som formodentlig kun den kan forstaa, der har været saa uheldig at faa et insekt ind i øret. Efter den voldsomme anstrengelse spyttede nu «doktoren» ud en hel del blod, blandet med græsstraa, som han foregav at have suget ud. Dette, som altsaa havde været aarsagen til mit ildebefindende, blev derpaa høitidelig modtaget i en liden kop af min indianske tjener og senere begravet, forat det ikke mere skulde vende tilbage og plage mig.

Næste dag fortsattes turen længere sydover. Vi passerede paa vor vei flere indianske hytter: næsten overalt den samme feststemning med dans og øldrikning, fordi indhøstningen af mais var over. Langs stien, hvor vi vandrede, fandt vi flere indianere, mænd saavelsom kvinder, i en døddrukken tilstand; ubekymrede om tid og sted laa de der og sov «dagen derpaa».

I begyndelsen af november ankom vi til et ensomt settlement, hvor en mexikansk familie havde slaaet sig

ned for et par aar siden. Det var saa koldt om natten, før vi ankom til dette sted, der laa 8000 fod over havet, at min seildug, som jeg altid førte med mig til beskyttelse mod natteduggen, om morgenen fandtes aldeles bedækket med rimfrost. Vi havde taget feil af veien og var kommet til randen af nogle bratte fjeldstup, omtrent som man kan se dem paa vestkysten af Norge. Her fandt jeg en eiendommelig plante, en slags liden agave, som, ifølge den indianske tradition, var den første plante, Gud skabte. Den anvendes af indianerne til en sød vin, der er meget berusende, og som bruges ved enkelte af de mest høitidelige ceremonier, hvor det ovenfor omtalte øl ikke ansees godt nok. Denne plante, af størrelse som et kaalhoved og besat med pigger, er særdeles almindelig i disse trakter; jeg blev derfor meget forbauset, da jeg ved min tilbagekomst til Nordamerika erfarede, at den først nylig var blevet opdaget. Det viser, hvor lidet kjendte disse egne er, som jeg i løbet af de tre sidste aar har gjennemforsket.

Medens vi vandrede omkring her paa vidderne i forgjæves søgen efter en farbar sti — overalt bare skov, dybe revner i fjeldsiderne og alt tilsyneladende som uddøet, saalangt øiet kunde række —, blev vi behagelig overraskede ved synet af en liden pukkelrygget indianer, der kom ridende paa et muldyr. Han var i tjeneste paa det settlement, vi søgte efter, og kom op fra barranca'en, hvorfra han medbragte spansk pepper. Ved hans hjelp naaede vi da vort bestemmelsessted, San Carlos. Her blev vi forholdsvis venlig modtaget af mexikaneren og hans familie, som havde ryddet land og opført nogle faa tømmerskur som boliger. Vi slog leir lige ved og forblev her i tre dage.

Herfra var det min hensigt at begynde nedstigningen til barranca'en, og jeg efterlod derfor paa dette sted det meste af bagagen og mine muldyr, paa ét nær, der kan klatre som en gjed. Ellers er det meget sjelden, at man kan tage lastdyr ned i en barranca, da man nedover de steile fjeldsider har mere end nok med at tage vare paa sig selv. Nede i bunden af disse vilde fjelddale er det absolut umuligt at trænge igjennem med muldyr; en barranca er nemlig saa trang og terrænet saa stenet, at man kun kan komme frem tilfods. I bunden af fjelddalen løber altid en elv, og saa trangt er det, at der maa krydses mange gange paa en forholdsvis kort afstand, medens paa andre steder fjeldsiderne løber saa lodret ned mod dybt vand, at man maa klatre op igjen, kanske over 1000 fod, for at kunne passere videre.

Efterat vor mexikanske ven havde paataget sig at tage vel vare paa bagagen og muldyrene, indtil vi om en maaneds tid kom tilbage, satte jeg mig i bevægelse, ledsaget af fire indianere som lastbærere.

Mine to hunde fôr og gjæted rundt bærerne, akkurat som om de ansaa disse for muldyr, men «Jacky», en slags Newfoundlands-hund af et vildt udseende, fandt snart, at der intet arbeide var for den her. Som en tro beundrer af muldyr, passede den fortrinlig paa disse og paa bagagen, hvorimod den ingen forpligtelser følte enten mod mig eller mine ledsagere. Den sneg sig tilbage, og det var rørende efter en hel maaneds fravær at gjenfinde den paa samme sted, men mager og udhungret, da stedets eier paa mexikansk manér havde forsømt mit paabud om at give den mad. Her laa den med eiendommelig hunde-troskab paa post udenfor døren til det skur, hvor den havde lagt merke til, at vi havde indsat

bagagen. Verten fortalte, hvorledes den ogsaa havde gjort hyppige ture ud i skoven til muldyrene ligesom for at forvisse sig om, at alt var iorden.

Naar man om vinteren færdes paa Sierra Madre i 8000 fods høide over havet, længes man snart efter varmere breddegrader. Det var derfor med et vist velbehag, at jeg saa den lille indianer-sti hurtig føre os nedover, og snart nærmede vi os en af de indfødtes hytter — omtrent 2000 fod lavere —, beliggende paa en liden slette, der ikke var stort andet end maisager og et stykke opdyrket jord med græskar. For glasperler og bomuldstøi solgte eieren mig med glæde endel af de sidstnævnte nyttige vegetabilier. Familien levede om vinteren nede i barranca'en i en hule; thi Tarahumari-indianeren elsker varmen og finder det snart for koldt oppe paa høiderne.

Fra randen af den lille høislette havde jeg en glimrende udsigt over den brede, sønderrevne barranca, der herfra er omtrent 3000 fod dyb; paa bunden elven, som snoede sig glitrende mellem høie, steile, tildels græsbeklædte sider, medens dalen selv, der var videst lige under mig, klemte sig sammen mere og mere i bugtninger nedover mod rækker af vilde, næsten nøgne fjeldkamme. Tvers over paa den modsatte side, omtrent 500 fod høiere, kunde tydelig sees en anden liden slette, paa toppen af en fjeldknaus, der styrtede brat ned mod elven. Paa hint ensomme sted havde for en tid siden en af disse berømte medicinmænd levet, der fra sin svimlende høide som en mægtig autokrat truede, straffede og velsignede sine lavere medmennesker i barranca'en og nærmeste omegn. Han havde energisk holdt mexikanerne ude fra sit territorium, thi han indsaa med rette, at opdagelsen af guld eller sølv i disse bjerge var ensbetydende med indi-

anerens død. Det hændte i hans levetid, at to hvide, som virkelig havde fundet guld der i nærheden, var blevet dræbt. Rygtet fortalte, at han skulde være i besiddelse af to store lerkrukker, fyldte med gammel spansk sølvmynt. De var blevet fundne i en hule, sandsynligvis skjulte og efterladte af jesuiterne ved deres fordrivelse fra Mexiko. Som tro undersaatter havde indianerne bragt skatten til sin mægtige herre. Den gamle var nu død, men sønnerne havde overtaget pladsen og var ligesaa mistroiske mod hvide, som faderen i sin tid havde været.

Samme dags aften naaede vi bunden af den varme barranca og slog leir under et kjæmpemæssigt valnøddetræ i nærheden af en hule, der beboedes af en talrig indianerfamilie. Efter at have forklaret hensigten med mit komme, fik jeg tilladelse til at fotografere dem. Dette maa altid ansees som en stor gunst; thi det er den almindelige tro, at man under fotograferingen mister sin sjel, som senere vil blive spist i et andet land. Stedet, hvor disse indianere holdt til, var en naturlig hule med et ildsted i midten, og familien, der var meget fattig og næsten uden klæder, sad eller laa under fotograferingen inde i hulen paa den bare jord, rundt ildstedet. Nogle faa høist nødvendige kjøkken- og kogeredskaber laa slængte omkring, ellers syntes det hele at være mere indrettet for dyr end for mennesker. Over den ene side af indgangen til hulen hang en liden pose med en af de hellige planter til beskyttelse mod ulykker.

Vi tilberedte vore græskar, der koges næsten uden vand, og den søde, velsmagende saft var en stor forfriskelse efter vor anstrengende marsj.

Ikke langt fra min leir boede enken efter den medicinmand, jeg nys omtalte. Hun havde overflod paa føde-

varer, men var saa utilgjængelig, at det varede længe, inden jeg fik hende overtalt til at sælge mig et faar. At sælge en noget er at vise ham en gunst, mener nemlig indianeren; thi penge har lidet værd for ham; glasperler og bomuldstøier mere.

Da en af mine indianere løb fra mig, og da jeg ingen kunde faa i hans sted til at hjælpe med at bære bagagen, maatte jeg fordele byrderne ligelig mellem mine øvrige ledsagere. Vi vadede saa over elven og begyndte opstigningen af den modsatte fjeldside, som seet nede fra forekom brattere og endnu mere umulig at bestige, end den vi for et par dage siden var kommet nedad.

Mørket overfaldt os, før vi havde fundet et sted til at overnatte, og vi bestemte os derfor til at anvende et udtørret bækkeleie som soveplads. Siderne gik meget steilt opover i en høide af 2 til 300 fod og udelukkede det meste af den stjerneklare himmel. Ved at mure op sten dannede vi os hver en liden horisontal plet, hvor vi saa nogenlunde kunde strække vore mødige lemmer. Midt paa natten vaagnede vi ved, at en stor sten kom rullende nedover og traf en af mine ledsagere lige i brystet, uden dog heldigvis at foraarsage nogen nævneværdig skade.

Næste dag naaede vi op paa toppen af denne bjergryg, og her havde vi en endnu videre udsigt over barranca'en end fra den anden side. Vi mødte en Tarahumari-pige, som vogtede en faarehjord, tilhørende sønnerne af medicinmanden, paa den lille høislette. Det var en ung indianer-skjønhed med en smule kjendskab til det spanske sprog, thi hun var fra en anden egn, men som forresten, overensstemmende med sin races karaktertræk, følte sig meget forlegen ligeoverfor os. Hun var dog civiliseret nok til ikke at løbe sin vei, hvad der er skik

og brug blandt kvinderne her; hendes skyhed forsvandt ogsaa lidt efter lidt, og som en tro Eva-datter viste hun sig øiensynlig ikke ganske uimodtagelig for vore beundrende blikke, medens hun paa sin eiendommelige maade halvt skjelmsk, halvt undselig bed sig gjentagende gange over haandledet.

Om eftermiddagen naaede vi en liden hytte, hvor jeg traf en indianer, hvis bekjendtskab jeg havde gjort nede i barranca'en, og som strax gjenkjendte mig. Han og hans familie var hedninger (*gentiles* kaldes de i Mexiko), men opførte sig med en merkværdig takt, og han gav mig strax tilladelse til at fotografere baade ham, hans kone og lille barn.

Tarahumari-moderen bærer sit barn indtil to aars alderen i sin toga eller teppe paa ryggen, saa blot barnets hoved er synligt. Ved alle festligheder bringes de smaa med paa denne maade, og det hænder desværre stundom, naar mødrene har taget for meget til sig af det nybryggede øl, at de falder under dansen og derved uforvarende blir aarsag til sine børns død. Børnene voxer op i den størst mulige frihed og uden nogensomhelt kontrol; moderen indrømmer dem alt, og faderen forholder sig passiv. Mod forventning arter de sig dog upaaklagelig, om end saadanne uregelmæssigheder forefalder, som at den unge søn i et drikkelag kan slaa sin far eller mor. Finder faderen, at sønnen ikke vil arte sig vel, giver han ham en kort irettesættelse i venners overvær ved en af festerne.

Pigebørnene er fuldt udviklede ved 12—14 aars alderen og gifter sig sedvanligvis paa denne tid. Det hører til sjeldenhederne, at en mandlig eller kvindelig indianer ikke blir gift. Frieriet foregaar paa en noksaa

eiendommelig maade: det er nemlig hun, som gjør det første skridt. Nærer hun en afgjort følelse for en ung mand, viser hun det ved koket at kaste smaasten paa ham og derved opmuntre ham til at kurtisere hende og kaste sten igjen. Ved festerne gjør hun ogsaa alt for at tiltrække sig hans opmerksomhed, enten ved dans eller sang, men saa genert er hun, at hun danser med ryggen vendt mod ham. Naar hun saa har bestemt sig for den rette, beder hun sin moder gaa til hans hjem og fortælle, at hun gjerne vil gifte sig med ham. Undertiden faar hun afslag, men reflekterer han paa tilbudet, følger han moderen tilbage og stifter saa nærmere bekjendtskab med den skjønne. Resulterer bekjendtskabet i giftermaal, foregaar vielsen ved, at parret, siddende paa jorden, dækkes med et teppe; der gives dem formaninger og gode raad, og ceremonien slutter som sedvanlig med øldrikning.

Disse indianeres liv er det samme aar ud og aar ind. Deres adspredelser bestaar i væddeløb, lege og drikkelag. Mændene dyrker jorden og planter korn, den vigtigste begivenhed i hele aaret. Kvinderne samler spiselige planter, koger maden og væver de faa klædningsstykker, der behøves. Vævestolen bestaar simpelthen af fire stokke, lagte i en firkant paa jorden. Som skyttel bruges indtil 4 stokke, saa tykke som et spanskrør. Fort gaar det ikke, men det maa altid vække ens forbauselse at se de indviklede og altid nye mønstre, de anvender i sine tepper og belter. Af farver bruges mest sort og hvidt, ogsaa gult, som de tilbereder af en slags rensdyrlav, og som meget betegnende kaldes klippeuld. De væver sjelden mere end ét teppe om aaret, og det er formelig en begivenhed, naar et saadant er færdigt. Disse tepper

bruges baade af mænd og kvinder som en lang toga, hvori de kunstfærdig indhyller sig. Under togaen har de sin egentlige dragt, en armløs uldtrøie for begge kjøn, et skjørt for kvinderne og for mændene et hofteklæde. Teppet eller togaen bruges ikke inde i huset, eller naar det er rigtig varmt, for da gaar baade mænd og kvinder med overkroppen ubedækket. Mændene bruger sandaler, kvinderne derimod gaar barfodet. Velstaaende indianere eier gjerne nogle kjør samt et halvt dusin gjeder og ligesaa mange faar, der sparsomt nok skaffer dem, hvad de behøver til vævning. Disse husdyr blev indført af spanske missionærer for omtrent 300 aar siden.

Foruden mais, som er deres hovedsagelige næringsmiddel, bidrager fisk, slanger, mus, insekter og mange slags planter til deres livsophold. Som regel nydes kun to maaltider om dagen og desuden ofte et midt paa natten. De er adskillig musikalske og spiller paa fløite og violin, som de selv arbeider, væsentlig af grantræ; til lim bruger de roden af en lilje. Deres maade at synge paa er monoton ligesom deres sange, der imidlertid er meget forskjellige fra de nordamerikanske indianeres. Man hører dem sjelden synge uden ved deres danse og feste.

Disse indianere er af middels høide, mørkebrune af farve og med langt, glat, sort haar, der saavel hos mænd som hos kvinder hænger løst nedover skuldrene. Deres ansigtstræk er regelmæssige, men udtryksløse. Over sit legeme har de et merkværdigt herredømme og er istand til at udholde store anstrengelser med kun liden næring; de er uden tvivl de bedste væddeløbere i verden. I handel og vandel bedrager de ingen, og man kan i saa henseende trygt stole paa deres ord, medens de der-

imod i andre henseender er falske og mindre at forlade sig paa.

Efter endel anstrengelser var vi naaet op paa høilandet, men min proviant, der i dette land væsentlig bestaar af mais og faar- eller gjedekjød, var ved disse tider opsluppet, og det blev nødvendigt at faa den fornyet. Da det regner langt mere paa høilandet end nede i barranca'en, vidste jeg, det ikke vilde falde saa vanskeligt at skaffe proviant her. Indianerne, vi mødte, var venligsindede og henviste os til et sted, hvor vi sandsynligvis vilde kunne kjøbe, hvad vi ønskede. Ankommen hid fandt jeg til min behagelige overraskelse, at der netop skulde afholdes en fest for en afdød søns fred, og forældrene havde allerede sammenkaldt venner og naboer for at hjelpe til med at faa hans sjel til ro. Ifølge deres religiøse begreber forandres man nemlig efter døden først til dyr, og det er nødvendigt at give tre fester i løbet af det første aar efter vedkommendes død for at faa ham ind i himmelen. Det er især ved saadanne anledninger, at «medicinmændene» spiller en saa stor rolle, og her viser ogsaa indianerne sig fra sin mest interessante side. Pladsen tillader mig ikke at skildre festen, der var en af de mest afvexlende, jeg har seet. Den varede indtil lidt efter solopgang, og de forskjellige scener natten igjennem vexlede med en præcision, som om de tilstedeværende aldrig havde gjort andet i sit liv end at holde ceremonier for døde. Man skaalede og drak øl med den afdøde, idet han indstændig anmodedes om at forblive, hvor han var, og ikke komme tilbage til dem. Der var ogsaa storartede ceremonier for en af indianernes hellige planter, hvori endog den afdøde antoges at tage del, som om han levede. Det er nemlig eiendommeligt for denne stamme, at man tilbeder for-

skjellige smaa kaktusarter, til hvilke stundom faar og gjeder ofres. To af disse planter øver en sterkt berusende virkning, enten tyggede eller knuste og opløste i vand. En medicinmand har specielt med disse hellige planter at gjøre, og han sad da til den ene side af en forsamling af mænd og kvinder, der afvexlende dansede foran ham til ære for planten, medens han selv utrættelig sang dens pris. De øvrige indianere sad paa tømmerstokke rundt et vældigt baal, som magisk belyste de høie, mørke graner og kastede et rødligt skjær over de dansende, der under eiendommelige fagter og bevægelser hoppede paa tæerne rundt baalet i takt til medicinmandens mystiske sang. Intet skuespil kunde gjøre et sterkere indtryk paa den tause iagttager end hin decembernats scener oppe paa Sierra Madres høiland.

Min hensigt med at bestige den side af barranca'en, hvor jeg nu befandt mig, var at udfinde, hvor mange og hvad slags indianere der levede paa dette høiland, hvor faa eller ingen hvide havde færdes. Turen lykkedes vel, og høvdingen heroppe var meget forekommende og indbød mig til adskillige fester, saa jeg den følgende dag deltog i ikke mindre end tre — paa tre forskjellige steder. Om aftenen kom vi i nærheden af den ensomme høislette, hvor sønnerne af den engang saa mægtige medicinmand levede. Her holdtes ogsaa en fest. Imidlertid opdagede jeg snart, at vi ikke var videre velkomne, men blev betragtede med megen mistænksomhed. Jeg overdrog derfor min mexikanske tolk at udfinde, hvad grunden kunde være, og at forsøge at stille dem tilfreds.

Efter omtrent tyve minutters forhandling kom han tilbage og meldte, at nu var alt iorden. Indianerne skjønner ikke, at det er for at studere dem, jeg reiser

Beboet hule hos Tarahumari-Indianerne.
Proviantrum sees tilhøire.

omkring i deres land, men tror ofte, belært af erfaring med mexikanere, at jeg er landmaaler og vil tage deres land fra dem. Det er stundom vanskeligt at stille de mistroiske menneskers frygt i saa henseende. Mexikaneren, som havde øvelse i at være mellemmand og holde taler til dem, beroligede dem imidlertid ogsaa denne gang, men først efter et temmelig skarpt krydsforhør. «Hvorfor» spurgte de ham, «tog den hvide mand hjerneskallen ud fra hulen i Yoquibo?» Denne begivenhed, som virkelig havde fundet sted for sex maaneder siden, forklarede mit sendebud paa en saavel for indianerne som for ham selv utvivlsomt lige tilfredsstillende maade: det var «fordi den hvide mand ønskede at se, om hjerneskallerne var ordentlig døbte eller ikke.» Det lykkedes ham ogsaa at stille dem tilfreds i henseende til et andet ligesaa magtpaaliggende spørgsmaal om, «hvorfor den hvide mand dagen i forveien havde veiet saa mange kvinder.» Min mexikaner kunde sandsynligvis ikke forklare dem vigtigheden af dette anthropologiske experiment, men de slog sig alligevel tiltaals, og som tegn paa god forstaaelse bød de ham tobak og et maisblad, forat han dermed kunde lave sig en cigarret. Vi havde nu intet mere at frygte og kunde trygt gaa til ro for natten.

Da der ikke var mere for mig at udrette oppe paa høiderne, begav vi os igjen ned i barranca'en, hvor vi fulgte den et par dages reise opover. Det mest interessante under denne marsj var opdagelsen af flere ældgamle huler, efter sagnet engang beboede af Tubar-indianerne, der nu er næsten udryddede. Husene, som endnu findes inde i hulerne, er vel vedligeholdte og opmurede af sten og brunagtig jord. I selve husene fandt jeg endel temmelig vel bevarede hjerneskaller og ben. Vi passerede

ogsaa et opkomme af meget varmt vand, hvor indianerne pleier at søge hen for at helbredes for hudsygdomme. Saadanne varme kilder er temmelig almindelige i disse strøg, der er af vulkansk oprindelse.

Efter paa denne maade at have befaret den øvre del af barranca'en, fulgte vi den nu nedover i dens uendelige slyngninger og maatte i denne tid savne baade det ene og det andet. Jeg var f. ex. flere dage uden salt og et par uger uden sukker; kjød var omtrent umuligt at opdrive, thi de indfødte her er fattige og havde lidt meget ved den to aar lange tørketid. Jeg priste mig lykkelig, naar jeg kunde faa tilbyttet mig en liden sæk mais.

Vi passerede adskillige huler paa turen, men i de fleste tilfælde fandt vi dem forladte, med lerkrukker og kjøkkenredskaber i god orden, som om hulerne havde været beboede dagen i forveien. Thi indianerne havde været nødt til at ty op til høiderne, hvor det altid regner mer end her nede i barranca'en, og vilde vende tilbage, saasnart deres danse og fester havde frembragt regn.

Vi maatte stundom vade i vand til opover livet, hvor der langs elvekanten ikke engang var plads for en sti, og vandet, som kom lige ned fra Sierra Madre, føltes isnende koldt. Naar mai-solen faar ophedet vandet, samler der sig ved denne samme elv, hvori vi nu vadede, en mængde indianere for at fiske. Hele natten foregaar fisket under mange interessante ceremonier. Barken af et meget giftigt træ kastes i elven, hvorved al den fisk, som findes i over en halv engelsk mils afstand nedover, bedøves eller dræbes og om morgenen opsamles for at tørres og spises.

Det vilde imidlertid føre for langt at skildre bare denne lille tur i dens enkeltheder; den kunde give anled-

ning til at fremdrage mange eiendommelige træk hos disse primitive folk, der lever i de afsides fjelddale nu, som dengang Mexiko blev erobret af de spanske. De har særlig interesse, fordi de i Amerika er vore dages huleboere, og fordi de tilhører de ældste gjenlevende stammer i Mexiko. Primitive folk, saa interessante for dem, der har lyst til at forstaa menneskeslegtens udvikling fra dens barndom, forsvinder fra jorden mere og mere. Hvor længe vil det vare, inden Tarahumari-indianeren ogsaa «civiliseres»?

Jeg har faaet tilovers for disse fredelige og milde, omend mistænksomme indfødte. Men det tager lang tid, inden man tilfulde forstaar saadanne folk, som i sine begreber og forestillinger, ja i sin maade at tænke paa er saa forskjellige fra os. Disse indianere er naturbørn og pønser ikke paa ondt uden for at hevne en forurettelse. I handel er de hæderligere end hvide, medens de sig imellem er hjelpsomme og gavmilde. Forbrydelser er sjeldne. Mord begaaes f. ex., ikke uden naar de er drukne, og for morderen er der ingen tilgivelse enten her eller hisset; thi blodet er Guds, siger Tarahumari-indianeren.

Efterat jeg først havde vundet deres tillid, viste de mig ofte paa en rørende maade sin velvilje. I begyndelsen frygtede de mig som menneskeæder, men jeg er sikker paa, at de paa denne min nye expedition overalt vil modtage mig venlig, ja næsten som en halvgud, der ansees som et godt varsel om regn.

Carl Lumholtz.

Til erindring om Welhaven.

Da jeg først lærte Welhaven at kjende, — i 1853 —, var han allerede udover livets middellinje, — henved 46 aar gammel, — men maatte fremdeles siges at være en ualmindelig smuk mand. Han var adskillig over middelhøjde, figuren rank og slank, gangen rask og tilsyneladende spænstig, gestikulationen livlig, saa man risikerede at faa en dask nu og da, naar man gik ved siden af ham og han kom i affekt under sin tale; — ansigtstrækkene regelmæssige og skarpt skaarne, — munden noget stor, men velformet, tydende paa god appetit og et livsglad sind, med svulmende røde læber, sterke hvide tænder (som han bevarede til sin døddag), — øjnene funklende med en ualmindelig sterk glans, — ansigtsfarven overmaade frisk, ligefrem blomstrende, — kanske idethele vel meget af glans, af farve, af det, der kaldes animal spirits, men i ethvert fald givende et samlet indtryk af stor sundhed, styrke, ungdomsfriskhed.

Ved nærmere iagttagelse kunde man dog ikke undgaa at bli opmerksom paa, at det var noget vist

Jonas Lie.

J. E. Sars.

Olaf Krohn.

Gustav Wentzel.

unaturlig stramt og anspændt over hans ydre personlighed. Han holdt sig saa rank, at det gjorde indtryk af stivhed. Hans gang havde noget parademæssigt ved sig, som om han gik i panser og plade eller havde en rustning under sine klæder. Han lod sig ikke nøje med øjnenes naturlige glans og hvasse udtryk under de skarpt tegnede bryn; men han brugte dem paa et eget sæt, spilede dem op og stirrede fremfor sig, som om han stadig havde en modstander for sig, hvem det gjaldt at fixere og imponere. Hans røst var klar og velklingende; han behøvede aldeles ikke nogen forceret brug af den for at gjøre sig forstaaelig eller gi sine ord den tilbørlige vægt; men han plejede alligevel jevnlig, ogsaa i den daglige tale, at hæve den, saa den fik en anstrengt, unaturlig høj klang, som om det var ham magtpaaliggende at overdøve og slaa ned enhver tanke paa indvending eller debat. Han havde lagt sig til en manér med at harke og snøfte, som om han arbejdede sig frem i en uren luft eller som om det stadigt var noget om ham, der indgjød ham en følelse af ubehag og utaalmodighed. Kortsagt: man fik strax ved at se ham og høre ham tale et afgjort indtryk af at man havde for sig en stridens mand, hvis personlighed var bleven præget af, at han havde staaet eller troet at staa i et polemisk forhold til det samfund, hvori han levede, — at han havde opfattet det som sit livs vilkaar at være stadig *en garde,* øve stadig kritik, være stadig paafærde med lugekniven, for at ikke ugræsset skulde voxe ham over hodet.

Han har selv i forordet til sine «Samlede skrifter» talt om den sterke og vedvarende indflydelse det

øvede paa hans forfatterkaar, at han «begyndte banen med fejde og kritik», og ordene falder saa, at de nærmest maa opfattes som en klage. Han blev «revet ind i fegtningen halvt modstræbende», — «inden han endnu var rigtig vaabenklædt». Det lykkedes ham herved at naa frem med ét slag til en iøjnefaldende betydningsfuld position i folkets aandsliv; han fik en førerrolle og blev en af dem, til hvis fane man svor og hvis løsen man fulgte; men udentvil blev denne herlighed, idetringeste for endel, kjøbt paa bekostning af hans senere udvikling, som vilde ha faaet et friere løb, en mere harmonisk karaktér, saafremt hans literære debut ikke havde været en saa udpræget krigersk.

Det maa vistnok medgives, at Welhavens prosastil ofte, — kanske gjennemgaaende, — har noget forunderlig stivt og tvungent ved sig. Man støder paa pragtsteder nu og da, — udtryk, hvis fynd og kraft vidner om forfatterens store stilistiske evne; men saa stivner det ligesom til igjen; foredraget strømmer ikke jevnt og frit, men er ligesom ophakket, bevæger sig gjennem tungvindte, skruede overgange fra det ene epigram til det andet. Man ta t. ex. for sig afhandlingen «Om norske presseanliggender» (Samll. skr. II) eller «Om det norske selskabs opposition mod Ewald» (Samll. skr. VIII): man vil ikke kunne nægte, at det falder tungt at arbeide sig gjennem dem, og man faar et bestemt indtryk af, at læseren vilde ha havt det ulige lettere og behageligere, om forfatteren ikke havde gjort sig saamegen umage. Man føler, at han har lagt et stort arbejde paa at fordærve sit eget værk, at han har stræevet haardt med at faa det han

havde at sige saaledes koncentreret og kvintessentieret, at det meste af saften og kraften deri er kommet bort. Det har gaaet ham som en taler, der blir hæs og trættende, fordi han har sat i med altfor høj røst og siden ikke vil sænke stemmen. Han har paalagt sig en urimelig tvang og er bleven knortet og kunstlet, idet han har været altfor bange for at bli dagligdags eller ukunstnerisk bred.

I Welhavens poetiske stil gjør disse mangler sig ikke paa langt nær saa meget gjeldende, fordi versformen tilsteder og kræver en større koncentration end prosaen. Dog har man ogsaa ved læsningen af hans digte jevnlig en fornemmelse af at han har villet gjøre det altfor godt og raffineret formeget. Man kommer ofte til at tænke: gid han havde gjort sig lidt mindre umage! — det vilde ha været friskere, mere gribende, om det havde været lidt mindre regelret, lidt mindre zirlig-fornemt.

Nu er det vel sikkert, at denne altfor vidt drevne omhu for den ydre form har havt sammenhæng med hans oprindelige anlæg: — han var vistnok en mere æsthetisk-artistisk end egentlig poetisk natur, og han tænkte jo ogsaa paa at bli bildende kunstner længe før han blev sig sit digterkald bevidst; — men det kan paa den anden side ikke være undergivet tvil, at den omstændighed, at han ved sin første optræden kom til at staa i en saa skarp modsætning til *Wergeland* og den af Wergeland repræsenterede norskhedsbevægelse, maa ha virket i høj grad til at fastholde og udpræge hans aand i en ensidig formel-æsthetisk retning. Han blev opstillet som Wergelands store modpave: det blev et slags mission, en opgave, som

forholdene paala ham og som det aldrig skulde lykkes ham at frigjøre sig fra, og man kan vide, at dette maatte bli et i mange maader haardt vilkaar at leve og udvikle sig under. Han var, med al sin begavelse, af en langt spinklere og spædere aandig bygning end Wergeland, og det blev dog saa, at han stadig skulde ta sit maal efter sin modstanders gigantiske dimensioner, — række sig ligesom opefter denne vældige jøtunskikkelse. Med andre ord: hans stilling i literaturen tvang ham til at staa paa tæerne, til at leve saa at sige over evne og holde sig unaturlig stiv og stram, for ikke at overvældes. Han skulde være for sit parti, hvad Wergeland var for sit; han skulde være lige stor, lige udpræget, — forholdene, omgivelserne krævede det af ham, — men naturligvis paa en helt anden maade, i en stik modsat retning. Wergeland brugte aldrig filen; Welhaven skulde slaa ham af marken ved at bruge den saameget sterkere. Wergelands forfatterskab, — særskilt i hans første periode, — gjorde indtryk af et vildnis, noget kaotisk urskogsagtigt; Welhaven blev herved drevet ud i den modsatte yderlighed: — et slags fransk havekunst, med snorlige gange og tilstudsede, for regularitetens skyld lemlæstede træer. Wergeland imponerede ved sin produktions strømmende rigdom, sin fantasis ubændige flugt; Welhaven skulde til vederlag vise sin styrke i streng selvkritik, omhyggeligt udvalg, i tankens tugt, stilens elegants og korrekthed. Det var, som sagt, en retning, der paa det nærmeste svarede til hans medfødte anlæg og væsen: han vilde, hvordan saa milieuet for hans udvikling havde artet sig, være blevet mere en reflexionens end en inspirationens mand, mere

den kritisk beregnende stil- og verskunstner end den skabende digter; men saadan som forholdene blev lagt tilrette for ham gav de ham en altfor sterk tilskyndelse til at følge den retning, der stemte bedst overens med hans tilbøjelighed; det blev til en for hans produktion hemmende og skjæmmende ensidighed; han drev det for ham naturlige saavidt, at det blev til et slags unatur; han lod sig ikke nøje med at holde sig strengt inden de grænser, som var ham anvist ved hans begavelse, men han indsnævrede disse grænser kunstigt, saa han i sit forfatterskab syntes mindre af væxt end han virkelig var, — mindre spontan, mindre rig og varm.

Man skjønte det bedst, naar man hørte ham tale. Han virkede kanske mere ved det mundtlige end ved det skriftlige ord. Det har ofte været sagt, at man, ved bare at kjende ham af hans skrifter, ikke fik det rette begreb om, hvilken kar det var, og ikke kunde forstaa, hvorledes det gik til, at han gjennem lange tider hævdede en slig magtstilling i vort aandsliv. Man maatte ha hørt ham for at forstaa det. *Vinje* t. ex. lægger sig etsteds de ord i munden, idet han fortæller, hvordan det kunde «bære laust med vit og sprakande samtale» i den kreds, der plejede at samles hos *Botten-Hansen (Asbjørnsen, Ibsen, Bjørnson* o. s. v.): «Synd, at ikke Welhaven skal vera med. De ero no i grunnen berre smaagutar imot honom, de allesaman. So som han samtalar, det kan ingen her. Det gneistar som af ei elektrisermaskine.» Paa et andet sted fortæller han, at han selv engang sa til Welhaven: «Dersom du heldt so gode festtalur og skreiv so gode vers, som du talar paa tvo manns

haand elder i eit mindre selskap, so vilde det verda nokot reint makalaust. «Ja, men alt er der,» svarade han. «Kann so vera,» sagde eg, «men det maa daa vera etter Horats's ord, at ein svarvar fatet solenge til det berre er atter ein litin kopp.» Djervskapen og friskleiken, det maalande og sprakande er liksom døyvt ok bleiknat.» Jeg mindes at jeg selv engang har hørt *Kristian Winther* udtale det samme: — «Havde han blot skrevet halvt saa godt som han taler!» —

Jeg tænker, at enhver, som havde lejlighed til at høre Welhaven fortælle eller lægge ud, naar han sad i en mindre kreds, — helst en mindre, — og var i det rette-godlaget, — maatte føle noget sligt, maatte faa et indtryk af, hvilken ubodelig skade det var, at han plejede at iføre sig en saa stram uniform, naar han optraadte offentlig, og gav sig saa god tid med at vælge og vrage sine ord, naar han skrev. Han tog sig saameget bedre ud og fandt saameget kraftigere udtryk for sin følelse eller tanke i samtalen, i det mundtlige foredrag, fordi han ikke søgte saameget efter dem, men lod staa til med hvad der faldt ham ind i farten og gav sin fantasi og sit lune nogenledes frie tøjler.

Endda tror jeg, at man ogsaa, ved at iagttage ham i den private samtale, — selv naar han slap sig mest løs og følte sig friest, — selv i den engeste, fortroligste kreds, — maatte bli opmerksom paa en vis tilbøjelighed hos ham til at gi sine ord epigrammatisk tilspidsning og indta stramme fægterstillinger, der mindede om, hvor sterkt hans krigerske debut, hans kampliv havde præget ham. Det kunde være over-

ordentlig interessant at høre ham udbrede sig over æsthetiske, literære, politiske eller nationale spørsmaal; det var vist sjeldent, at man jo ikke fik høre noget slaaende eller pikant; men man fik ogsaa et indtryk af at han altformeget styrede løs just paa den ting at komme med slagord, at han altformeget la an paa at gi sin mening eller opfatning en projektilagtig hvas og sammentrængt form, med tilsidesættelse af hensynet til billighed og alsidig drøftelse. Hans udviklinger kunde være glimrende; men det var ofte ligesom noget stakaandet ved dem, noget afstyttet i tanken. Han skyndte sig med at havne i et eller andet epigram, en eller anden fyndig, klingende kraftsats, der satte et stort punktum og stængte af for en videre fortsat diskussion. Man fik et indtryk af at han havde omgit sig til alle sider med slige epigrammer eller kraftsatser som et slags bastioner, hvorfra han kunde gjøre udfald og indenfor hvilke han kunde føle sig tryg mod fiendtlige angreb, men som ogsaa hindrede ham i det frie udsyn og hemmede ham i hans aandige væxt. Han holdt helst enetaler, lod ikke gjerne andre komme til orde, viste liden taalmodighed eller resignation, hvor det gjaldt at følge andres, fra hans afvigende tankegang. Indvendinger syntes han mere at opfatte som udæskning til kamp end som invitation til undersøgelse, og i denne kamp blev han fordetmeste med lethed sejrherre, idet han ved sin stemmes klang og sin sterkt opøvede evne i at sige kaustisk-svidende ting overvældede, afvæbnede sin modpart eller skræmte ham fra at fortsætte, hvorved han rigtignok ogsaa berøvede sig selv det udbytte, som en rolig indgaaende diskussion kunde ha bragt.

Det er bekjendt, at han gjennem lange tider indtog en ubestridt herskerstilling inden en, om ikke talrig, saa dog mægtig fraktion af folket. «Intelligensen» levede paa hans slagord og sarkasmer og svor ved hans navn. Men han synes altid at ha været mere frygtet end elsket ogsaa inden kredsen af dem, der sluttede sig til ham og hvis idol han var. Han var i høj grad uvøren med sin mund, og der er mange historier om, hvorledes han ikke betænkte sig paa at slænge ud sine indfald, selv naar han maatte vide, at han derved saarede og krænkede dem han holdt af, som t. ex. da han engang kom ind til en af sine venner og fandt ham og hans nærmeste samlet i andægtig kjærlighedsfuld beskuelse af et par nys modtagne familjeportræter og saa brød løs med de ord: Hvad i al verden er dog dette for et dyrskue! Han havde mange venner i Danmark; han færdedes oftere og i længere tid dernede og likte sig idethele vistnok langt bedre der end hjemme og var vel derfor ogsaa dernede gjennemgaaende mindre krigersk stemt; alligevel har jeg hørt Danske, der omtalte ham med den største velvilje og beundring og udbredte sig over hans aandfuldhed og øvrige glimrende egenskaber, føje til: Men saa er han nu med alt det forfærdelig norsk, — d. v. s. haardhændet, voldsom, kantet. Han, som herhjemme gjaldt for den store fører i kampen mod den nationale raahed, kunde af Danske opfattes som en noksaa typisk repræsentant for denne selvsamme raahed.

Det kan synes en underlig eller endog urimelig paastand, at, naar Welhaven i det selskabelige liv saa ofte optraadte paa en udæskende, voldsom og hen-

synsløs aggressiv maade, skulde det forendel skrive sig fra en vis skyhed eller undseelse, der laa til hans væsen. Men saa forholdt det sig nok alligevel. Han har selv ofte fortalt mig, at han aldrig havde kunnet faa bugt med denne skyhed, at han altid følte sig ængstelig tilmode og ligesom maatte ta sig sammen, gjøre vold paa sig, for at banke paa eller aabne døren, naar han skulde ind i et selskab, endog hvor han var vis paa kun at træffe gode kjendinger. Dette var nu noget han egentlig aldeles ikke havde behøvet at skamme sig ved, og i ethvert fald vilde det jo ha været bedst, at han havde optraadt i overensstemmelse med sin natur og ikke forsøgt paa at gi sig et helt andet, helt modsat udseende. Men saa var det nu hans polemiske rolle og stilling i samfundet, hans ry som den store stridens mand. Han maatte altsaa fremfor alt ikke vise sig svag eller gi nogen blottelse. Af ham ventede man altid noget blændende og flængende. Og i følelsen heraf tvang han sin natur, gik af frygt for at synes undselig og tilbageholden til den modsatte yderlighed, brød ind som et stormvejr og dækkede sin forknyttelse bag en forceret højrøstethed.

Skjønt man inden det «gode selskab» i Kristiania taalte meget af ham, som man ikke vilde ha taalt af nogen anden, og skjønt han paa en maade havde frisprog, kom det dog derhen, at han ved sin arrogants og skaanselløse kritik fjernede de fleste af sine gamle venner fra sig. Da jeg lærte ham at kjende, førte han allerede en temmelig isoleret tilværelse. Han, der var saa selskabelig anlagt, levede meget tilbagetrukket og sad mest hjemme, — han bode dengang og i en lang række af aar senere i et hus nede

i Munkedamsvejen, som endnu staar der, — en fæl trækasse, — i meget lidet tiltalende omgivelser, — Algier's rønner tæt bagved, — stygge, høje plankegjerder rundt omkring, — en yderst smudsig tilgang gjennem en snæver gyde (det er altsammen nu meget forandret), hvor man i vaar- og høstbløjtens tid maatte arbejde sig frem gjennem en ren lersuppe. Han, der havde saa glimrende evner som causeur og en saa stor trang til at producere i talens eller samtalens form (saameget større, fordi hans skriftlige produktion var saa knap og strengt begrænset), saa sig næsten reduceret til Athenæet, hvor han plejede at tilbringe en timestid hver dag før middagen og hvor han fandt en liden og aldeles ikke meget udsøgt kreds af faste tilhørere.

Han maatte vel ogsaa i den henseende føle sig ensom, at hans forfatterskab kun i ringe grad syntes paaskjønnet eller paaagtet af almenheden, ialfald langtfra saaledes som det fortjente. *Andreas Munch* var modedigteren i de her omhandlede tider (aarene mellem 1850 og 1860) og særskilt favorit inden de kredse, som engang havde hyldet Welhaven. Hvad der fandtes af literær interesse inden det norske samfund (og det var, som man véd, overmaade lidet), syntes knyttet til de munchske dramer og fortællinger, trods deres gjennemgaaende mangel paa originalitet. Welhaven kunde tro sig glemt. Hans romancedigtning var ustridig det betydningsfuldeste, der var fremkommet i den norske poetiske literatur siden Wergeland, og kunde kaldes et virkeligt gjennembrud. Dette blev vistnok følt og erkjendt af en og anden ogsaa i samtiden; men denne anerkjendelse merkede Welhaven selv lidet til. Hans bøger blev sjelden om-

talt og fandt liden udbredelse. Af «Nyere digte» (1845) og «Halvhundrede digte» (1848), — disse samlinger, der indeholder saameget ypperligt, — kom der aldrig mere end ét oplag. Hans sidste digtsamling (1861) fremkom i et ligefrem uanstændigt udstyr, — duodezformat, gnidret tryk, tyndt papir, typerne skinnende igjennem fra den ene side over paa den anden, — saa man bare ved at se bogen fik et indtryk af, at dette ikke var af de forfatternavne, der drog eller hvorpaa en forlægger turde vaage at sætte noget ind. En Wergelands urkraftige strømmende produktionsevne kunne gjennemgaa slige forhold uden at slappes eller tørke ind, — Wergelands digtning blomstrede, som man véd, just allerbedst i den ensomhed, hvori ogsaa han engang saa sig forjaget (se indledningsdigtet til «Jødinden»). Men paa Welhaven, for hvem produktionen var et saa strengt arbejde, maatte det virke anderledes. Hans aand var mindre rig og spontan end livfuld og bevægelig; han trængte derfor i højere grad impulser udenfra for at drives til produktion, — saadanne impulser, som udgaar fra et opmerksomt lyttende, ivrigt applauderende publikum. Uden dem kom det let derhen, at ilden i ham sluknede; følelsen af at staa ensom, blandt mennesker uden den rette sympathi eller forstaaelse forstemte ham saa han opgav at arbejde. Et knugende mismod sænkede sig mere og mere over ham. Han, som udentvil oprindelig havde en lys og livsglad natur, blev mere og mere bitter og pessimistisk. Han vendte det lodne ud, som det heder, og kunde gjøre indtryk af at være haard og ukjærlig, medens han i virkeligheden havde et varmt og blødt sind, hvilket ofte nok røbede sig

for dem, der stod ham nær. Skjønt han ved sin literære debut stillede sig i en saa skarp opposition til norskhedsbevægelsens hovedmand, var han dog selv dengang aabenbar gjennemglødet af en enthusiastisk tro paa sit folks fremtid. I hans senere aar var det som om denne tro kom bort for ham. Han blev tilbøjelig til at se alting herhjemme graat i graat og fandt et slags sygelig glæde i at fremhæve hvad der var stygt eller saart og pegte paa nedgang og forfald. «Dette folk forener barbariets og civilisationens skyggesider; det er paa engang fordærvet og raat,» — udbrød han næsten med et udtryk af triumferende haan i anledning af de resultater, hvortil *Eilert Sundt* var kommet ved sin velmente og i hensyn paa formaalet højst fortjenstfulde, men — som vi nu véd — i hensyn paa gjennemførelsen højst ukritiske granskning af sædelighedsforholdene i landet.

Welhaven begyndte sin bane med polemik; han begyndte negativ, men fortsatte positiv; han lod sig ikke nøje med at bekjæmpe en i hans tanker udskejende, skjæv norskhedsbevægelse, men forsøgte at vise vej for en anden, sundere eller rigtigere. Saavidt det gjaldt det første, saa han sig omgit af et parti, der fulgte ham ivrigt og i tætsluttet række. I hensyn paa det andet blev tilslutningen langt mindre sterk og iøjnefaldende og herved fandt han endog sine bedste medarbejdere i andre kredse. Hvad intelligentspartiet udentvil alle dage vurderede højest hos ham, var, ikke digteren, men polemikeren, satirikeren, — ikke romancerne, men de svidende haansord han kunde kaste ud mod de politiske og nationale fremskridtsbevægelser og hvorved han vel mangengang saarede sig selv ikke

mindre end dem, mod hvem haansordene var rettet. Den anerkjendelse han fandt inden denne kreds knyttede sig mest til hvad man kunde kalde vrangsiden ved ham, og var en saadan, hvorfra han visselig ikke kunde hente synderlig glæde eller opmuntring.

Han var altformeget digter og kunstner, altformeget en aandens mand, til at hylde sit partis snevre syn paa literatur, politik, nationalitet og nationale bevægelser. Kristiania-beaumondens aandsforladte væsen og ubehjælpelige stræv med at dække sin tomhed og raahed bag endel udenfra laant stads var jo ogsaa, som man véd, ofte nok gjenstand for hans satire. Det parti, der sluttede sig til ham, blev væsentlig rekrutteret af de dengang endnu saa tætsluttede embedsmandskredse. Det var paa bunden et politisk parti, der samledes til forsvar for embedsmandsklassens førerstilling i samfundet. De mest fremtrædende drag i «intelligensens» aandige fysiognomi var juristeri og bureaukratisk konservatisme. Dens maal og midler var altsaa helt forskjellig fra dem, hvortil Welhaven efter sin begavelse og aandsretning maatte være henvist. Men han stod nu engang som dens fanebærer og ordfører og formaaede ikke at unddrage sig konsekventserne heraf. Han blev revet med af den uforsonlighedens og ufordrageligheden̄s aand, der plejer at karakterisere klassekampene og de politiske fejder, og førtes til at bruge i den literære debat en stridsmethode og hævde et standpunkt, som til nød kan gaa an i politiken, men som er rent desperat, hvor det gjelder at udfegte literære stridsspørsmaal, — dette nemlig, at der bare er ret paa den ene side, bare uret paa den anden, og at hvad det gjelder om

er at komme sin modstander tillivs og faa ham slaaet til jorden for enhver pris.

For «intelligensens» menigmænd stod Wergeland væsentlig som demagogen, pøbelhøvdingen, den politiske urostifter; om han havde poetisk geni eller ikke, om der var noget i literær henseende værdifuldt ved hans forfatterskab eller ikke, det var for dem et underordnet eller aldeles ligegyldigt spørsmaal; han var under alle omstændigheder et skadedyr, som helst burde være holdt inden laas og lukke og hvis anseelse og indflydelse det var hver god borgers pligt at søge at faa gjort ende paa ved alle mulige midler. For Welhaven maatte jo netop spørsmaalet om Wergelands geni og literære fortjeneste være det væsentlige, og han havde naturligvis fremfor sine juridiske og departementale kampfæller øje og agtelse for dette geni. Allerede i det digt til Wergeland, hvormed han begyndte sin literære bane, heder det:

«Dog faldt saamangt et lyn forbi dit øje
Og mangt et mannakorn i dit skjød.
Hvi freded du ej gnisten fra det høje?
O, den var bleven til en venlig glød!

I sin følgende offentlige polemik henviste han en og anden gang til disse ord som vidnesbyrd om at han ikke lod det mangle paa billighed ligeoverfor sin modstander. Saaledes heder det i afhandlingen «Om norske presseanliggender» (1838): «Jeg kjender ingen, der har paastaaet, at der findes intet spor af genialitet hos Wergeland. Allerede i mine tidligste yttringer om ham har jeg ydet hans poetiske natur den skyldige tribut:

Dog faldt saamangt et lyn forbi dit øje
o. s. v.

— — — — — — Hvor ofte skal man lade dette proklama trykke, for at faa det fuldkommen anerkjendt?» I hans senere liv, efterat den egentlige stridsperiode var forbi, hændte det ogsaa nu og da, at han i mundtlig samtale udtalte sin anerkjendelse af eller beundring for Wergelands geni, stundom endog i noksaa sterke udtryk. *Vinje* fortæller (Skrifter, IV 43): «Eg saag Welhaven eigong, daa eg rødde om Wergelands «et nordisk herresæde,» slaa henderne ende yvir hovudet sit og segja, eg trur det var med eit ord af boston: det er grandissimo.» Jeg har selv hørt lignende yttringer af ham: engang der var samlet et lidet selskab hos ham og en af de tilstedeværende udbredte sig i den i de kredse gjængse stil over Wergeland som den blotte raahedens apostel, den blotte skribler og sprog- og smagsfordærver, tog han til orde og sa med et sterkt udtryk af utaalmodighed: «Hold op med det der! Det gaar dog ikke an at tale om Wergeland paa den maade; han var vel et uhyre; men lad os ikke glemme, at han var et uhyre ogsaa i hensyn paa geni.» Men for det første fremkom nu disse yttringer af anerkjendelse saa sjelden, og dernæst var det som om han skyndte sig bort fra dem, — som om han næsten angrede paa dem eller opfattede dem som en svaghed, et uvilkaarligt udbrud af en følelse, han ikke rigtig vilde eller turde vedkjende sig. Wergeland var et geni, en genial-poetisk natur, — gudbevares! men, naar det var sagt, skulde man ogsaa være færdig med den ting; det skulde bare være et «proklama», som man ikke havde at ta videre hensyn til under den kritiske diskussion, — et slags juridisk reservation, affattet i den knappest mulige form,

for at kritikeren derefter saameget tryggere og uden at behøve at opholde sig ved «lynene» eller «mannakornene» kunde udbrede sig over de «poetiske dødssynder», pletterne, smagløshederne, bruddene paa «alle regler for skjønhed og sund tænkning» o. s. v. «Denne vise om Henrik Wergeland,» heder det i stykket «Om norske presseanliggender», «er af dem, der ikke have nogen ende! Naar man har prøvet hans digterværd efter alle de forhold, der ere optænkelige i poesi og kunst, kommer der dog til slutning en og spørger: ville I da nægte, at han har en stor digteraand?» — som om ikke geni, poetisk genialitet er selv et af disse «optænkelige forhold» og netop det allervigtigste, hvorefter de øvrige «forhold» maa lempes en og anden gang, naar de ikke kan bringes til at passe sammen paa anden maade. «En stor digteraand, men en slet digter», — dette er Welhavens haanende tilraab til sine modstandere, men det vender sig aabenbar mod ham selv. Han erkjender, at Wergeland har geni, poetisk genialitet, at der er lyn, mannakorn o. s. v., og han forfægter alligevel den paastand, at den hele wergelandske produktion er en eneste stor vildfarelse, en udvæxt paa literaturen, noget fordærveligt, som man har at holde sig fra livet og søge at faa kritisk konfiskeret, for at hævde «digtekunstens kydskhed og renhed», — som om geniet ikke havde anden betydning end at gjøre fejlene saameget større, synderne saameget mere utilgivelige. Endog ligeoverfor digtene fra Wergelands sidste levetid, der fordetmeste er saa klare og formfuldendte, saa frie for de ældre digtes overlæsselse og aandeløst jagende uro, mens fantasien stadig har den samme høje flugt, —

indtog han den samme stejlt afvisende holdning. For os, der lever nu, paa en saavidt stor historisk afstand fra denne kamptid med dens ved· de snævre forhold til det yderste opdrevne fanatiske ensidighed, maa det synes noget vidunderligt, at en mand som Welhaven, selv en genial poetisk natur, med den skabende evnes trang til fri rørelse, kunde optræde som en saa ubønhørlig stiv forfægter af disse velsignede «regler for skjønhed og sund tænkning», disse skoledoktriner om hvordan en ode eller et lyrisk digt rettelig skal lages. Og vi forstaar, hvilken tvang, hvilket poetisk selvplageri han har maattet paalægge sig, hvorledes han har maattet forsnævre og forhærde sig, for at kunne med god samvittighed bli staaende ved et sligt forhold ligeoverfor en digtning som den wergelandske, der, hvor lidet den nu end idethele svarer til de for en natur som Welhaven nærmest liggende idealer eller mønstre, dog i ethvertfald indeholder saameget, hvorom ingen nu vil nægte, at det har uforgjængelig skjønhed og maa gribe enhver, for hvem poesi ikke er en lukket bog.

Engang jeg var hos Welhaven i hans sidste sygdomsperiode og talen kom paa Andreas Munch, om hvem der netop da blev skrevet endel i aviserne, sa han: «Her tales og skrives saameget om Munch og der klages over, at han ikke finder den fortjente paaskjønnelse, og saa har vi en digter blandt os, en virkelig stor digter, som ingen taler om.» Ja — hvem er saa det? «Det er *Ivar Aasen,* — hør her!» Og saa læste han op i sterk bevægelse, saa han blev bleg og stemmen rystede, «Dei gamle fjell i syningom» etc. — — «Sę, det er et digt! Men saa er det ogsaa et sprog at digte i. Den, som havde kunnet være

digter i et sligt sprog!» — — — «Ja, nu maa du ikke tro, at jeg er blevet maalstræver,» la han hurtig til. Nej — gudbevares —, jeg var fuldkommen tilfreds med hvad jeg havde hørt. Jeg var ikke saa urimelig, at jeg forestillede mig, at Welhaven skulde kunne slutte sig til maalsagen eller engang følge den med sympathi. Naturer som hans, — saa udpræget æsthetisk og artistisk anlagt, — gaar nødig med paa hvad der truer med gjennemgribende forrykkelser af den engang etablerede orden. Men jeg kunde paa den anden side ikke undlade at tænke paa, hvorledes han i tidligere dage overhodet ikke vilde gi sig af med maalet og hvad dertil hørte, ikke vilde se nærmere paa det, — hvorledes han havde vist det paa forhaand og ubetinget fra sig som noget stygt og urent, omtalt det, uden at kjende det, som et raat, ildeklingende almuejargon, affærdiget det altsammen med nogle slængeord om skindfeld og myseost o. s. v. Dette var nu engang et *parti pris*, som hans ungdoms polemiske stilling ligeoverfor de forcerede norskhedsbestræbelser havde paalagt ham; han havde til denne kant som til saamange andre befæstet sig saa sterkt, at han næsten sad som en fange inden sine egne skandser. Om saa ikke havde været tilfælde, vilde han ha kunnet gjøre den opdagelse, at Ivar Aasen har skrevet ypperlige digte og at folkesproget er malmfuldt og rigt og bekvemt til poetisk brug, længe før, og den vilde ha kunnet være ham en kilde til nydelse og til næring for hans aand og vilde ha kunnet gi ham et lysere, mere fortrøstningsfuldt syn paa sine omgivelser.

Det maa da udentvil erkjendes, at, naar det øvede en saa indgribende og vedvarende indflydelse paa Wel-

havens forfatterkaar, at han begyndte sin bane med fejde og kritik, saa var dette i mange og væsentlige henseender en ulykke. Det kastede mørke og lange skygger henover hans liv, førte ham ind i en med hans natur lidet overensstemmende bitter pessimisme og stængte af for kilder, hvorfra hans aandsudvikling og poetiske produktion kunde ha hentet næring, saa den havde faaet mere rigdom, større vidde.

Paa den anden side gav det vistnok ogsaa et vederlag i den koncentration, den mandighed og det strenge ethiske alvor, der prægede hans væsen. Han havde deri et fortrin fremfor de fremragende samtidige danske digtere, med hvem det kunne ligge nær at sammenligne ham, t. ex. *Kristian Winther.* (Jeg havde oftere lejlighed til at se disse to sammen og lærte dem begge at kjende saavidt nøje personlig, at jeg maatte komme til at jevnføre dem med hinanden.) *Winther,* som førte en saa idyllisk indfredet tilværelse, som udviklede sig i et i rent æsthetisk henseende saa ulige gunstigere milieu, — i et samfund, hvor aandslivet væsentlig drejede sig, ikke om politik, som i Norge, men om kunst og poesi, — som altid saa sig omgit af et velvillig anerkjendende, forstaaelsesfuldt publikum, naaede udentvil i væsentlige henseender videre som digter. Hans sang strømmede friere, mere naturlig, hans digtning fik mere sødme, en frodigere væxt. Men *Welhaven* gjorde paa den anden side ubetinget indtryk af den betydeligere, myndigere og mægtigere personlighed, hvilket udentvil for en god del skrev sig fra det strengt afhærdende kampliv han havde ført.

J. E. Sars.

Snurrig med Kjærligheden!

Naar Baadsmand Rusten vandrede til Kirke om Søndagene i sin blaa Pijækert med Paraplyen under Armen, og Konen altid drivende et Stykke nede i Læ paa den anden Side af Gaden, saa vidste én, at nu skulde det akurat ringes tredie Gang.

De saa stadselige og vel forligte ud, ordentlig, som de prøvede at holde Skridt sammen, men bare maatte ha lidt rummelig Plads hver for sig.

Og, havde ikke Folk vidst bedre Besked, skulde de ha tænkt, at her gik ret et fredsommeligt og gudvelbehageligt Ægtepar ind i Herrens Hus.

Fromme og andægtige sad de ogsaa sammen derinde i Kirken, — blot kunde de ikke bli enige om Salmebogen, for Baadsmanden var langsynt, og, naar han sang og holdt Bogen ud for sig, maatte hun reise sig og række sig for at sé.

Men synderlig længere end den hellige Søndag Formiddag varede det sjelden, før der kom anden Laat i Baadsmandspiben, og han igjen tog paa at krangle og vrænge og anmærke og harcellere over hende, saa de var i Folkemunde over hele Stedet.

— Han havde just klaret sin lange gode Søndags-Eftermiddags Lur og saavidt faat tændt paa Piben, — og stod nu i Skjorteærmerne for Heden ude paa Trætrappen og saa efter Konen, som befandt sig i Ordskifte med Paalsens ovenfor ved Hjørnet.

Mækkrer hun ikke som en Gjeit der oppe ... forstyrrer Søndagsfreden for hele Bakken ...

«Hvem, hvem, hvem ja, — h—hi—iæsch ... Hve—e—e—m ja,» hermede han forarget.

Hun stod og foreviste en Lagenrul, hvorpaa der var Jordflekker, for Husets Folk og paastod, at det var deres Gutter, som havde kløvet over Gjerdet og trakket paa Blegen, — akurat nu imiddags, mens de var i Kirken, bare for de stakkars fattige Æblekarterne, som ikke skulde faa hænge i Fred.

Baadsmand Rusten dampede og mumlede skadefro:

Min Sjæl og Salighed tror jeg ikke, hun for en Gangs Skyld faar paa Næbbet. Hun blir helt stilfærdig ...

Han plirede glinsende tilfreds ... Man træffer tilfældigvis paa en anden Madam, som ogsaa — ikke taaler noget, nei, — hi hi hi—h—. Man maa bide i Græsset ... Hi hi hi—h, — man maa bide i Græsset ...

Med ét blussede Ordvekslingen op igjen, og Baadsmandens noget kolorerede veir- og toddyslidte Ansigt strakte sig ud over Rækværket:

Haahaa, — nu fyrer hun paa igjen . . . Han smaaspyttede og jepede over Pibemundstykket.

Hør nu, nu er hun begyndt at opbygge Bakken med sine ni Barn . . . . . Just saa. Sven i St. Francisco. Og Oluffen, som fører Havnedamper over i Lima; nu snurrer den af hele Snellen . . . Hun maa skryde, om hun saa stod paa Hodet i en Vaskebalj . . . Hi, hi, kji, — enda er vi bare kommet til Maren, som fik Tøiet efter sig «fuldtalt og fuldvasket og stoppet og navnet til Fredrikshald». «Og, Gudskelov, de saa da ogsaa, hun kom fra skikkelige Folk» . . . «Og det er det, som er ligt, som blir vigt, véd Di.» —

Hø hø, javist ja, afleverede Baadsmanden efter hende, — er *vi* lige ja, — hun og jeg, . . . akurat som to Æg. Bare, da hun blev klækket ud, saa kom der en Rasp. — Huih, — huih, — han efterlignede et Par Hvin . . . . .

Udtrykket gik over til et behageligt Grin, da han saa Seilmager Timme komme staurendes nede i Bakken. Baadsmanden lod Piben hænge i Munden og gjorde en Bevægelse, som han kég i Kikkert ned mod ham.

Seilmageren holdt sig tæt under Husvæggene. Han standsede af og til og saa opover, — lurte nok paa, om han kunde faa Selskab ned til Gjørsa i Eftermiddag paa et Glas Toddy eller to og faa snakket

lidt Chincas. De havde faret sammen for nogle og tredve Aar siden og ligget der ved Øerne og biet i to Maaneder i Solstegen.

Seilmageren standsede uvis et Stykke fra Trappen.

«Varmt idag, Seilmager.»

«Pu—uh — ja.» Han speidede op mod Vinduerne .. «Er—er .. man alene hjemme paa Eftermiddagen» ...

«Aa, — saavidt, — mens Kona holder Aftensang oppe i Bakken,» — gren han.

Seilmageren plirede op paa Baadsmanden:

«Om vi fortøiede os nede hos Gjørsa i Eftermiddag, Rusten? Der er slig Kjølighed i Bagværelset.»

Han sendte et hastigt Øiekast opover: — «Det var om at gjøre, at vi kom afsted lidt snart da.»

«Har ingen Hast, har ingen Hast. Hun har endnu tre Barn igjen at greie ud for dem» ...

Baadsmanden bankede ud Piben paa Rækværket.

Han havde just været inde og faat Lærredsjakken paa, da Madam Rusten kom hæseblæsende og endel rappere, end hendes fede, blodfulde Person havde godt af. Hun havde sét Seilmageren og anet Faren.

Baadsmanden modtog hende med et stort Skuffelsens Jep.

«Svært saa Du fik braatom da, Gjertru. Du faar da gi Dig Tid til at trække Veiret, Du kan jo ikke snakke for Pusting ... Hys, hys — vent nu, — gi Taal ... Du véd jo den Svimmelen din ..

Saa gaar vi da, Seilmager.»

«I denne Varmen,» — udbrast Madamen .. «Vil Di ikke træde indenfor, Seilmager, og nyde lidt, vi har da et Glas Øl at by.»

«Jaha ja, — nu spiller man paa de blide, lokkende Strenge — lægger Snarer» —

«Aa, jeg har rigtig stundet saa efter at faa vide, hvordan det staar sig med den stakkars syge Konen Deres, Timme, som skal drages med den Ryggegigten» —

«Nu, vil hun ikke, vi skal slippe afsted, — og saa kommer vi ikke afsted ... Men Slangen var det træskeste Dyr paa Marken» ...

»Stakkars Janna, vi sprang og legte sammen mangen Gang vi dernede i Sjøgaden, da vi var Barn. Ja hun var jo lidt yngre» ...

«Nu spiller hun med adskillige Sider .. Hø ho, hi hi, — der skal nok mere end en Seilmager til i dette Vand. Og noget længere end en Seilmagers Garn for at udlodde dette Dybsens Dyb ... En finder hende først paa tre hundrede Favne.»

«Hvad er det, Du staar der og snakker og murrer slig for hele Tiden, Rusten. Du vil da ikke gaa ud i Byen paa lyse Helligdags-Eftermiddagen med den flærede Frakkelommen, som hænger slig, før jeg faar syd den istand vel» ...

«Hør paa Mangfoldigheden! Hun har saamange Slags Næb alt efter den, hun sjunger for, skal jeg sige

Dig, Seilmager . . . Var det ikke nys, som én hørte, sjelve Hubroa skreg deroppe i Bakken. — Hu—bro—a» — gjentog han hult og fælt. — «Det var for Madam Paalsens Ører, det. Og nu er det for os, hun sjunger Triller.»

«De vil nok ikke forsmaa et Glas godt koldt Øl i denne Varmen, Timme. Og saa kunde jeg vel altid skaffe lidt at bide i til.»

Seilmageren kég op paa Baadsmanden. Han maatte for sin Del takke, naar Madamen vilde traktere.

«Se se se, se se,» hvinede Baadsmanden; «hun faar det til, — hun faar det til . . . Fordone mig, Seilmager, har hun ikke os begge to nu trukket op paa Land. Vi kan gjerne sprælle med Spolen . . . Men saa er der nu én, som er efter hende, hvor hun smetter, om der er aldrig saa dyb Tarre. Og om ikke andet saa slaar jeg i Bordet og sætter Stop for Kjærringen. For i dette Hus er der bare én, som raar» . . . Han sænkede Tonen til en lav fortrolig: — «Jeg tror nu ingen anden kunde styret hende heller, — ingen anden i Verden. For hun ved saa grant, at jeg skjønner hendes Veie . . . He he—eh he, én skal nok hverken gispe eller kjede sig her, sa Manden, han laa i Tornebusken . . .

Naa naa, den sande Visdom siger, at man skal gjøre det bedste ud af sine Ulykker og Gjenvordigheder, Seilmager . . Saa gaar vi ind i Stuen . .

Her er Beardseye til Snadden . . og her Fyrstikker.»

De stoppede Piberne og tændte og satte sig tilrette ved Klaffebordet og dampede.

«Hvor blir hun af? . . . Er det Meningen at la os bie paa den Skvæt Øl, saa — saa — fordone mig, — gaar vi vor Kaas, Seilmager!»

Idetsamme klirrede det borte ved Kjøkkendøren, og Madam Rusten kom ind med to Ølflasker, Korketrækkeren og paasmurte Rugkager paa et Bræt.

«Da skulde jeg ha bandet min Salighed evig væk paa, at her ikke fandtes en Taar Øl i Huset. Men saa er det, naar man er to om det. Hun kan nok sidde inde med meget hun, san.»

«Jeg gjemte saamæn af de to Flaskerne og satte dem i Kjælderen efter Brandtaksten, vi havde her om Dagen,» forklarede Madam Rusten. «Og jomæn kom de ikke tilnytte. Spinke og spare kan længe vare, véd De, Seilmager.»

«Hei san ja, — og Sus og Dus gjør tomme Hus . . og somme Kjærringer er slige . . . og jaguja, sa Kjærringen, hun skulde sige Haleluja . . . og Kyri Eleison og — én faar bære sit Husets Kors med Taalmodighed . . . . . Havde vi enda havt noget drikkeligt Vand dengang dernede i Fuglemøkka paa Chincas, Seilmager. Men en Pot brunt raaddent Vand i Døgnet og tredve Grader, saa Tjæren smelted . . . Hu, det er, saa Smagen sidder mig stram i Halsen endnu af al Guanoen. Skyllet det rigtig ud faar jeg aldrig i dette Liv. Skaal!»

«Det er godt Øl — koldt Øl dette,» istemte Seilmageren.

«Men Kvinderne, sér Du, Timme,» — han gløttede hen paa Konen, — «er en strid Race over hele Verden. I Spanien og i Guayaquil og i hele Sydamerika har de Hestehaar, — og stivere jo længere én kommer syd under Linien, — og Indianerne, som har det opbundet som Hesterumper. Til Du kommer til Negerbumperne, som har Uld for Haar allesammen. Og det er ingen Løgn, men en Gudsens Sandhed, at, jo længere én kommer syd, desto mere stinker Fruentimmerne. Og, havde ikke Vorherre sat den Hindring, — eftersom han kjender Hjerternes Letsindighed og Daaragtighed, — vilde vi faat sét nok af Sjøfolk, som kom hjem baade med gule og røde og svarte Behæng ..... Aa gi hid Korketrækkeren ... Skaal Timme!»

«Ja, mens I sidder her og prater,» — afbrød Madam Rusten, — «gaar jeg ned til Skipper Eilertsen med Kjoletøiet, jeg har farvet for Maren, om jeg skal faa det afsted og sendt Hilsen til hende. For Eilertsen letter med Sluppen før Natten. De var færdige alt igaar.»

«Fordone mig, tar hun ikke Shawlet paa — nu i denne Stegheden,» — brast Baadsmanden forarget ud. «Hun kan styrte, det gjør ingenting — slig, som Blodet staar op i Hodet paa hende .... Aa nei, om Reisningen din blir grummere for det, Gjertru! — Men Forfængeligheden, den» ... lød det, som Madam

Rusten skyndte sig ud af Døren med Kjoletøiet under Armen.

... «Nu skal Du sé,» — Baadsmanden fór hen til Vinduskarmen, hvor hans store Skikkelse blev staaende krum, — «hvordan Kjærringen sætter Steam paa og flakser nedover Gaden. Kan Du sige mig, hvad for en Fugl hun ligner, — ikke er det And og ikke er det rigtig Kalkunshøne heller ... Det er sgu Havgassen —. Midt i Solstegen, om hun saa skal miste Veiret, saa ondt hun har for Pusten ... Helbreden — om hun sprænger sig, — der gjør ingenting, — ingenting, — blot hun faar Viljen sin!

Skaal Timme.»

«Skaal Rusten.»

De skyllede ned det sidste Glas.

Seilmagerens Øine stod stivt op i Taget, medens Baadsmanden af og til kég hen paa ham.

«Jah — jah — jah, — her er ikke mere Øl, Timme, — som Du sér. — Hyh, pyh — hedt. Havde enda Konen blet hjemme her og kunnet hente over et Par Buteljer. Dette var bare til at bli tørst paa det» ..

Seilmageren brummede hen i Veiret, men lod sig ikke forføre til nogen Udtalelse mod Husets Gjestfrihed.

De dampede videre.

«Hm, hm» —

«Hm, hm» —

Seilmageren blaaste og bankede ud Snadden og stoppede den igjen saare traat og langsomt.

Baadsmanden bankede ogsaa ud sin; men stoppede den hastig i Lommen og reiste sig:

«Det var nu egentlig Brandy and Water, som vi tænkte paa; og ikke vil vi bli liggende her til Ankers for to tomme Buteljer, akurat, som vi er blet tørste.»

Husdørnøglen forvaredes i det vante Hul bag Dørkarmen, og sammen piggede de to saa nedover Bakkegaden til Gjørsa.

De stængte paa Slaget elleve nede hos Gjørsa, og Baadsmandens svære Skikkelse skyggede foran Gangvinduet i den lyse Aften, medens han famlede noget unødig længe for at faa Gadedøren op og rigtig laaset igjen. Han rumsterede og smaabrummede inde i Gangen, lod saa Stuedøren falde op og blev staaende og sé ind til det aabne Sovekammer.

«Vidste jeg det ikke, at hun skulde sidde oppe der i Nattrøien, — passe paa, saa én ikke kunde faa lægge sig i Fred . . .

Ja rigtig ja, naar det trækker op med de sigendes Mundvigerne, — er det ikke, som al Landsens Ulykke sætter sig til ind under Næsen hendes . . . . .

Nehei, Du siger ingenting Du . . . For Du er den, som kan læse Messen uden Ord . . Teksten den . . . . Hu—uh, — sé paa hende nu — — —. Aa snak ud, Kjærring . . . Denne Underfundigheden og Bedrøvelsen, som én skal gaa paa Hosesokker for» —

«Gudskelov, si'er jeg bare, fordi Du endelig er kommet hjem, Rusten, — fra denne drikkendes og supendes Seilmageren ... Leveren din, véd Du» ...

«Saa—aa, — drikker jeg nu, — vil Du sige, jeg drikker med ...

Og saa snakker hun saa pent om Leveren min, som ikke maa ha stærkt, nei. Bagefter ja — bagefter ja ... For man maa altid ha Ret. Man kreperer, dersom man ikke faar Ret og kan faa sidde og præke for os andre udydige ... Pokker til Kjærring, — hun er som en Kork til altid at dukke op øverst i Toppen af Retfærdigheden .... Eller for Eksempel, Du Gjertru, bare denne Gangen, — skulde man ikke kunne pirke og rokke lidt ved den store Dyden din ... Her gaar jeg ja, med Skade og Pine baade i Leveren og paa Pungen, — og det har Du ganske Ret i at slaa Dig andægtig over, — for Seilmageren er ikke den, som betaler eller lægger ud ... Og Leveren, hvad den kan bli til, — det ... Jo Du kan trøste Dig med, at det stikker — akurat her — i høire Siden. Hu—u—uh, — det er, saa det svir og brænder ... Saa Du kan tryggeligen salve Dig med, at Du har Ret i det Stykke ...

Se nu, ser hun ud som et Gravminde med det Næbbet nedover Hagen .. Ne—ei, jeg *er ikke* død endnu.

Men saa spør jeg bare, hvem der har Skylden for, at jeg røg ud i den Suppen idag?

Ja—a, ja—a, — hvordan det gik til, Du . . . Man var ude med Træskheden og Fulheden og vrikkede paa sig og smilte som Smør og bød baade Mad og Øl for at faa Seilmageren lokket ind i Stuen. Havde hun først faat Fuglene der, saa — saa skulde de bli siddende paa Limpinden da —. Hi hi hi, — hun faar to gamle Karer paa Gleisen til at drikke, og render saa, Gudhjelpemig, ud af Huset! — Lar os bli siddende der strandsatte og tørste og kjede . . . . Værre, end det skulde være udtænkt paa Malice . . .

Da var det med ét Kjolen til Maren, som det tog slig Varme i Dig for — —. Og, — hø—ø, — naar det er nogen af Barna, saa — —

Men Manden! . . . hun husker ikke mere paa ham end som saa —. Han» — Baadsmandens Tone blev galgenbitter, — «*han* skal bare arbeide og slide helt, til han blir gammel og graa som en udslidt Skotgamp . . .

Men saa er det nu den Leveren, jeg har at haabe paa . . . For at sé paa det Uvet, — hvordan Du gaar der og aser og stræver og render og skjænder i Solstegen, saa Du staar og higster i Bakken, — enda Du véd, Du har den Astmakrampen over Dig . . . Før var der et evigt Veir med alle de ni Barna, som skulde vaskes og kjæmmes og bespises og dænges til Lærdom og Optugtelse. Men det er, Gudhjelpe mig, ikke et Haar bedre nu. Hun farer om som en Ballon uden Styre, siden hun er lettet for hele Ballasten» . . .

«Nu faar Du engang gjøre Vei med at komme iseng, Rusten,» — paaskyndte Madamen uanfægtet.

«He, he, bider ingenting paa Retfærdigheden, — den er poleret den —

... Nei om det er rigtig Gjertru'sfuglen, hun ligner heller ... Hun har Næb som en Murske, — og Øine som en Gasse — og hvæser — — og hvæser,» — laa han og murrede.

«Du fik da vel Marens Kjole afsted, Gjertru?» — reiste han sig pludselig ivrig.

En Morgen nogle Uger senere hang der hvide Lagener foran Stuevinduerne oppe i Bakken hos Rusten, baade det ud til Haven og det til Gaden. Madamen var død Dagen forud mod Kvælden under et Anfald af Astma.

Derinde gik Baadsmanden og tuslede fra Stuen til Soveværelset, og saa, naar han havde siddet der en Stund og sét paa hende, ud i Stuen igjen. Hun laa endnu uflyttet i Sengen med lukkede Øine, den høie Næse og Kappebaandet, som Mor Jensen havde knyttet hende under Hagen, da hun imorges hjalp ham med at stelle Legemet, — og lig sig selv, saa uanfægtet, som hun ikke hverken ændsede eller vørrede ham; med et lidet lunt Drag under, som hun nok forstod og paaskjønte hans idelige Funderinger over hende, naar hun bare vilde.

Inde i Stuen prøvede han sig saa i én Stol saa i en anden. Der sad han og aad paa Knoerne og mumlede . . .

«Tænkte jeg det ikke . . . tænkte jeg det ikke, — hun maatte gaa der og mase, til hun en Dag» . . .

Han føg urolig op igjen, aabnede Skabet, saa ind i det, lukkede det . . . Stod saa og funderede sig bort ved Klaffebordet, hvor Systenen laa med Knappenaalene i og Uldtraaden, som hang efter Stoppenaalen. Flyttede ikke paa den, rørte den ikke, bare saa paa den. —

Han stirrede om sig paa Tallerkenrækken i Kjøkkenet. Der drog Katten sig lang og ynkelig under Krakken og glode ufravendt paa ham med et Par lysende brandgule Øine — og endelig et jammerligt Mjav. Han kjendte det klamt, som det var Skibsnissen, han saa igjen fra Redskabskammeret den Ulykkesnatten, de forliste Fartøiet og syv Mand paa Sandy-Hook.

Og han gik stilfærdig ind i Kottet, hvor Kjolelivene og Skjørterne hendes hang paa Klædeslisten Skoene stod under med Snørebaandene i.

Det trak sig i Ansigtet paa ham som Lemus, og han drog en og anden Gang Veiret tungt og dybt med et Støn.

Saa maatte han ind i Sovekammeret igjen listende paa Taa . . . Sidde der, som han havde siddet i al Nat, og sé paa hende og tænke, hun kunde kjende

og mærke ham, og at hun ikke var borte aligevel ... Det var saa lidet, som skillede —

At hun skulde være rent væk ...

Slig, som de havde havt det sammen, fra hun var atten Aar — sytten, ja før den Tid.

Han huskede saameget, helt fra hun sprang som ung Jentunge nede paa Bryggen ... og hvordan han havde ærtet og holdt Jøn med hende.

Han sad ved Sengen og saa stum stivt paa hende og begreb ikke ... at Gjertru — Konen hans — var — holdt op at være til ... der, hun nu laa, saa han kunde ta hende i Haanden ... Lidt af Ansigtsskyggen tegnede sig svagt graat inde mod Væggen, og der steg for hans Syn noget som af et andet Land, hvor Gjertru skulde færdes uden ham.

Da glap ud paa Dagen hendes Øine halvt op, og han saa, at de var brustne. Det gik med isende Forfærdelse gjennem ham. Det var Visheden, — Gjertru var død, — borte.

Han trykkede Øinene vart igjen, kyssede dem til — var ude i Hjørneskabet og fandt frem to Kobbermynter og la én paa hvert Øie.

Han satte sig ned og holdt i og besaa hendes Hænder ...

«Du var Glæden min al Dag!» ...

Mod Kvældingen kom Snedker Andersen for at forhøre om Kisten.

Han fandt Baadsmanden ludende helt forover

med den store Ryg og det graa Hode mod Sengedynen.

«Baadsmand, — Baadsmand,» — hviskede han og søgte at lette paa ham.

«Baadsmand!» — udstødte han forfærdet.

Men Baadsmand Rusten var kold og stiv, og Snedkeren forstod, han var død.

Jonas Lie.

Ole Bull.

(En Episode.)

I det Galleri af Minder, som Ole Bull har efterladt sig baade paa denne og paa hin Side af Atlanterhavet, ligger tilvisse mangt et Træk, som nærmere beset vilde — om ikke kaste noget nyt Lys over hans mærkelige Personlighed, saa dog forstærke det, som er, hvorved et og andet kom frem, man ikke før havde set. Naturligvis er der allerede skrevet saameget om ham, som strengt taget behøves til at klare hans historiske Eftermæle, — hvad mere følger, maa nærmest betragtes som de Aks, der efter Indhøstningen ligger tilbage paa Akeren — men som derfor ret vel kan være med til at lægge Houg paa Skjeppen.

Geniet kræver naturligvis en Dom for sig. Et Geni kan umuligt gaa Livets Hverdagsgång, følgelig maa det have en vis Ret til at bane sig selv en Vej, og da det har større Maal, bør det ogsaa have større Plads. Men ifølge dette burde det jo ogsaa være i Besiddelse af større Kraft til at gjøre sig uafhængig af Omverdenen, hvilket

E. Werenskiold.

H. E. Kinck.

Arne Garborg.

Magdalene Thoresen.

dog langtifra er Tilfældet. Geniet trænger en Pleje som ingen anden, en Kjærlighedens og Godhedens Fostring, som var det et vanskeligt Barn, der alene kunde naa sin Fuldvækst ved et flerdobbelt Hensyn til Livsernæringen. Og det er netop Geniets farefulde Tilværelse, at da det saa sjelden faar den Slags Pleje, sprænger det paa med sin Fordring, og tiltvinger sig sin Ret paa Lykkens Bekostning.

Et saadant Geni var Ole Bull.

Hvis nogen Kunstner her i Norden har havt Ret til at gaa sine egne Veje, da var det ham. Ingen Kunstner — man tage Sammenligningen hvorfra man vil — har været stærkere præget af Geniets Ejendommeligheder end han. Naiv som et Barn, uholdbar til sine Tider, og dog udholdende indtil Fanatisme, naar det kom over ham. Komplet Hverdagsmenneske med Bergens vulgære Jargon paa Læberne, og ophøjet som den Enbaarne i Folket, naar han løftet af Stemningen talte Fantasiens billedrige Sprog.

Men i dette Sprog forvildede han sig, thi her talte han istedenfor at spille. Og hvor Alle med fuld Forstaaelse vilde have været med ham i Tonernes Sprog, sad de nu og tyggede Drøv paa hans begeistrede Ord og fandt hverken frem eller tilbage.

Naar det da omsider gik op for ham selv, hvor ubehjælpelig han da kunde staa der og se sig omkring med de fantasifulde Øjne, som om han søgte en Tilflugt. Mangen Gang har jeg set ham staa saaledes. Ved de utallige Fremkaldelser, han oftest var Gjenstand for, havde han nemlig den Skik tilslut at holde en Tale til Publikum. Denne var bestandig af politisk Natur, Politiken var idethele hans Kjæphest. Naturligvis var ikke alt det han

talte Usans, han sagde om Folkefriheden mangt et godt og rigtigt Ord, men Mangel paa Logik kastede dog omsider det hele hulter til bulter. Da lo nogle, medens andre klappede eller søgte Udgangen, og Aftenens Højtid truede med at ende i det Parodiske.

Men det hændte og, at han midt i en slig Forvirring smilende lagde den elskede Fele ind til Kinden igjen, og at han efter et Par Strøg, der ligesom kjærtegnende og prøvende trak sig hen over Strengene, fandt et Tonebillede, der paa en Gang bragte Klarhed i alt, saa han stod der, hvor han skulde staa: som Herskeren i Harmoniernes Verden. Og da rørte sig ikke en Fod. Enhver stod bunden som af en Trolddom og lyttede — lyttede med aaben Mund! indtil det sidste Klink paa Strengen satte sit Punktum, og alt var slut. Og naar der da brød løs en Storm af Hurra og Klap, som rystede Huset, idet hans høje, smidige Skikkelse med den traditionelle Haardusk ned over Panden — thi den var ægte bondenorsk — bøjede sig takkende til alle Sider, og kun mødte straalende Øjne overalt, — og naar endelig den ventende Folkemængde, der stod udenfor — thi man kunde ikke slippe ham! — havde ham i sin Midte ligesom mellem tusinde udstrakte Arme og Hænder, da har vist aldrig nogen Kunstner havt et større Følge af Beundring og Tak.

Uvilkaarligt ved at mindes dette farvemættede Billede af Begejstringen fristes man dog til at se lidt paa Vrangsiden af det, thi Begejstringen har oftest to Sider. Og der kom en Tid for Ole Bull, da netop denne Vrangside skulde faa hin nedslaaende Farveblanding af Graat i Graat, som gaar forud for Ligegyldigheden.

Der er imidlertid intet af hvad Storhed nævnes kan, som ikke er udsat for at blive set paa i dette Halvlys.

Ja man kunde endog fristes til den Paradoks: at intet er saa udsat for det som netop det overraskende Store. Det Almindelige kan man nemlig færdes med til hver en Stund uden Anstrængelse, men det Ualmindelige kræver en Anspændelse af alle vore Evner, for nogenlunde at kunne tilegnes, og som ikke kan præsteres, uden at Slapheden følger efter.

Derfor skal man og være var med Begejstringen; thi om end enkelte kan være i Besiddelse af den aarvaagne Kraft, som ved, hvor Grænsen er, vil dog til alle Tider de fleste og de varmest hengivne være uvidende herom. Geniet kan i Stunden kun se det evige Indhold, men:

— — «Han, som engang Salighed har drukket
af Guders Bæger og af Hebes Blik,
hans Tørst kan aldrig siden vorde slukket
af nogen anden Drik!»

Det var ved 50-Aaret, at Ole Bull i Spidsen for en Samling af Mænd med Dygtighed og talentfuldt Skjøn traadte op som Skaberen af det norske Theater i Bergen. Det var et Foretagende, som naturligvis krævede store personlige Opoffrelser, hvilke det ikke er min Hensigt her at komme nærmere ind paa; det er kun i Forhold til ovenstaaende, jeg ønsker at fremdrage Følgerne af denne Opoffrelse for Ole Bulls Vedkommende.

Ole Bull havde jo tjent enorme Kapitaler ved sin Kunst, men Pengemand var han alligevel ikke, og hvor der, som her i Theatrets Barndom, krævedes kontante Udlæg, var han i Længden ikke Mand for at præstere det uden ved en Naturalydelse — det vil sige: ved at spille. Og da fremkom den triste Oplevelse, at han, for at bøde paa Svagheden af de dramatiske Præstationer,

maatte spille mellem Akterne for at samle Hus. Det lykkedes ogsaa en Tid, men saa var Publikum mætte af den Herlighed — og han spillede omsider for tomme Bænke.

Det gjorde ondt at se, og det er endnu saart at mindes.

Der stod han — Mesteren! saa højt ophøjet over Theatrets baade aandelige og materielle Smaakaar, at man blev underlig flov paa det heles Vegne ved, hvad man bød ham, og man fristedes af det Ønske, at han vilde sige: «Jeg gi'r mig ikke hen for en slig Utak,» og gaa ud af Scenen igjen.

Men han blev! — Med et kort kritisk Blik ud over det tyndt besatte Hus lagde han Kinden ind til den elskede Fele, og efter et Par Buestrøg var de to Sjælevenner atter paa Vej med hinanden op over alt Vrøvlet, og inde i Tonernes rige Verden.

Denne Trældom udholdt han Gang efter Gang.

Der taltes nok om, at han af og til rejste sig imod det kolossale Misbrug af hans Geni, og at han næsten maatte tvinges til ikke at flygte fra det altsammen — men om han var flygtet? Hvornaar har han, som undfangede en Ide, kunnet gjøre andet og mere end at føde den? Dog her dømmer Verden uden højere Indsigt. Den kræver, at han som fødte Ideen ogsaa skal fostre den — men det hører til de store Undtagelser. Der skal et Geni til at føde den, der skal en klog Arbejdsmand til at fremdrage den i Folket.

Imidlertid virkede Trykket til en Sprængning. Ole Bull frigjorde sig af Trældommen, og ud fløj han atter paa Kunstens store Frihedsbane. Der hørte han hjemme! At binde ham til en Pligtgang, var at binde Aandens Vinger — var at døde Tonen i hans Sjæl.

Lange Tider gik hen, Ole Bull var snart her, snart der, mest dog i Amerika — det Sted, som efter hans Fødeland var ham det kjæreste. Da hændte det, at han, efter at have tilbragt Sommeren paa sin Villa ved Bergen, og efter i længere Tid ikke at have været i Kristiania, endelig engang igjen kom til denne Stad — det var, saavidt jeg mindes, i Aaret 1870. Naturligvis var her altid en Del, som følte sig betagne af hans blotte Nærværelse, og for hvem Navnet Ole Bull lød som Anmældelsen af en Fest. Nogen egentlig Sensation vakte det dog ikke. Man hørte nok de Ord fremsat: mon han vil spille? Men det rejste ingen Iver for Sagen, og det blev derved.

Ole Bull følte og forstod dette. Han havde, hvor stor en Drømmer og Fantast han end var, dog Følehornene ude, og hans Instinkt sagde ham, at hans Aktier for Tiden ikke stod meget højt her i Hovedstaden — dertil havde man hørt ham for ofte! Da var det, jeg havde Æren og Glæden af et Gjensyn med den store Kunstner. Det skete i Professorinde Sars's Hus. Hun, som var Enke efter Videnskabsmanden Professor Sars, og Søster til Digteren Welhaven, følgelig Bysbarn med Ole Bull, hun var med samt sit hele Hus i højeste Maade begejstret for ham.

Herhen tyede han da ganske naturligt med sit efter Sympathi længtende Hjerte, og det var heldigvis den lige Vej til Maalet. Fru Maren Sars havde den Evne, med sin fantasifulde Aand og sit varme Hjertelag at kunne gyde Balsam i mangt et saaret Sind paa de forskjelligste Omraader, og det kom mangengang vel med.

Der var jo noget i den gode By Kristiania, som ikke alene kunde nedstemme, men ogsaa magtstjæle Fantasien, og der trængtes et Asyl.

Idet han nu bevægede sig i denne Sympathiens Friluft, lyste der et saa aabenbart Velbefindende af hans geniale Skikkelse, at det uvilkaarlig meddelte sig til alle de Omværende, og man fik Varmen, ja man fik hele Livet op. Da faldt Talen naturligvis paa Musikken, og med det samme fremkom det Spørgsmaal: om han ikke vilde give en Konsert? Nu, da han var bestemt paa at forlade Landet og ikke vende tilbage i flere Aar, vilde han da ikke lade sig høre en Gang endnu for sine Landsmænd?

Han svarede først med stolt Selvfølelse: at han var ikke trængt om at spille for Kristiania-Folket! — Men dette Udbrud af pirrelig Kunstnerværdighed var dog snart vejret hen, og det skiftede helt om med det mere naturlige Udbrud af Klejnmod: hvem brød sig nu mere om at høre ham? Om han gav en Konsert, der kom ingen Folk — — og spille for tomme Bænke — Aa!

Han drog et Suk, og stirrede frem for sig, som om de frygtede tomme Bænke stod i Række foran ham. — Der kom da hint Haabløshedens trætte Aasyn igjen, ganske som det lidt efter lidt havde præget sig, da han stod paa det lille Theater i Bergen og ødslede sin store Musik paa Ligegyldigheden!

Imidlertid mødte alle vi, som var nærværende, hans Modløshed med en Storm af Tro og Tillid, og vi fik og efterhaanden den tunge Stemning løftet saavidt, at han føjelig som et godt Barn gik ind paa vort Forslag.

Da nu den Side af Sagen var klaret, forestod jo den praktiske Ordning. Han havde kun tre Dage at løbe paa, saa der maatte tages alvorlig fat. Derved fremkom et livfuldt Ordskifte, og det var ikke frit, at en Del uklare Meninger blandede sig ind i. Men da rejste Mesteren

sig i ham, og han var hurtig paa det rene med, hvad der skulde gjøres.

Det var vidunderligt at se den Forvandling, som foregik med ham. Det var, som om han baade aandelig og legemlig skiftede Klædning. Han var traadt ind i Stuen som en træt, halvgammel Mand, paa hvem Klæderne hang løst og uordnet, ja selv Haardusken hang ham modløs ned over Panden som den hængende Hale paa en ræd Hund. Men sandelig, det hele fik en anden Skik!

Hans smidige Legeme sprang op som en Staalfjær, Brystet bredte sig og Skuldrene stod rejst som til et Styrketag. Og nu fyldte han Klæderne ud, saa de sad som støbt paa ham. Ung var han blevet med en Gang, modig og tryg, som den der aldrig har maattet vige. Haartotten fik et dristigt Sving, og Panden lyste — den Mand var opsat paa at kæmpe, og man saa, han vilde sejre.

Og nu faldt Talen paa Musikprogrammet: hvad vilde han spille? Dermed var han ikke ganske paa det rene. Adskillige Stykker af hans egne Kompositioner nævntes, — da bad jeg ham spille *En Moders Bøn*. Han saa et Øjeblik spørgende paa mig, og rystede misbilligende paa Hovedet. — «Nej nej, ikke den,» svarte han. «Kjender De Motivet til den?»

Jeg svarede ja, men blev lidt ræd. Det var nemlig sagt, at han havde komponeret den i Anledning af en Broders Domfældelse i England. Det unge Menneske var falden i Kløerne paa en samvittighedsløs Svindler, og af ham forledet til at skrive falsk, hvorfor han dømtes til Deportation. Ole Bull var da rejst til London, havde skaffet sig Anledning til at spille for Dronningen, og var

saa lykkelig, ved sit gribende Foredrag af *En Moders Bøn*, som han af den Grund havde komponeret, at vinde fuld Benaadning for Broderen.

Jeg havde saaledes ingen egentlig Grund til at fortie, at jeg kjendte Motivet, da det jo blot kunde komme ham til Ære. Men han vedblev alligevel at ryste paa Hovedet. «Det er Deres smukkeste Komposition,» fortsatte jeg ihærdigt. «Spil den, og jeg lover Dem at skrive en Tekst til Musikken.»

Han sundede sig lidt paa dette, avede imens den uvorne Haardusk, og udbrød saa med et af sine bedaarende Smil: «Ja ja, lad gaa. Er det et Ord?»

«Det er et Ord,» svarte jeg, fuld sikker paa straks at ville holde det. Men vekslende Skjebner lagde sig mellem, og først nu — et Fjerdedels Sekel efter — gaar jeg til Opfyldelsen af mit Løfte, skjønt jeg naturligvis dengang havde havt en langt større Kraft til at give det rette Udtryk for Musikken — hin underfulde levende Musik, som klang igjen i Sjælen, saa man syntes, man straks maatte kunne nynne den efter.

Nu er det Mindet, som til Mindet taler — det er kun hvad der var, det taler om!

To Dage efter fandt Konserten Sted i Logens store Sal. Vi sad der da samlede, vi, som havde været med til at drive ham ind paa dette Vovestykke, uagtet vi vidste, hvor ringe hans Popularitet for Tiden var i Kristiania, og vi holdt os kjække, selv for hinanden indbyrdes, medens vi dog skjalv af Angst, og næsten med en Velsignelse mødte enhver Indtrædende. Dog endnu før Tiden var omme, stod Logens Sal fyldt til sidste Plads og derudover — det gav Lette! Og med en Følelse af Stolthed imødesaa vi nu hans Fremtræden, som om han

havde været en Protegé af os, der for første Gang skulde forbause Verden med sit Geni.

Saa stod han der endelig paa Tribunen — højvoksen, bredskuldret og ung — en Skikkelse, som faa har besiddet, og som saa mærkelig fuldendte hans Karakter som norsk Kunstner. Han var isandhed «granvoksen»!

Han vidste paa Forhaand, at Huset var fuldt, det syntes i hans hele Lag. Her var det ikke hint søgende Blik fra Bergen, her var det Geniets Ild, som luede op i Mødet med alle de forventningsfulde Miner. Snart efter drog han dem og med sig over i en Verden fuld af Skjønhed og Harmoni. Og de fulgte ham aandeløse, smilende og grædende, — der var ikke Modstand skabt! — Upopularitet, Lunkenhed og alt hvad de nu blev kaldt, de Spøgelser, som havde foresvævet hans Fantasi, de var ikke til, havde overhovedet aldrig været til for ham i denne Stund, da han som Fører drog afsted med sit store Følge ind i hint Tonerige, han som Mesteren havde Hovednøglen til.

Efter denne straalende Succes fulgte da igjen de mange Fremkaldelser, hvor han spillede, smilede og var lykkelig som et Barn. Naturligvis kom her ogsaa den traditionelle Tale! Han var i en altfor løftet Stemning til ikke at prøve et Ridt paa sin elskede Kjæphest, uagtet han havde *in mente* de utallige Gange, han med den havde redet sig fast i et Vildnis.

Publikum blev ogsaa en Stund i Ro og hørte paa. Men saa tabte de Taalmodigheden lidt efter hvert, og drog sig stilfærdig væk — ud af Bænkene — ud af Døren, tilslut stod han der igjen, som saa mange Gange før, og talte ud i Tomheden. Rigtignok sad endnu et Par Mennesker hist og her, men de saa ikke ud til at være meget

forstaaende, og de markerede blot end yderligere, at Publikum var borte.

For mig blev dog denne Stund af Interesse. Jeg havde saa ofte været med til at høre paa Ole Bulls Taler, og til at smile over deres ulogiske Stofblanding. Det var jo engang givet, at det mildest talt kun var et genialt Vrøvl, og med den Forudsætning var der da helleringen, som gjorde sig Umage for at forstaa. Men der var hengaaet en Aarrække, siden jeg sidst havde hørt ham, og jeg var i den Tid bleven mere lydhør, og havde havt ikke saa lidt Udbytte af at undersøge det aandelige Bortkast, som Traditionen mærkede som «umodent».

Jeg tog mig da sammen for at følge med. Ja — der kom meget, som ingen Mening var i, men der kom ogsaa Ord af høj Betydning. Det hele gjaldt et Frihedskrav fra Personlighedens inderste Grund — følgelig fra Folkegrundens allerinderste. Ret forstaaet, var det Republikken han prækede. Men som der i de norske Venstrekampe gik en Tid hen med svævende Ordlyd, før man vovede sig til at udtale det farlige Ord, saadan gik det og med Ole Bull, hvilket meget var Skyld i Uklarheden. Der kom saamange fantastiske Talemaader — saamange Dækblade om Frihedens purpurrøde Rose, at den næsten ikke saaes, og det var dog om den, han talte; men Udgangspunktet var jo rigtignok den franske Revolution!

Ole Bull var, hvad man kalder Stok-Bergenser, og som saadan født Venstremand, og skal man drage en Slutning fra den Tid til Nutidens Bevægelser inden den Retning, maatte han vistnok nævnes en Radikal. Men han havde jo ogsaa et Snes Aar iforvejen vundet det store Slag imod Traditionen ved at skabe det norske Theater, og derved godtgjort, at Norge ligesaafuldt som

ethvert andet Land i Europa kunde fremelske den dramatiske Kunst fra sin egen Folkegrund. Men hvis man i Nutiden saa fremdraget hint Ræsonnement, som fra Traditionens Lejre dengang mødte de norske Fremstormere, skulde nok selv de yderst Konservative forbauses over al den Dumhed og Usans, som derved kom til Orde.

Men alt det, som herved fik sit Frembrud, var netop hvad der havde ulmet som umodne Tanker i alle hans Taler. Og hvor højt havde han da ikke staaet over sine Samtidige! Han havde paa en Maade spillet sig op til at blive en Seer, og at han havde store Syner, derom er ingen Tvivl, men at give Synerne den Ordform, hvorved hans Tilhørere ogsaa kunde se dem, det magtede han ikke. Uagtet dette famlende var han dog en Kraft, og det var ved den, han havde knækket Traditionen og skabt det norske Theater i Norge. At andre Kræfter traadte til og gav Forstandens og Beregningens kloge Bidrag, det er sikkert nok, men ligesaa sikkert er det, at den Grundkraft, som bar Sagen, var Ideen — og at Ideen var Ole Bulls.

Og hvad er saa nu tilbage af hans geniale Virke i Folket. Ja der er jo adskilligt skrevet om ham, men der er ikke ret mange, som læser det skrevne, og endnu færre, som faar hans mærkelige populære Skikkelse hel ud af det læste. Der kræves af Norges Folk et Folkemonument over dets største Tonekunstner. Naturen staar hædret og stor ved sig selv; men Folketonen, der kommer Naturen nærmest, behøver en Personifikation, og da maa vel Ole Bull være den, der gaar frem, som første Mand. Thi vistnok gav han ikke meget, men det han gav bar absolut Norge op i et Skjønhedssyn for Verden.

Naturligvis er Bergen nærmest til at vise sit Bysbarn

og sig selv den Ære; thi ingen, som har havt den Lykke at høre ham spille der — i den gode Tid — og set ham tiljublet og fulgt af det livlige Folk, kan forestille sig ham skjønnere end spillende at staa der paa Torvet — høj og hærdebred, med det store Strøg af Buen henover G-Strængen, den, som kunde høres lig en Indstævning for Gud. Og da vilde han staa der som den, der husker Folket paa alt hvad de skjønnest evner, og aldrig bør glemme.

Bergen er Geniernes Vugge — men for at man kan huske det, da lad den gode Stad betænke vel, at Storhed forpligter, og at de har at sætte Mærke ved Fødslerne.

En Trøst er det at vide, at hvor fjernt han end fløj om i Verden, var og blev han dog en Hjemmefødning. Og som saadan vendte han ogsaa hjem som død for at tage den sidste Hvile i sin Rede — mellem Bjergene syv! Og her gik da Folket ham endnu en Gang imøde med sin store Begejstring, som blev dets sidste Amen over hans stormfulde Kunstnerliv.

«En Moders Bøn».

I Forventnings dybe Stilhed
hørtes klangfuld, dyb og bred
Strøget af hans stærke Bue,
og hver Tone talte med.

Der kom Vaarsol over Vænge,
der kom dæmrende og vek,
lig en Fjernlyds glade Stemme
Mindet om en Barnelek.

Der kom Storm af unge Dage,
friske Kræfters Vovespil!
Der kom Fremfærd uden Grænse,
hvor al Evne la'r staa til.

Men i dette Sus af Stemmer
løber brat en Tone ind
med en Dæmons Lyst at vrænge
til det hele Tankespind.

Og den vokser, som den stiger,
og det ungdomsfriske Liv
skylles hen i Strømningsdraget
af de onde Magters Liv.

Da gaar atter frem af Suset
hin vidunderlige Klang,
som naar Haabet gjennem Smerten
vaagner til en Morgensang.

Og et Tonevæld fløl sammen
lig et vefuldt Klagekor,
hvor det bange Hjærte skjælver
i en Bøn foruden Ord.

Selv Naturens vilde Jamren,
Havets Suk og Stormens Brag,
Nattens Skræk og Dødens Rædsel
klinger i de dybe Drag.

Al den Frygt, en Sjæl kan rumme,
klaget højlydt, følt i Løn —
toner fra de spændte Strenge
graadfuldt i «en Moders Bøn».

Derfor blev han ogsaa bønhørt,
sejerskronet blev hans Kvad. — —
Saa jeg ved hans rige Minde
fæster ind mit simple Blad.

Magdalene Thoresen.

Lars Fiskehytta.

«Kan du no'en gamle viser, Lars?»

«Aa nei, eg kan nok ikje det!»

«Ja men her i bygden har folk kunnet saamange gamle kjæmpeviser, og du maa da have hørt dem vel?»

«Aa jau, eg heve høyrd dei, men eg heve gløymd dei.»

«Har du hørt om Aasmund Frægdegjævar da?

De var Irlands kongi bold,
han tala til sine menn —»

«Aa jau, eg heve høird ho; ho stend no i Landstads salmebok, den visa.»

«Har du hørt om skome Gyvri da?»

«Aa jau, eg heve høyrd om Gyvri:

In saa kom den skome Gyvri,
ho gjorde baad' grutta og grinte:
Hot er det for et tekjubaann,
som helde mi dotter frie —

Aa jau, eg kan den, eg veit ho stend i Landstads salmebok, fyr eg hadde eingong laant den bokji fraa eine dagen til den andre, — men eg konde ho no fyre!»

E. W.

Stefan Sinding.

Jeg havde søgt ham tre gange. Altid var der en islandsk, færøisk eller iysk tjenestepige, som sagde, at han altid var hjemme kl. 11. Og altid var jeg at træffe der kl. 11, men aldrig han. Fjerde gang fandt jeg paa noget, som jeg syntes var uhyre fult. Jeg skrev paa mit kort og bad ham betro mig under den kongelige danske posts segl og hemmelighed, om han nogensinde var at træffe kl. 11 — eller i det hele taget nogensinde. Jeg leverte kortet ind til den islandske uden saa meget som at spørge, drev saa, jaget af en ny inspiration, over gaden til Amalienborg og banked paa døren til hans atelier. Han var der. Jeg havde nær skreget som nordlændingen, da hân

saa stjernen i kikkerten ude hos Fearnley: «Halleluja, hr. professor, nu har vi ham!» Men jeg indskrænked mig til at sige dannet og beskedent: «Jeg ved ikke, om De husker mig?»

Elektra.
Staar paa det store nordiske telegrafselskabs bygning i Kjøbenhavn.

Han lod sine hvasse øine fare parterende over mine plastiske lemmer og nikked: «Jo, der er r a c e i Dem.»

Dig det samme, tænkte jeg. For de er underlige folk, disse Sindinger. Alle er de, hvad man i kunstsproget kalder forkortet; ved dem alle er der noget perspektivisk. Men kommer man bare en liden smule nærmere, saa vokser de med en gang og holder paa at fly paa en af bare energi.

Jeg havde truffet Stefan Sinding for et snes aar siden. Jeg havde indtrykket af et seigt, magert ansigt uden stor individualitet Nu var der foregaaet en forvandling; i disse kampfulde og seierrige aar var ansigtet meislet, — støbt i bronce under arbeidets glød. Men ellers saa jeg intet spor af dette

arbeide. Det rummelige atelier var tomt. En liden gut laa paa knæ og laged noget i ler eller sand. Det var hans søn.

Vi gik over til hans leilighed. Naturligvis glemte jeg at nævne kortet og spurgte hæseblæsende, da jeg for fjerde gang gik opover disse trapper og havde ham ved siden af mig, om han vilde skrive noget til min kalender. Han rysted vemodig paa hovedet. Det vilde blive saa forfærdelig kjedeligt, sagde han.

Jeg bemerked med fjollet galanteri, at kjedeligheden stod i høi kurs hos mange. Skulde man dømme efter, hvad man læste, saa var det den, folk egentlig lagde an paa, — jeg vilde jo ikke slippe ham for nogen pris. Men han lod til at være urokkelig i sin overbevisning. «Det er arbeidet, ser De.»

«Jeg forstaar. Arbeidet er en molok, der fortærer alt det lette og luftige i os.» Han nikked.

«Og slig som jeg er blevet distrait. I dette øieblik skulde jeg have været paa veien til Berlin. Jeg kom paa jernbanen med drosche, kuffert, kone og barn. Og saa var det en time for sent.»

Først en kold gysen ved tanken paa, hvor nær han havde været ved at undslippe mig. Og saa et nyt, indvendigt halleluja, hr. professor . . .

«De har ogsaa slidt ordentlig i alle disse aar?»

«Ja, jeg har. Jeg er saa græsselig lidet begavet, skal jeg sige Dem. Jeg har kjendt mange billedhuggere, som ikke har naaet saapas langt frem som jeg, endda de er meget mere begavet. Men jeg hænger i; hænger i som en rotte.»

«Det er — tekniken —?»

«Nei, det er slet ikke det. Jeg skal paatage mig at lære hvert eneste menneske at modellere. Jeg forsikrer

Valhallafrisen.

Dem, at jeg har seet udmerkede ting fra selve idiotanstalten. Men det er sjælen, det er det.» Han knytted hænderne, lukked dem op igjen, pegte med den høire paa det ene led i den venstre haands lillefinger. «Det gjælder f. eks. en linje, en bøining, ikke større end som saa. Men sjælen skal være i den. Sjælen skal ind, som kamelen igjennem et naaleøie, som fanden igjennem nødden. Det er en lidelse, som ikke er til at beskrive. Men ogsaa en lidenskab. Og jeg giver mig ikke. Jeg bygger hele figurer op og river dem ned, op og ned. Og da kan De tro, jeg er i humør. Jeg siger til mig selv: «Dette er dog en skandale. Du er dog en enestaaende tosk. Nu har du været billedhugger i femogtyve aar og kan ikke saapas.» Og saa ømtaalig som jeg er for kritik. Bare en skorstensfeier kommer ind og siger, at den haand ikke er, som den skulde, saa maa jeg gjøre haanden om. Men

Valhallafrisen.

saa har jeg en kone, en ypperlig kone, en kone med forstaaelse, som tier, naar hun skal, og taler, naar hun skal, som leder og lokker mig saa lempelig, som bygger med mig. Det er rent ud samarbeide.»

Den nydelige frue gaar igjennem stuen. Jeg bukker og gjør hende opmerksom paa, at hendes mand omtaler hende paa en maade, saa jeg er nødt til at drage det frem for offentligheden.

Hun smiler og forsvinder.

Han bliver ved. «Men saa kan det jo komme med en gang. Jeg mindes, at jeg i tre maaneder havde holdt paa med en statue og havde ikke faaet frem nogetsomhelst. Saa fik jeg tandværk og maatte tage et par draaber opium. Og i opiumsrusen viste figuren sig slig, som den skulde være, akkurat, fuldt færdig. Et andet tilfælde: Husker

De min *Fangne moder*? Det var oprindelig noget ganske andet. Saa ligger jeg en dag i min seng og læser engelsk statistik. Der var ikke den fjerneste forbindelse mellem disse tal og min statue. Men med en gang staar den for mig. Jeg reiser mig op i sengen, lægger mig paa knæ og tegner. Fiks og færdig. Slig blev den.» Samtalen gaar over paa andre ting. Jeg hilser fra hans bror Otto, som jeg netop har truffet i Kristiania. Han havde da været en liden trip til Lofoten og malet storm. Stefan Sinding spørger, om jeg har seet hans søsters arbeide paa vaarudstillingen i Kristiania. «Hun var hernede og arbeided hos mig. De kan ikke tænke Dem, hvor det var tarveligt. Jeg lod hende pusle; det var synd at sige hende min mening rent ud. Og nu har hun leveret noget saa merkværdigt, saa aldeles merkværdigt, et rent gjennembrud.»

Underlige folk, disse Sindinger.

Saa kommer vi ind paa dette, at han har ekspatrieret sig. «Ja, jeg er kosmopolit, kosmopolit og norsk. Der er en, som har sagt et sted, at Henrik Ibsen og jeg er de norskeste norske kunstnere. Jeg smigrer mig med, at der er noget sandt i det. Jeg føler, at inderst inde er det norsk, det jeg gjør. Men hjemmefra maatte jeg. Jeg kunde jo ikke —»

«Sulte?»

«Jo, det kunde jeg godt. Jeg har levet i Paris for 30 centimer om dagen og sultet tre dage i træk, og det var slet ikke saa ondt. Jeg forlanger af enhver voksen mand, at han skal kunne sulte.»

Jeg krøb undselig sammen i mit eget fedt.

«Ikke ihjel, ikke ihjel,» sagde han hurtig, da han saa, at jeg blev forstemt. «Mad indimellem naturlig-

vis. Men jeg kunde ikke arbeide, mener jeg, simpelthen. Der var jo ingen, som vilde have noget. De koster jo penge, disse velsignede statuer. I Norge har de kjøbt *Den fangne moder* for tre tusend kroner; det er akkurat, hvad afstøbningen koster.

Valkyrie.

Jeg har summeret sammen, hvad min kunst har kostet Danmark i de sidste ti aar.»

Han nævnte summen, en anselig sum. «Tror De, jeg kunde faaet disse penge i Norge? — Og nu skal De høre, hvorledes jeg kom til at bo i Danmark. Jeg skulde til Paris med trehundrede kroner i lommen. Via kongens Kjøbenhavn. Jeg sidder paa dampskibet, sjøsyg og bleg.

Saa kommer der en dansk mand hen til mig. «Jeg hører, De er billedhugger,» siger han. «Jeg vilde gjerne, De skulde udføre noget for mig. Vil De være saa elskværdig at se op, naar De kommer til Kjøbenhavn?»

Jeg var saa syg, at jeg ikke turde nikke med hovedet engang. Men da jeg kom til Kjøbenhavn, gik jeg op til ham; det tror jeg ikke, jeg behøver at fortælle. »Motivet kan De vælge, som De selv vil,» sagde han.

Tror De, at sligt hænder ofte i Norge?»

«Nei, oppe hos os er sjøsyge for lidet,» sagde jeg. «Jeg tror, at en billedhugger maa lide af et varigere onde for at faa bestillinger. Det er medlidenheden og barmhjertigheden» — — Døren gik op, og Otto Sinding kom ind, kastende paa sig som en kløvhest.

Begge brødrene viste sig istand til at skjule sine følelser. Stefan sagde bare: «Det er morsomt med disse gutterne; de ser da indom af og til. Hvor kommer du nu fra, Otto?»

«Fra Leipzig.»

Han havde været nede paa slagmarkerne og taget maal til et stort panorama. Han maatte have travet baade fort og godt. Lofoten—Leipzig. Jeg saa ingen anden forbindelse end bogstavrimet.

Imidlertid dukked Stefan sig ned i en stor kiste, som magelig kunde have rummet baade ham og broren mange gange, og tog frem til mig den tegningen, som staar her foran.

Han rulled den sammen, ganske overordentlig keitet. Broren stod længe og saa paa ham og sagde endelig med beundring og overbevisning: «Mage til tosk tror jeg knap der findes.»

«Det er netop det, jeg har staaet og forklaret,» sagde den anden sindig.

Men jeg skyndte mig paa døren med mit bytte.

Et øieblik efter er formodentlig den islandske kommet ind med mit kort, og han har læst: «Nordahl Rolfsen beder Dem være saa elskværdig at sige, om De virkelig er hjemme kl. 11?»

Jeg antager, at den distraite kunstner nu er geraadet i hjælpeløs forvirring; men saa er jo den praktiske Otto der og kan hjælpe ham. Han har reist meget, været i Lofoten nordenfor folkeskikken og seet mange slags klodrianer.

Nordahl Rolfsen.

I slaattetiden.

(Fra en Vestlandsfjord.)

Nei gu slær 'kje eg meir! hvisled det stilt ned i frøgul hundesløkje — den stod med solflækker lige ind paa stænglen. Tor Brække retted sig, med stuttaarven i haanden, en liden tør skægløs mand paa 40 aar; haarde sener langs halsen, som sol hadde brændt rødbrun. Han for over den svære panden med haanden, mens de store blaa øine skulte snøgt mod huset under tynde rødkantede laak.

Den gamle graa kaptein, som hang i skjortærmer ud av vinduet i den store gaarden, saa ikke blikket; Tor Brække's blik var ikke let at se — det laa og lurte under farveløse øienhaar, uberegneligt som grisens. Gamlingen smilte efter hvert som hans dødsfiender stupte for ljaaen; han kendte dem, hadde prøvet titt nok at slite dem op med rod uden nytte.

hundesløkje, hundekæx. — stuttaarv, kort ljaa.

«Da fær meste staa, da so staar no, kaftein,» sa det vart op mod vinduet og pusted sagte.

Men kapteinen vilde ha slaat av altsammen i ét kør, svarte han.

Det var ikke færdigt paa langen vei endda, græsset, prøved Tor sig igen langsomt; øinene lurte en stund, vilde se, om løgnen gik.

Men kapteinen svarte ikke. Tor blev væk i hundesløkjen, som seg ned som store trær rundt om for den sinte ljaaen.

«Din raatnek alvaskrott dar du henge!» fræste det stilt; «— konde slaa aav bødn din sjøl!» — Han bed tænderne sammen i sinne, for andre ikke hadde det vondt som han selv; han laa der op i skyggen og ingenting tog sig til, sval og utræt! —. —

«Eg hå no fengje da sværaste taa rotaa daa!» sa det lidt fastere ned fra ugræsset; de lyse øinene stansed længre ved vinduet end før.

Kapteinen løfted sig op fra karmen for at faa stemme:

«Har man hørt slikt, din laban! — er det ikke en avtale mellem mig og dig, at du skal slaa av her!»

Tor dukked sig ned i hundesløkjen igen; én fik fare fint ad og ikke terge, for da slåp én aldrig verden fra. Det flirte og lurte stundimellem op imod vinduet, skiftende som solflækker under træ.

bødn, jordet. — fengje, faat.

«Du er min mand, skal jeg si dig!» kom det langsomt om en stund; kapteinen hugg med hodet for hvert ord.

«Ja du veit da!» svarte det blødt, som han helt gav sig paa det.

Han retted sig og saa udover, hvor smaa gaarde langs begge strande hælded tilsjøs bagom stenrøiser og tørsted i solstegen, mens fjorden laa mat og blinked i vindstillets blaadis; det, som var længer ude, gled unna for øiet, væk i storfjordens varme-moe, som gemte bort hvert næs, hver skarp fjeldkant, visked ud snefonners slørete ro ind under blaalig-hvid himmel. Denne moen hadde staat derude i uger nu, blød, med øgende tæthed for hver dag; — der var saamæn nok at ta av! — —

Han snudde sig, saa opover mod Brække. Der for folk indover med river og bytter og aaklær og ljaar; en og anden klyvjed ogsaa, det han skulde ha op til slaatten i dalen. Der var jenter i røde liv med spøtet; de holdt sig efter; — blaahuete kærringer med kaffekedlen. Og de som hadde, tog grisen med. Foran for ungerne og den skiddenbrune Passop'en; — men længst ned i græsbakken kom katten byxende efter paa letten lab. Ingen vilde være igen ned i bygden, naar én ikke maatte; der var en strøm og et jag av folk og beist langs liden, som naar havgulen gled paa

moe, varmedis («ølrøk»). — spøt, binding.

Olaf Krohn

det friskeste og svaleste ind imod fjældet over hvidhvælvede blad.

Han hørte skratten og staaket helt ned. Han skilled Fonnalands-enken blandt dem, som tog indover. — —

Han gav sig til at slaa igen, saa det dured i volden; her skulde han gaa i hede og kjaxe! — der var ikke saameget ædende græs, som én kunde stikke i vestlommen! Ill slaatt med glas-skaar og sten! — — Det hjalp ikke at kvætje; han vilde ikke kvætje, — han slog som en gal mand, hugg ned rosentrær; og nelliker seg ned i bedet! — Med ét sang det i ljaaen, han satte den i en sten, saa gnistrene føg.

«Fa-an steikje!» sa han og slængte ljaaen ind i rosenhækken, saa knopperne spratt bortover.

Kapteinen reiste sig fra vinduskarmen. Men Tor var alt ovom huset.

«Haa — haa — haa — i — j!» kom det, en lang og vild latter. Han strøg opover stigen til Brække.

Men ovom huset stod den tynde graa kaptein igen, næsten paa graaten af sinne, og skrek «Tor Brække!» som stemmen vilde sprække.

— — Jaja; det var nok en avtale paa en maade, at han skulde slaa av for kapteinen, før han drog paa slaatten ind i dalen; — men der var nu ingenting skriftligt. — —

kvætje, hvæsse, bryne.

Han var indom paa laaven sin som snarest, hented stuttaarv og langaarv. Saa bar det indover efter.

Dalen var vid og rummelig ned ved sjøen, og rund som en jættegryde; men klemte sig sammen opved Brække. — Og her var jordlaget tyndere ogsaa. Det var brændt alt og brunt i mangt braat av solstegen; græs og blom stod stiv som halm, sendte lummer lugt av tørt høi paa matte vindpust, og det sang under stegene, som det var paa trommeskind én gik.

Han skotted bort paa en flæk, som var voxet stygt i det sidste. Han og naboerne hadde titt staat og set paa, hvor det visned rundt i kanterne, aad sig udover, mens det alt gulned derinde i midten. Men det blev alligevel ikke til, at de slog for at redde hvad reddes kunde, for de trodde hver dag, at regn maatte komme. — Og nu k u n d e de ikke slaa; de maatte ta dalen først; ellers blev de ikke færdig til midt i august, da storgaardene nedved sjøen hadde beitingsret der og slap buskapen ned.

Han for snøgt; — det fik gaa, som det vilde hernede! han vilde være ind i dalen idag ligesaa tidlig som de andre! Derfor tog han op bakkerne, bortfra den grusete veien, som var hul og dyb av tømmerkørsel, og stak saa paa skraa gennem olderskogen, som lukked for dalen.

Den laa indenfor dyb og høi, med sne nedover

sprækkerne. Det var som en svær krap sjø av flydende fjæld og av lokkende grønt var braastanset engang og stivnet; en hælding som var stupbrat deroppe, med et utal av jævnsides striber, som bækker hadde boret nedover langs skraaningen fra hver sneklat; det jævned sig stilt i øgende hvil mod bunden, der elvens lerblaa isbrævand skar sig trygt frem gennem flaten mellem helletakte graa løer, sving i sving. —

Det bar op, og det bar ned smaadalene langs siden; han la forbi bygdeflokken, som seg sent frem langs den krokete veien paa flaten, og var i enden av dalen, inde paa Fonnalands-teigen, længe før de andre.

Han satte sig i skyggen paa øvresiden av løen, vred vidjer og bandt ljaaen til aarvet. Han lydde paa bækken, som kom silende langs den svarte renne i det bratte hede bærget lige opfor; og han lydde ned mod stigen, om nogen kom.

— — Her var det grønt og svalt, her var det ur og skygge; det var den unge enken paa Fonnaland, som eied her. — —

Han blev bagom øvresiden, da han var færdig med ljaarne ogsaa; stapped piben, suged sig hulkindet paa den tætte snadden — den var tung at dra som hullet smie-bælg; tændtes og slukned; halve stikke-daasen gik. Men endda var der ingen ned i bakken.

aarv, skaft paa ljaaen.

Men med ét klipped det snøgt med de lyse øienhaar; han la sig fremover med hodet forbi løehjørnet, og suged, saa det skrek i piben.

— — Han hadde nok skønt hende gamla paa Nordvold, — hun var saa paa livet, forat kapteinen skulde tinge ham til slaattekar iaar! — Han sad og flirte ved sig selv; — — aa, han skønte hende nok! — —

— «Da æ behændeg mæ dan vinden paa have om submaren,» pusted en karfolkestemme ned i stigen; det var Johannes, «Vinden», som folk kaldte ham, for han altid gik og rørte om det samme, naar han skulde snakke. «Kvar moraa tek' han te blaasa fin' kuling aa helde paa heile dagjen; — men om kvælden dette han aav att', — vette stidl', aldeles stidl'.»

Der kom intet svar. De gik en stund uden at si noget.

— «Da nytta 'kje te prata mæ kvindfolkje paa dan maaten, Johannes far!» lo Tor for sig selv bagom løen. —

«Ja, da æ behændeg, ja,» tog Johannes det igen lige udfor døren. «Aa, so støtt so han kjeme, du!» — —

«Ka! — æ her folk?» kasted han sig om; han gabte slapt og saa raadløs bort paa enken fra ørsmaa brune øine, som lukked sig næsten i solen. Det var et fedt rundt ansigt, blankt som det var smurt.

Det gav et rykk i hende, da hun blev var Tor;

behændeg, underlig. — submaren, sommeren. — moraa, morgen. — dette aav, «flauer», blir spak. — vette = verte, blir.

men det var saa snøgt, at Johannes ingenting saa i det mørkebrune ansigt med det svartbrynete blik, som saa ned i græsset. Han blev staaende og se paa hende; spytted saa tilsidst, saa det randt ned i den vesle skæggdotten under haken. —

«Da æ kanskje likast, eg gaar daa?» sa Tor og reiste sig. «Du gjer' no kje mæ to.»

«Nei, to te dénna vetle teigjen —!» smatt «Vinden» ind.

Men hun ba, han fik bli, des snøggere gik det; desuden hadde hun nu snakket med Tor først. Den andre lod, som han ikke hørte; hun hadde i grunden slet ikke snakket med ham, — det var mor hendes ned paa Nordvold, som hadde sagt, han skulde passe paa nu, mens Tor var bundet hos kapteinen. Der blev ikke sagt mer. —

De gav sig til at slaa begge to, men i hver sin krok av teigen; enken holdt sig i det braatet, Tor stod. De to hvilte titt, satte sig bagom stuerne og drøste. «Vinden» syntes, det blev saa stilt engang, at han maatte se sig om. Tor mødte blikket og skrek bort:

«Ka kant blæse han taa idag?»

Det svarte ikke; han skønte, det sigted til klængenavnet, og gav sig til at slaa igen, saa græsdotterne føg lang vei; de vidste ikke, om det var av sinne eller for at syne sig. Men siden saa han ikke bort. —

gjer', behøver. — stue, kratt. — drøse, prate.

Hun saa, de greied teigen godt to, sa hun om kvælden, de sad og spiste udenfor løen; — og nu hadde hun tinget med han Tor først. Mor hendes fra Nordvold kunde trænge Johannes selv.

Men han vilde ikke ta imod betalingen for den halve dagen, det hjalp ikke, hvad hun trued; det var bare en liden haandsrækning, sa han. Og han blev aldeles væk, da hun snakked ind paa det igen, at moren behøved slaattehjælp; han saa op i bjærkeliden, hvor kvældsgulet rasled.

«Da æ behændeg mæ dan vinden paa have om submaren,» kom det, i et mæle, som det var noget nyt.

De satte i en skratt, de to andre. Nu hadde han pratet om den vinden i al dag! sa hun.

«Han hjorta,» flirte Tor.

«Vinden» reiste sig og gik. —

— Han skulde op igen, og det paa timen! svarte mor hendes ned paa fladen; — la dem ligge to ene i løen op i Fonnalands-teigen —! Han maatte da ha saapas til vet! —

Og Johannes strøg skæmd avsted.

«Ho sa, mor di, eg sku slaa her i moraa og!» sa han høit udenfor lødøren for at varsko.

Saa skøv han den til side, smatt ind og la sig bort i en krok. —

---

skæmd, generet, flau.

Det var det samme veiret dag efter dag: lidt sval træk tidlig om morgenen, som døde længe før middag, strax heden kom; det var, som dalen fyldtes fra lid til lid med tørt skælvende solstøv.

Passop holdt sig ned i elven, stod paa sandevjen og slikked i sig isvand; ungerne gik og vassed og kløp efter køe, mens en svart kat sad opmerksom op i græsset og vented.

Det var hedt ind i fjældet ogsaa; elven kom nedover gjelet med øgende brak for hver dag, og den skidne sneen i rifterne minked. Og paa skrænterne op imod den sommerlyse himmel saa én kørene skjene i kantet ku-gallop, med roven stivt ende til veirs, saa bjældelaaten naadde helt ned i dalen; — ja, klæggen foragted ikke høifjældet heller paa slike dage! —

Men folk arbeided for det, det var altid svalere end ned i bygden. Dalen var i evig uro; der var en myretue paa hver liden teig, av kvindfolk, som hadde kastet det røde liv, og karfolk i skjorteærmer; glimtende ljaas bugtende sving; lek av hvide riveskafter; sang fra kvætjende bryners slip; og lauparstrængene sendte susende bører fra liden, hang og skalv i bølgende klang lange stunder, naar børen slap strængen hernede. —

Men i bygden brændte bøen værre og værre.

«Haa—haa—haa—i—j!» sa det ovenfra Fonnalands-

gjel, trangt dalføre med elveløb.

teigen midt i solstegen, saa hele dalen hørte det; det lo styggere og styggere for hver dag.

Somme kunde ikke holde sig i ro, maatte frempaa olderhaugen og se til gaards mest hver dag. En gang kom de tilbage og meldte, de hadde set brune flækker i flade volderne ogsaa, og bjærken gulned i brækkerne. Da risted gamle kærringer paa hodet, stak det graa haaret tænksomt ind under den blaa vadmelshuen:

«Eg veit 'kje, ka han tænkje paa te gjera mæ os, storemanen, no,» sa de og skygged over øiet ligesom for ikke at se det gule, som de hørte snakke om.

Andre, trøsted og trodde paa det endda; det kunde nok komme regn — én fik heller faa præsten til at be i kirken.

Men en to-tre, som hadde sat sig rent nedfor i det sidste og ikke sagt et muk, dem kom det over som stik, — de maatte ned til sjøen; stod og slog som rasende i de gule brækkerne sine. De arbeided dag og nat, holdt til om dagen heroppe, men om natten slog de dernede. Men det blev hos dem, det brandt styggest alligevel; — og d e t var noget alle vidste det maatte, for de vilde hemme Vorherra i hans vilje og ta kampen op med ham; og da kunde én vide paa forhaand, hvordan d e t maatte gaa.

Men mange var og blev de samme. Det var tæft av ligesælt landstrygerliv i dette, i maalene ud ved løevæggen, i sængebolet paa nyt høi derinde — reis væk fra stræv og bygdesladrets tryk. De drak svalt

isvand; slog frisk græs, glemte bort bygden, som stod dernede og sved av for dem. Det minded om en letlivet byreis; det var fantestigen i det smaa.

Det var nu mest ungdommen, som tog det slik. Men stundom, naar kvælden laa i dalen med dugg og svale over dem, som sad langs hellesessen udfor den aabne løedøren med den kobberrøde kaffekedel foran sig og den sotede gryden, mens det lugted mad og blaa frisk røg vidt og bredt over lid og flate, saa kunde det vel hænde, det blev — d i s s e, som fik overtaget over de andre ogsaa, saa en og anden mismodig maatte med og skratte til en galen stub. —

Men naar saa latteren la sig, og sommernatten kom med sin lysegraa vent i luft og i lid, stued de sig sammen i løerne, laa om hverandre, karfolk og kvindfolk, — saa det lidet var mening i det, sa de gamle, som nu med ét i denne tørken hadde faat opladte øine, glemte sin egen og snakked om slægtens synd og Guds straffedom.

Og siden ud paa natten kunde det skrike skræmt i en dør; et par unge lette fødder hasted gennem duggvaadt græs; det stansed udfor en graa løe, pusted tungt engang imellem, saameget at h u n hørte det og fik smætte stilt ud, mens far og mor sov. —

En kvæld blev det ropt og skreket fra løen paa Nordvolds-flaten; de skulde komme ind og faa sig mad, sa det. Ingen svarte, uden Borken, som stod med halsen over hageleet, knægged nedover bøen og ba saa fint om fladbrødbeten.

Men det gamle kvindfolket gav sig ikke. Folk blev var ropet, snudde sig og saa bort imod flaten. Lidt efter lidt skilled de høie skrik fra en anden kant ogsaa, de kom fra slaatten hendes bagom en sten-gare; de saa en mand trille sig rundt paa bakken, huje og hive sig, som han var gal. Og ungdommen tog til at samle sig bortved garen, saa paa Tor Brække, som bar sig. Han hadde foræedt sig paa havregrød, skrek han saa stærkt, han vandt; han var dødsens laak over livet. Han trak sig sammen til en tvebugtet bylt, som rulled.

Folk lo; for de skønte nok skælmen; — gamla paa Nordvold var kneben med kosten og holdt ikke andet end havregrød til alle maal.

Der kom fler og fler til, stod og skratlo. Des styggere skrek Tor Brække; han ynked sig, og sled sig, som han skulde gaa av paa midten.

Det lange magre kvindfolket ropte igen.

«Han ha forete seg paa havregraut!» svarte ungdommen. «Han æ lite go te gaa!»

«Da æ jus so syla aa gjeishodn i vombaa paa meg!» hudde han.

laak, syg. — gjeishodn, gedehorn.

Det blev en skratt, saa det svarte opunder fjældet. Han lo slik selv ogsaa, at han ikke vandt faa frem mer.

Nordvolds-kærringen hadde hørt saapas, at hun blev rød i det bleke ansigt, tagde og smatt ind i løen; hun synte sig ikke mer den dag. —

Hele kvælden lo folk; ret som det var udover, satte det i en skratt bortved en løe, som tog de andre og rev dem med; det øged som et skred, saa hele dalen fyldtes.

Imens skyndte Tor sig opover til Fonnalandsteigen igen. Han maatte flire med sig selv; — — det var daarlig spekulation at dra ham ned paa flaten til slaattekar! Nu var hun udskæmd; hun la sig nok ikke mellem ham og datteren for det første! — —

— De lurte sig til at stænge løe-døren for Johannes paa Fonnalands-teigen; — folk fik i herrens navn si hvad de vilde! Han hadde holdt sig der hver dag og slaat som en gal mand, — slaat av næsten alt; enken klarerte ham hver kvæld, men udpaa natten kom han igen, — Nordvolds-kærringen hadde sagt, han skulde. — Han blev staaende en stund udenfor og puste, før han rusled nedover. —

Han hørte indom hos enken paa flaten, vilde ha greie paa levnet nedved stenageren, som de deroppe ogsaa hadde hørt.

---

udskæmd, chikaneret, ødelagt i folkesnakket.

Og saa var det en søndags eftermiddag, havgulen fyldte dalen og hvidned liden stærkere end ellers. Folk sa ikke noget, stod bare stille midt i teigene sine og lugted paa den; — ja—a, det var ikke til at ta feil av, der var kommet som en anden svale i luften!

«Da æ behændeg mæ dan vinden paa have om submaren,» sa Johannes til Nordvolds-kærringen, som sad med kaffekedlen udved løe-væggen. Men hun svarte ikke, lydde paa smalen, som vented uveir og kom væltende ned liden, lige ned i slaatterne, saa Passop maatte op av elvehølen og ruske efter. —

Et lag blaaklædde kirkefolk stansed nedpaa flaten; én ropte bort, at idag blev det lyst første gang for Tor Brække og datteren.

Hun reiste sig fra hellesessen i det samme; men satte sig igen uden at si noget, klemte bare laakket paa, saa kaffeen spruted ud av tuden.

Aaja, det var nu paa tide og, nu, sa det.

Hun spratt op, blekheden øged i kindet, og det lyseblaa blikket hvidned:

«Ho ska 'kje ha han Tor Brække, da hjælp ikje, kor dei ha stelt seg, dei to, dar op i Fonnalands-løaa!»

«Da æ seint te plistra, naar øvelippaa æ taa,» lo det fra laget om en stund.

Hun satte sig. Det var som sinnet misted mag-

smalen (kollektivt), sauerne. — høl, bassin.

ten, da hun hørte skratten — hun mindtes havregrøden og skratten da. Men hun lod, som hun ikke vilde gi sig; — han hadde det filleplasset paa Brække, sa hun, — ellers eied han ikke andet end det, han stod og gik i! — —

Følget gled videre indover, satte av smaa klatter hist og her. — Og op i fjældet kom støilslag nedover; det var ungdommen, gutter og jenter, med blaabærris i svære kærv. De stansed ved løerne nedover, der de hørte hjemme, takked for laget og la sig paa græsbakken til at prate. Og de, som var kommet fra kirken, tog blaabær-kærven. —

Men manden, som stod ud i volden og lugted paa havgulen, blev staaende; han stirred ud mod aabningen av dalen, saa paa fjældene, som rødned saa fint langt derude i fjorden. Det var saa stærkt, at det næsten blinded. Men saa med ét faldt solen av nuterne; det var, som den var hugget av, og fjældene stod kolde og staalblaa igen. Da snudde han sig, rykked tilfreds med axlerne og rusled ind mod løen sin; — — slikt betydde styggeveir — det var skodde og tykt til havs! — —

Det blev muntert om løerne den kvæld: det var en latter, som det ikke hadde været, siden de flytted her op. Det var bare en og anden unggut, som sad saarøiet og træt efter lørdagsnatten og fik fantord. Men han vented ikke paa andet end dimm og nat, for han skulde nu ud ligefuldt igen i kvæld. —

Det høined og lysned saa underlig om fjældene indunder himlen, eftersom det led udover; men frempaa den gled svarte skyr, som loved væde. Det hadde alligevel tungt for at regne, det kom med silende vaad graaskodde først, som fyldte hver snerift, klinte sig op til hver nut. Og et par maaser kom seilende op dalen, som laa i mørkegrøn fylde, med ille skrik. Folk gik og la sig med svarte, regnmætte skyr i tanken.

Og udpaa natten kom vinden med det tilsidst sopende nedover liden. Det prikked tæt i tæt langs de tørre løe-vægger, saa de indenfor vaagned. Og mangen kunde ikke dy sig, skyndte sig ud i regnnatten; de blev staaende udfor løerne sine barhodet og barbenet hist og her bortover, stirred mod den graalyse himmel, til de kendte regnet gennem uldskjorten.

Det kunde vel hænde, de saa en og anden unggut ogsaa, mens de stod der, — han satte tvers gennem slaatten. Men nu lo manden stilt ved sig selv; han hadde glemt slægtens synd og Guds straffedom, — mindtes sig selv igen: her op i dalen først var det, unggutterne saa jenterne — det hadde været saa i hans ungdom ogsaa; h e r var det, de tog dem ud; — og h e r var det, de begyndte at gaa til dem. Slikt maatte ha sin gang, det; de brydde sig sotten, om det regned eller brandt i bygden. — —

s o t t e n, pokker (e. l.).

I mørke løer blev det en prat som midt paa lyse dagen. Og kærringerne reiste sig i høiet, skræpped av præsten, som stod sig saapas godt med Vorherra, at regn kom, paa timen han ba i kirken. Længe blev de liggende vaakne av bare glæde, lydde paa règnets tætte prik-prik. —

Men «Vinden», som hadde ventet hos Nordvolds-kærringen paa natten, strøg stilt nedover til bygden for at slaa hos kapteinen, som han pleied om somrene.

Hans E. Kinck.

Norske sjømænd.

(Træk fra virkeligheden.)

I. Breve ombord.

Naar et skib efter lang reise endelig er kommen frem, og kapteinen har været sin første tur paa konsulatet efter post, ventes han af mandskabet ombord med en spænding, som hos enkelte vokser næsten til feber.

Alt i et er man fremme ved rækken og titter, om han ikke skal komme; arbeidet ombord gaar kun afbrudt og uregelmæssigt, maden smager næsten ikke, eftersom tiden gaar, og der endnu ingen kaptein er at se.

Saa kommer han da endelig. Posten deles ud, alle disse konvolutter med blaa og røde mærker, alle disse kjendte skrifttræk. Det blir saa stille ombord. Man kryber hver for sig med sine breve; de læses vist mange gange, for det tar saa lang tid, før hver mand kommer frem igjen. Saa gaar hele eftermiddagen med prat om, hvad der skrives hjemmefra; og udpaa kvælden, naar lamperne tændes i ruffet, læses somme af brevene høit; det er, som om hvert enkelt brev angaar dem alle.

Kun den, som intet har faaet, gaar for sig selv. Han har staaet trist og nedslaaet ved rækken det meste af kvældingen, og nu, mens de andres breve læses høit der inde i ruffet, vil han ikke gaa ind engang. Han synes, han er blit saa fattig med et; det synes ham saa leit, at det skal staa for kammeraterne, som om der ikke sidder en eneste moders sjæl hjemme, som tænker lidt paa ham ogsaa.

Det er de tungeste øieblikke i en hjemkjær, norsk sjøguts liv, og han sier sig selv med bitterhed, at slige øieblikke skulde ingen behøve at faa. For det sier sig selv, at den, som længter efter budskab hjemmefra, han har dem, som burde skrevet.

II. Norske skibe.

Hvad den norske skibsflaade egentlig er, faar man først et indtryk af, naar man i en stor, udenlandsk sjøby vandrer langs kaierne og tæller flag eller navnebræt.

Efter en frisk paalandsvind eller andet beleiligt indseilingsveir kommer de store skarer ind fra sjøen som sjøfugle under storm; de fylder den ydre havn; de kappes om indrehavnens fortøiningsbøier og dokkernes lossepladse.

Man vil forbauses over de mange norske flag, de mange hjemlige navne; og med stolt bankende hjærte begynder man at tælle. Man faar dusinet fuldt, sneset med; ja, er det i en stor, søgt sjøby, saa stiger antallet af vore skuder paa en slig dag høit over sneset. Man ser med forbauselse, at knapt nogen nation holder maal med os, hvad seilskuder angaar; af dampere finder vi naturligvis flere engelske, franske og tyske; men blandt

seilene kommer vi tæt opunder Englands, og fra os til den næste nation i antal er spranget uhyre.

Midtsommers 1886 hadde der i flere dage staaet en frisk østlig bris over det vestlige Atlanterhav, og eftersom brisen varte, begyndte Amerikas sjøhavne at fyldes; man fik lidt efter lidt et indtryk af, hvilken stor skare seil der til enhver tid for over Atlanteren, hvor det er rent ud folksomt alligevel, det uhyre ocean.

Efter denne store ankomst af seilskibe bragte Amerikas største blad en oversigt over, hvad vinden hadde feiet ind paa havnene. For New Yorks vedkommende endte den saaledes:

— Naar vi undtager vore egne kystfarere, er de norske seilskibe idag i absolut majoritet paa vor havn.

Herefter fulgte en lang, rosende omtale af norske skibe og norske sjøfolk.

Det kan nok hænde, at nordmændene derover følte sig lidt den dag.

Etpar dage senere hadde det største træseilskib, der nogensinde hadde besøgt New Yorks havn, gaaet op under Brooklyn-broen. Skibet var saa stort, at det maatte laare sine bramstænger ned for ikke at skrabe med topperne. Atter kunde aviserne fortælle, at denne skude var en nordmand, nemlig fuldriggeren «Kommandør Svend Foyn».

Og det kom videre for en dag, at den mindste seiler, der nogenside hadde gaaet over Atlanteren i virkelig fragt med last paa kjølen, var ogsaa en nordmand, en stumpnæset nordlandsjagt med barket raaseil. Den skulde fra Finmarken til Bergen med tran og fiskevarer; men i Bergen blev skipperen, som ogsaa var jagtens eier, misfornøiet med de lave tranpriser; han gav opkjøberne en god

dag, provianterte for nogen maaneder, og med sine kjække nordlandsgutter seilede han ligesaa godt afsted, lige til Amerika med sin brede, klodsede jagt.

Frem kom han baade godt og vel, solgte godt derover og kom vel hjem igjen ogsaa.

Men den turen er hellerikke glemt paa den anden side af Atlanteren; den har hjulpet til at grundlægge den dybe respekt for norske sjøgutters store mod, nøisomhed og pligtfølelse, og uden den fik man ikke idag det stolte ord, at nordmændene har hat den mindste af alle fremmede skuder paa New Yorks havn lige saa vel som den aller største, og de har ogsaa paa en dag hat de aller fleste skuder af alle fremmede nationer derover.

III. Norske sjøgutter ude.

Jeg fik engang invitation til at bese en amerikansk rigmands lystyacht. Det var en stor, elegant damper paa mange hundrede tons; et skrog, saa elegant og smukt i linjerne, som det skulde være snittet med kniv af en billedskjærer, saa blankt lakeret, hvidmalt og forgyldt, som om det skulde være et stykke legetøi, der aldrig maatte komme ud i regnet; slanke, hængende master, store, deilige, hvide seil, svære skorstene og et maskineri blankt som sølv.

Jeg hadde gaaet skibet rundt, beseet dets maskinrum, dets silkebetrukne saloner, dets consertsal, dets bibliothek, vaabenkammeret, sovelugarerne o. s. v. Jeg kom netop fra den overdaadige spisesal, paa hvis væg jeg hadde studeret verdenskartet, hvor dette deilige skibs forskjellige turer var opmærket; der var næsten ikke det farvand paa vor klode, hvor dets elegante skrog ikke hadde vist sig

med stjernebanneret fra den forgyldte stang. Vi kom ud i mandskabets store fællessalon, et stort rum i lyst eketræ med store skylights under taget, blomster og sjeldne fugle. Her sad atten mand i blaa bluser og prated eller spilled kort gruppevis om det store bord, kjække gutter med energiske, veirbidte ansigter og seige sjømandsnæver.

De likte øiensynlig ikke at bli forstyrrede i sin fritid, eller kanhænde de end mindre likte at skulle vises frem for fremmede som noget andet af skibets udmærkede inventar — muligens hadde de ogsaa opfanget proviantforvalterens bemærkning, idet han aabned døren for mig til denne folkelugar: — Men nu skal De se det kjækkeste paa hele yachten.

De vendte sig ialfald fra os med en lidt ærgerlig mine her og der; engelsken forstummed, og der taltes halvhøit grupperne imellem paa — norsk.

Jeg strøg hatten og sa goddag.

Da smilte de og sa venlig goddag igjen.

Mere norsk turde jeg ikke tale med dem; proviantforvalteren, som fulgte mig, var amerikaner, og det vilde været en uhøflighed i hans nærvær at konversere mandskabet paa et for ham uforstaaeligt sprog.

— Ja, ser De, sa proviantforvalteren, idet vi lidt senere steg op paa dækket; — norsk mandskab har jo for det meste enhver amerikansk yacht, naar den skal være fuldkommen; men det, som vi er stolte af her ombord, det er det, at vort mandskab bestaar af bare nordmænd.

— Er de saa ekstra bra de da? spurgte jeg for at faa endda lidt mere af den fryd, jeg kjendte ved rosen over mine landsmænd.

— Oh bevares! sa amerikaneren; — *I bet, they are!*

IV. En daad.

Det er ikke saa mange aarene, siden dette hændte: Et vestlandsk barkskib observerte i Nordsjøen i stormfuldt veir et stort skib med nødflag oppe. Man bar ned paa skibet, satte en baad med fire mand paa vandet og borded den fremmede. Det viste sig at være et engelsk fuldrigget skib, som kom fra Vestindien med sukkerlast; det hadde sprunget læk i stormen, og dets besætning turde ikke fortsætte reisen; de frygted, at skibet skulde synke; sukker er jo en farlig last, og de stolte ikke paa pumperne.

Den norske kaptein tilbød at afse tre, fire mand af sit mandskab til assistance paa engelskmanden; men nei, den engelske besætning bad bare om at bli reddet; de turde ikke paa nogen maade fortsætte paa sit skib.

Saa blev de da alle bragte ombord i det norske barkskib — og hvad skeede saa senere?

Jo, det norske mandskab gav ikke fred, før en af styrmændene og fire mand til blev satte ombord i den forladte engelskmand; den fik straks mere seil paa sig, kursen blev lagt østover igjen; og under hurraraab og viften med hatterne bar det afsted. Snart var de to skibe ude af sigte for hinanden; men faa dage senere laa de begge trygt fortøiede i samme norske havn.

Det store engelske skib med den værdifulde ladning, forladt af sit eget talrige mandskab, var under hurraraab seilet i havn af fem norske sjøgutter.

V. Alene igjen.

Ombord paa et stort, engelsk dampskib, som gik i rute mellem England og Ostindien, var en ung nord-

mand, en ganske ung mand fra Kristiania, ansat som styrmand.

Den unge, rolige, pligtopfyldende mand nød alles agtelse ombord; men det store fond af sandt heltemod, som boede i ham, det fik man først en kjendsel af, da han ikke var mere.

Det gik saaledes til:

Paa reise fra Ostindien fik man en overhændig storm med svært hav; damperen sprang læk, og trods vandtætte rum, damppumper og de utroligste anstrængelser fyldtes skibet efterhaanden — der var ingen redning mulig.

Saa maatte man ty til baadene. Først passagererne, saa mandskabet og saa skibets officerer; i den orden skal man gaa i redningsbaadene.

Den første baad med passagerer klarte sig; den næste baad, som blev sat paa vandet, slog ind mod skibets side og knustes; nok etpar baade forsøgtes; de fyldtes eller knustes. Der blev mangel paa redningsbaade. Tilsidst er alligevel omtrent hele mandskabet kommen i baade og lykkelig og vel undaf vraget; tilbage paa vraget er nu kun skibets officerer og nogen faa matroser. Men baaden kan ikke rumme alle; den ligger allerede i næsten lige til essingen, og der staar endnu tre mand igjen paa vraget, deriblandt den unge norske styrmand. Redningsbaaden kan ta en mand til muligens; kommer der to, saa vil udsigten til redning bli liden; og kommer der tre, saa er ligesom alt haab ude. Men her er jo alle lige gode; den ene har ikke mere krav paa redning end de andre.

Folkene i baaden ser i angst og spænding op mod de tre paa vraget. Hvordan blir det?

De to er allerede paa ledderen og skal stige ned. Da høres den unge norske styrmands sørgmodig bebrei-

dende stemme: — Aa nei, nei, gutter! Lad dem nu faa redde sig, mens de kan.

De to gaar alligevel i baaden; den synker i, saavidt den er over vandet; den kan umulig ta en mand til. Man spør alligevel den unge norske styrmand, om han ikke vil komme.

Han smiler sørgmodig og ryster paa hodet. Saa gjør han tegn til dem i baaden, at de skal støde fra.

Saa skeede ogsaa.

Kort efter saa man vraget med den unge norske sjøgut ombord langsomt sænke sig i det oprørte hav.

De andre blev reddede; men de blir vel neppe nogensinde kvit den unge norske styrmands rolige ord og sørgmodige ansigt, mens de sig imellem sloges om den redning, som han ædelmodig betalte for dem med sit liv.

Jacob Hilditch.

Jesus i Gethsemane.

Den gamle Verdens lette Leg var omme;
i Mulm sad Slegterne om Kundskabs Træ.
Naar skulde Dagen vel, den nye, komme? —
Bøi dybt dit Hode nu, o Zions Vægter!
nu sænker Natten sig mod dybest Næ;
thi nu skal Slaget staa for alle Slegter;
din Konge nærmer sig Gethsemane.

En Konge nærmer sig; men Seirens Toner
gaar ikke foran ham i Tubers Døn,
og afsagt har han sine Legioner.
Det gyldne Glavind funkler ei ved Siden,
fra blege Læber stiger sagte Bøn,
og ensom, ensom vakler han til Striden
den ringe, evighøie „Menskesøn".

Thi mod ham stevner han, den gaadefulde,
hvis Rige Løgnen er, hvis Liv er Skin,
hvis Sværd er Tvivlen, og hvis Sjæl er Kulde.
Den store Verdensbøig, som Slange-krummet
har listet Løgnen ind i Slegtens Sind
og kastet Mislyd ind i Verdensrummet,
i Mørket nærmer han sig — Trin for Trin.

Hvad ikke Ord kan si, ei Tanken fatte,
og om den grubled i al Evighed,
det led i denne Stund den Gudforladte.
Al Slegtens Jammer paa hans Hjerte la sig,
i Dødens Rædsel seg han langsomt ned,
indtil han stønned dybt: „Tag Kalken fra mig!"
til Livets Fyrste sank i blodig Sved.

Bøi dybt dit Hode nu, o Zions Vegter!
Nu sænker Natten sig mod dybest Næ,
og tabt er Slaget — tabt for alle Slegter. —
Nei, nei! i næste Nu er Løsnet fundet,
det tunge Offer bragt for Verdens Ve,
har Dagen løftet sig, er Slaget vundet,
har Livets Fyrste sagt: „Din Vilje ske!"

Din Vilje ske! Ja, det er Seiersordet,
som løser Slegtens gaadefulde Nag,
som bringer Samklang ind i Verdenskoret.
Og kan med ydmygt Sind, med villigt Hjerte
du stamme denne Bøn paa Nødens Dag,
da har du Lægedom for Livets Smerte,
da har du seiret gjennem Nederlag.

Theodor Caspari.

Mindeord.

Professor Gisle Johnson.

Der er blevet sagt, at de to Mænd, som i dette Aarhundrede har øvet den største Indflydelse, de som har bidraget mest til at give vort Folk det Præg, som det har, er Hans Nilsen Hauge og Professor Gisle Johnson. Og det er vist sandt. Man kommer uvilkaarlig til at stille dem sammen, thi deres Indflydelse ligger i den samme Linie; det er én Strøm, som gjennem de to Elve har vandet vort Folks Jordbund. Man kan dømme forskjellig om denne Indflydelse; man kan anse den for en Lykke eller man kan beklage den; men man kan ikke negte den. Professor Johnson har virkelig havt denne Betydning. Faktummet staar der den dag idag, omendskjønt hans Virksomhed i de sidste Aartier kun har været ringe, og nye Kræfter nu er traadt ind i Udviklingen.

Hvorledes er det at forstaa? Hvad er Hemmeligheden ved denne overordentlige Indflydelse? Den beskedne, tilbageholdne, tause Mand, hvorledes har han kunnet øve den? Hans egentlige Arbeide, hele Livet igjennem, var de strengt videnskabelige Universitetsforelæsninger — ved dem kunde det dog ikke være; heller ikke gjennem hans Skrifter, de var kun faa og af forholdsvis mindre Betydning; i en tidligere Periode, mens

han stod i sin fulde Kraft, optraadte han ganske vist ikke saa lidet som religiøs Taler, gjennem Bibellæsninger og Prædikener, og altid med stor Virkning, men det hele var dog mere leilighedsvis og altid som et Biarbeide ved Siden af den egentlige Gjerning. Der lader sig ikke pege paa noget enkelt. Personlighedens Magt gjennem det altsammen, det er Hemmeligheden. En vældig Kraft fra Naturens Haand; den kunde bryde frem som Fossen, der skyder alle Hindringer tilside, alt dèt den ikke river med sig i sit eget Løb. Men hvor var saa denne Kraft luttret og mildnet ved den hellig Aands Tugt og Naade! Personlighedens Indflydelse kan ikke vel beskrives, den føles. Og hvor følte ikke Johnsons Disciple dens Magt! Men ikke blot Disciplene — andre, rent tilfældig tilstedeværende ved en eller anden Anledning, hvor han var med, kom ind under dens Indflydelse; det dybe Alvor virkede uvilkaarlig, hans blotte Nærværelse lagde Baand, den onde Samvittighed gav en næsten uhyggelig Følelse af Trykkethed. Og hans Tilhørere, i Kirke eller Bedehus! Mange fortæller om en Prædiken, han engang for mange Aar siden holdt i Bragernes Kirke over nogle Vers af det 57 Kap. hos Prof. Jesaias. Talens Indhold erindrer de ikke, men de glemmer aldrig Virkningen af den Maade, hvorpaa han begyndte sin Prædiken med at gjentage Tekstens Slutningsord: «Nei der er ingen Fred for den ugudelige.»

Der var noget saa ubetinget ægte ved Professor Johnson, alt det søgte var fjernt fra ham, saa absolut naturlig. Men hvor renset og luttret fra Selvgodheds og Forfængeligheds Smitte! Har nogen iblandt os kjendt en Mand saa

betydelig og saa beskeden! Hans Disciple elsked ham, de som siden i en Menneskealder stod som Landets Prester følte sig i en uendelig Gjæld til ham; de skyldte ham ikke blot sin Uddannelse, men sit aandelige Liv, — og den stærke Indflydelse af hans Personlighed blev overmægtig over dem; hos altfor mange udsletted den alt Særpræg og stempled dem blot med det Fællesmærke: Johnsons Disciple.

Hvad skal vi nu sige, nu da han er gaaet bort og hans Livsgjerning allerede længe har ligget afsluttet? En religiøs Vækkelse er udgaaet fra ham, Stormen fra Hauges Dage har ved ham paanyt blæst ud over vort Land. Den religiøse Interesse traadte frem i første Række i vort Aandsliv. Og alle som vurderer Religion vil anerkjende den overordentlige Betydning deraf og takke for den store Gave, Gud gav vort Folk i Prof. Johnson. Men — hans Styrke var tillige hans Begrænsning, saavel hans som den Retnings, der udgik fra ham. Berettigede Livsinteresser maatte trænges tilside for at gjøre Plads for den religiøse. Men det hævner sig; det er som at dæmme Elven op. Og nu er vi midt i Reaktionen. Den nye Tid kræver en Forkyndelse, som levner Rum for Livets alsidige Udfoldelse, paa samme Tid som den hævder Religionen den centrale Plads, som tilkommer den. Men i disse Bestræbelser vil det altid føles som en Velsignelse, at en vældig Kraft er gaaet i Forveien og har banet Veien, beredt Jordbunden og gjort den modtagelig for den evige Sandheds Udsæd. Og blandt disse Rydningsmænd staar Gisle Johnson som den første i vor Tid.

Jul. Gjør.

Sven Brun.

Alle Mennesker her i Byen kjendte ham, naar de mødte ham paa Gaden: en høi kraftfuld Skikkelse; sikker, beslutsom Gang — i den senere Tid noget tung —, hvidt Haar rundtom nedenunder Hatten, markeret lyst Ansigt, tydeligt Slegtsmærke af gammel Kultur — alle kjendte ham, som sagt, og hilste. Om Lørdagsaftenerne saa man ham, fordybet i Tanker, vandre om paa vor Frelsers Gravlund og Spadsereveiene deromkring: Der gaar gamle Sven Brun og

studerer sin Præken, sagde Folk og lod ham i Fred for Hilsener.

Og det var ikke underligt, at alle Mennesker kjendte ham. Han havde været Prest her i Byen i over 40 Aar og den længste Del af denne Tid Sogneprest ved Trefoldigheds-kirken, den største og mest centrale af Byens Kirker. Hvilken Mængde Forbindelser vilde ikke under saadanne Forholde knyttes af enhver, — men hertil kommer de personlige Egenskaber. Sven Brun havde en mageløs Lethed i Omgang. Han var gjennem hele sin Natur henvist til det umiddelbart personlige Forhold til Mennesker, og det er derigjennem han har øvet sin Indflydelse. En hurtig, sikker Opfattelse, stor Livlighed, varme Følelser, dog altid rolig og med en aldrig svigtende Aandsnærværelse, — disse Egenskaber i Forening med en Veltalenhed, som let og naturligt fandt et smukt Udtryk for de forskjelligste Stemninger, — alt dette gjorde, at han fra Prædikestolen og Gravkapellet saavelsom fra Dirigentpladsen paa de store kirkelige Møder, rundt omkring i mindre Forsamlinger af den forskjelligste Art og i det selskabelige Liv, — overalt fik han Indflydelse, og ofte blev han den ledende Mand, om hvem de andre samlede sig som under en selvskreven Høvding.

Da Sven Brun i Begyndelsen af 50-Aarene kom her til Byen, var det smaat bevendt med Kirkesøgningen. Wexels samlede selvfølgelig en fast Flok om sin Prædikestol i vor Frelsers Kirke, men den var stærkt begrænset. Vi tager vist ikke feil i, at det var Brun, som først drog vor Bys Befolkning i store Skarer til Kirke, — et Forhold, som siden

har holdt sig den hele Tid, selv ind i vore Dage, da saa meget drager bort.

Vi nævnte ogsaa Gravkapellet, — og det siger sig selv, at hans ejendommelige Begavelse ikke mindst gjorde sig gjeldende der. Stemningsfuldt og med fin Opfattelse af det karakteristiske skildrede han de bortvandrede. Og gjennem Aarenes Løb er det en hel Række af vor Bys og vort Lands betydeligere Mænd, som han har talt over. Hans Gravtaler var kjære for de sørgende; de gav et fuldt Udtryk for Øieblikkets Stemning. Men — Gravtaler er et farligt Punkt; man kan saa let sige formeget. Netop Velvilje kan forlede En til det .Maaske ogsaa den nærværende Tid har et stærkere Krav paa hellig Taushed i Gravtalen end den Tid, hvori Bruns Ungdom faldt.

Brun var en varm Missionsven, og hans Troskab i denne Gjerning er en af de smukkeste Krandse paa hans Grav. Den har ogsaa baaret hans Navn langt ud over denne Bys Grænser og skaffet ham Venner over hele Norges Land. Det var virkelig Troskab; den beviste sig gjennem Hindringer, — den seired tilslut. Han stod jo efter hele sin Aandsretning noksaa fremmed for «Vækkelsen» i vort Land; man saa paa ham med adskillig Mistanke — snar til at dømme, som man jo unegtelig var — denne frie, livlige, noget aristokratisk anlagte Mand. Men Troskaben seired, han vandt dem mere og mere, og tilslut stod han som den anerkjendte Fører i Missionsarbeidet, hvis Plads det nu falder vanskeligt nok at udfylde.

Sven Brun var jo en meget gammel Mand, 82 Aar, da han vandred bort, og havde altsaa længe hørt til den gamle Slegt. Desto mere paafaldende var det, at han dog var ung til det sidste. Det viste sig paa mange Maader; i det private Liv holdt han mest af at være i deres Kreds, som var meget yngre end ham, og som ogsaa glæded sig ved at have ham imellem sig som sin Senior. I det kirkelige Liv stod han altid paa deres Side, som arbeided for Fremskridt og Udvikling. De kirkelige Reformer havde ingen varmere Ven, ingen mere trofast Arbeider end ham. Det er et smukt og elskværdigt Træk, som hænger sammen med det bedste hos ham, at han selv til det sidste var i Vækst og Udvikling;

atlid dybere og dybere greben af Kristus, greb han ham igjen med et altid fuldere og helere Hjerte, indtil Døden kom i den mildeste Skikkelse og førte ham ind til hans Herre. Et lykkeligt Liv, en skjøn Død, et kjært Minde.

Jul. Gjør.

Heinrich Arnold Thaulow.

Den norske lægestand har i 1894 mistet en af sine mest fremtrædende repræsentanter, en mand, hvis navn var kjendt ogsaa udenfor Norden, *doctor H. A. Thaulow,* grundlægger og eier af Sandefjords og Modums bad.

Thaulow var ikke norsk af fødsel, men hele hans livsgjerning tilhører Norge. Han var født i Schleswig 10de Juni 1808. Efter at have paabegyndt sine studier i Kiel kom han i 1830 til Christiania, hvor han 3 aar senere underkastede sig medicinsk embedsexamen.

Ikke som almindelig practicus var det, Thaulow skulde vinde sit navn, men som banebryder i en ny retning, nemlig paa balneologiens omraade. Som ung privatlæge i Sandefjord fik han her grundlagt det senere saa bekjendte badested, hvis tiltrækning yderligere øgedes ved den af ham kort efter opdagede svovlkilde. Da han senere som værkslæge var tilflyttet Modums district (hvis embedslæge han ogsaa var fra 1849—76), blev han opmærksom paa den righoldige jernkilde, omkring hvilken han i 1857 anlagde St. Olafs bad. En andel i Ringerikes nikkelværk, som Thaulow erhvervede sig, gav ham midler ihænde til stadig at udvide og tidsmæssigt at udstyre sine to kuranstalter, som han siden 1875 eiede helt og udelt. Her nedlagde

han ogsaa et stort og energisk arbeide. Uafhængig af udenlandske methoder dannede han sig sin egen badeteknik, den han forstod at indøve og udvikle til en saavel i indsom udland anerkjendt fuldkommenhed.

Thaulow var en arbeidsom mand. Den, der nu ser St. Olafs bad, ser, hvad han der har skabt af en uinterèssant, skovbevoxet sandmo, vil have vanskeligt for at tro, at alt dette skyldes én mand. Og dog havde han saa mange andre jern i ilden. Han sad i en stor virksomhed med udstrakte eiendomme, gruber og skove. En masse traade gik gjennem hans haand. Men han forstod ogsaa at nytte sin tid, altid ivrig, tidligt paafærde, lige til sin høie alderdom flittig ved sit arbeidsbord.

Thaulow var hjælpsom med sine midler, men faa vidste, hvor aaben hans haand i denne henseende var. Af fripladse til ubemidlede gav han ved sine badesteder flere, end nogen havde anelse om. Kunsten havde i ham ikke blot en fin og smagfuld kjender, ja endog udøver, men ogsaa en rundhaandet beskytter, hvis gavmildhed mangen en af vort lands kunstnere skylder selve den plads, de nu indtager.

Thaulow var den fint dannede mand med mange og ædle interesser, med en nobel og stilfuld fremtræden. Man maatte uvilkaarlig fængsles af dette skarpe og livfulde blik, denne slagfærdige humor og fremfor alt af den interesse, hvormed han omfattede alt menneskeligt, den iver og ungdommelige ild, hvormed han kunde optage nye idéer, nye projecter.

Det var just dette djærve og beslutsomme, dette storslagne i hans natur, der gjorde ham til rydningsmand og banebryder og lod ham efterlade et livsværk, der vil overleve ham selv.

Dr. H. J. Vetlesen.

D. C. Danielssen.

Skrevet i Stavanger dagen efter Danielssens død.

Igaaraftes bragte telegrafen budskabet om den gamles bortgang, han har sluknet langsomt i de sidste tre maaneder; da jeg saa ham sidste gang for vel otte dage siden, sad

han endnu i en stol ude i sin have og soled sig; men hans kinder var dødsens hvide, kun øinene levede, store og med et stille vemod, der ikke var hans, saalænge han var sig selv.

Med gamle Danielssen svinder et stort stykke Bergens historie, hans navn er knyttet, løsere eller fastere, til snart sagt alt, hvad der i det sidste halve aarhundrede er voxet frem af kulturliv i hans fødeby; theater, kunstforening, museum, videnskab, tidsskrifter, byens forskjønnelse, — alt har han havt en finger med i, og sine medborgeres tillid har han nydt i en enestaaende grad, har været medlem af alt, hvad der hed komitéer og komissioner, har i en aarrække repræsenteret byen paa Storthinget, og gjennem hele hans rastløse virken gik der én rød traad: Bergen. For ham stod fædrelandets gavn og sundhed i en fornuftig decentralisation, og sit livs opgave saa han i at gjøre alt, hvad der stod i hans magt, for at redde Bergen fra at synke ned til en betydningsløs provinsby; han skulde ikke opleve at se sin mangeaarige drøm: et universitet i sin kjære fødeby opfyldt; men hans gamle øine straalede endnu med hele ungdommens glæde, da telegrammet om bevilgningen til Østlandsbanen ivaares satte Bergenserne paa hovedet af begeistring.

De egenskaber, der gjorde den afdødes liv saa betydningsfuldt, var især hans uryggelige tro paa fremskridtet, hans ubetvingelige vilje til at gjennemføre, hvad han engang havde foresat sig, hans elastiske evne til at voxe med tiden.

Han var derfor fremfor alt en handlingens mand; abstrakt tænkning var ikke hans sag, hans ræsonnement var altid noksaa svagt, og han var ganske blottet for evne til at sætte sig ind en modstanders tankesæt; det tankeindhold, han levede paa, var sivet ind i hans bevidsthed gjennem hans rige instinkter og bares oppe af den sikre følelse, hvorigjennem han altid stod i pagt med det, som bar fremover. Han følte sig derfor lige til det sidste særlig draget mod de unge; i en for en gammel mand næsten enestaaende grad deltog han i deres glæder og sorger, forstod deres tanker, opflammedes af deres iver, eggede dem til arbeide og var med paa deres mest sangvinske drømme. Næsten alle de unge mænd, der er komne i berøring med dr. Danielssen — og de er ikke faa — staar derfor paa en eller anden maade i taknemlighedsgjæld til ham, om ikke for andet, saa for den sympathi og glæde, hvormed han fulgte enhver ærlig bestræbelse, selv om den gik stik imod hans egne anskuelser. Dr. G. A. Hanssen har saaledes en gang fortalt mig om den maade, hvorpaa han blev modtaget af Danielssen, da han tiltraadte sin post som underlæge ved D.'s hospital. G. A. H., som dengang var en nogenlunde fersk medicinsk kandidat, men en modig karl allerede, debuterede med bent ud at erklære D., at han var ganske uenig med ham i hans opfatning af spedalskheden (som altsaa havde været D.'s specialitet i en lang række af aar). Danielssen smilte, men svarede kun: «Vel, unge mand. Jeg tror selvfølgelig, at jeg har ret; men jeg skal imidlertid hjælpe Dem alt, hvad jeg kan, forat De kan bevise det modsatte. Jeg skal faa indrettet et laboratorium til Dem, og bibliotheket skal jeg sørge for paa bedste maade. Bare sig til, hvad De behøver. Værsgo!» Og da det efter adskillige aars kigen i mikroskopet virkelig lykkedes dr. Hanssen at finde *baccilla lepri* (spedalskhedsbakterien), glædede Danielssen sig, som om han selv havde gjort en stor opdagelse, uagtet det var indlysende, at dette fund maatte kuldkaste hans egne theorier.

Han blev naturligvis, som alle mennesker, lidt mere benet og doktrinær paa sine gamle dage, men hans hjælpsomhed ligeoverfor unge mænd, som vilde noget, vedblev at virke til det sidste

Hans tro paa fremskridtet i verden var rørende, han havde jo selv ved sit storthingsarbeide været med paa at fremme de fleste af de reformer, som nu er gjennemført eller paa vei til at blive det, og der var hos ham aldrig skygge af tvil om deres alles fortrinlighed og evne til at «føre folket fremad»; han følte sig formelig personlig krænket ved enhver betænkelighed, der kom til orde, og hans foragt for «bagstræverne» var souveræn og unuanceret. Men dette fremskridtssværmeri blev aldrig, undtagen naar han skulde holde festtaler, til fraser og snak; han havde tvertimod lige til det sidste megen praktisk evne til at sætte sig begrænsede formaal og en aldrig svigtende viljekraft til at sætte sit igjennem; han lod sig ikke betvinge af nogen hindringer, og naar det ikke nyttede at gaa bent paa, saa gik han rundt; men frem kom han. Hans personlige komfort eller velvære spillede ingen rolle for ham, naar han mente at kunne tjene en sag. Jeg husker saaledes ved Atlanterhavsexpeditionen; Danielssen var dengang en mand paa over 60 aar og gigtisk og dertil søsyg; men han ansaa det for en æressag, at Bergens Museum blev repræsenteret paa denne videnskabelige færd, og da ingen anden kunde komme af gaarde, saa reiste han selv, og han laa i tre aar efter rad oppe i de arktiske egne og skrabede og keg i mikroskop, skjønt hver dag var ham i mere eller mindre grad en lidelse, da han aldrig blev ordentlig søsterk. Det var hans hovedstyrke, at der i dette lille, svage legeme boede en vilje, som aldrig knækkedes. Og derfor har han udrettet saa meget, som han har gjort; derfor har han et navn som videnskabsmand, et navn som politiker, og fremfor alt et navn som borger i sin by.

Og midt i al denne sin rastløse virksomhed fik han ogsaa tid til at være selskabsmand; han var især en glimrende vert. Naar han sad for enden af sit bord og glædede sig over, at man nød hans ædle vin, saa kom den sorte kalot bag i nakken, det solede ud fra øienkrogene, og hans kokette øine spillede af et skjælmeri og humør, der smittede alle gjester og ofte gjorde hans gjestebud til fester, man husker i aarevis.

Og nu er han død, naaja, det er jo ikke mere end bil-

ligt, han fyldte sit 79de aar d. 4de juli; men det er alligevel saa underligt og uforstaaeligt; thi han var saa ualmindelig levende.

Gerhard Gran.

Søren P. Jaabæk.

«Vi staar ved et Vendepunkt i vor politiske Udvikling,» havde Johan Sverdrup forkyndt i en af sine tændende Taler paa Lillestrømmen ved Aarsskiftet 1869. — En mærkelig demokratisk og national Bølge var gaaet over Norge ved Storthingsvalgene i 1868. Virkningen heraf kom tilsyne baade ved Storthingets Sammensætning og ved de Sager, der blev Mærkesagerne paa Storthinget 1868—69: aarlige Storthing, Statsraadssagen, Udvidelse af den kommunale Stemmeret, Storthingets Kontrol over Udenrigsbudgettet, Nedsættelse af Matrikulskatten og Korntolden m. m.; og dernæst var den offentlige Interesse vakt ved det Stangske Ministeriums Unionsforslag, der af Demokraterne føltes som en Trudsel mod den Forfatning og Union, Fædrene i 1814 havde grundlagt.

Søren Jaabæk var vistnok ikke blandt Lederne i denne politiske Bevægelse. Han havde hellerikke skabt Kadrene i i den nye demokratiske Fylking. Men Mandskaberne til at fylde dem med havde han vistnok fremfor nogen anden været Redskabet til at skaffe tilveie.

Det var Jaabæk, som i 1865 havde reist Bondebevægelsen, oplyst og opagiteret Bønderne og Smaafolket Landet rundt ved sin «Folketidende»; det var han, som havde organiseret dem i «Bondevenforeningerne», og som nu førte dem til Kamp mod det gamle Bureaukrati og til Seier for en folkelig Udvikling paa Grundlag af den frie Forfatning af 17. Mai 1814. Tiltrods for at han hverken besad Veltalenhed og aldrig forsøgte sig som «Folketaler», og uagtet han hellerikke besad den Pennens Smidighed eller den eiendommelige Aandens og Hjertets Gave, som gjør Folkeskribenten, forstod han dog at faa Folket med sig. Det vil sige det Lag af Folket, som, siden Henrik Wergeland i 30-aarene for-

gjæves havde søgt at vække det ved «Statsborgeren», alene med korte vaagne Mellemrum under Thranebevægelsen i Begyndelsen af 50-aarene, havde sovet en lang aandelig og politisk Syvsoversøvn. Jaabæk endelig var Manden, som talte ud af deres Trang og forstod deres Tanker, ligesom han kjendte deres Maal.

Der var derfor knapt nogen mere kjendt og populær Mand udover Bygderne end denne Bonde fra Listerbænken, som var jevngammel med Grundloven, havde begyndt som Jætergut, læst Bibelen fra Perm til Perm i sit 12te Aar, og siden bygget sig selv op ved Arbeide, Læsning, Tænkning og Deltagelse i det offentlige Liv i vel en Menneskealder.

Hvad han talte og skrev laa ikke saa høit, at det gik over Menigmands Hoveder. «Den høiere Politik» var ikke hans Sag, erklærede han gjentagende; den overlod han til Johan Sverdrup og «Dagbladet». Det var Smaafolkets økonomiske Kaar og sociale Udvikling, han betragtede som sit Særkald. Lovforslaget om «Rentefodens Nedsættelse» blev da ogsaa Jaabækbevægelsens samlende Fane; thi statsøkonomisk uholdbart og praktisk uigjennemførligt som det var, hentede det sin Styrke fra Forestillingen om, at «Kapitalens Demokratisering» maatte være en af den demokratiske Katekismes første Bud. Og hans «Sparetanke» var, skjønt i sig selv kun en sen og sur Frugt af Manchester-Skolens allerede uddøende Træ, ligesom «Folketidendes» øvrige Programsager, «fri Handel,

frit Arbeide» etc. mere skikkede som Nivelleringsmidler mod det gamle Samfund end som Redskaber til at organisere det nye paa den socialpolitiske Grundvold, som Jaabæks store Samtidige Bismarck (ligesom Jaabæk født 1. April, men et Aar senere) allerede da begyndte at have sin Opmærksomhed henvendt paa.

Naar Jaabæk ikke havde det fulde klare Syn for Fremtidsudviklingen, var det forresten ikke, fordi der manglede ham noget i at være Demokrat tilbunds. I hans Fremtidssamfund var der hverken Plads for Kongemagt eller Statskirke. Men det var Nutidens og ikke Fremtidens Opgaver, der forelaa, og det var dem, han fik vie sit Arbeide med den Evne og Indsigt, der var ham givet som en «selvlært» og «selvgjort» Mand.

I disse faa Mindeord over Søren Jaabæk er der ikke Rum til at skildre hverken hans originale og i Grunden tiltrækkende Personlighed, eller til at forklare hans Ensidigheder og Vrangheder, eller til mere indgaaende at drøfte hans Virksomhed.

Men saasandt den, som har levet for sin Tid, ogsaa har levet for Eftertiden, og saasandt som Folkeoplysning i Ordets mest udstrakte og demokratiske Betydning er vor Tids største Bedrift, skylder Fædrelandet ogsaa at mindes Søren Jaabæk som en af de Bedriftens Mænd, der har gjort sin Gjerning for at jevne Fremtidens Veie.

En ældre Storthingsmand.

Generalmajor Otto Ludvig Nyquist.

Hans usædvanlige rige begavelse paa alle militære omraader, hans ubøielige viljekraft, hans udprægede fædrelandssind — og hans varme, trofaste hjærtelag, . . . det var det, som tvang alle og enhver til at respektere ham, agte og beundre ham, ja elske ham. Hans helstøbte personlighed vandt alle, maatte vinde alle.

N. var soldat med liv og sjæl, — man kunde se det udenpaa ham. Generalen med den tætvoxne figur, det djærve

ansigt, med de hvasse, spillende øine stod frem foran gelederne som typen paa den fødte høvding, slig en, som soldaterne liker, som de kan gaa i døden for. Generalens egen freidighed, hensynsløse energi, hans friske mod, der beseirede alle vanskeligheder, hans rige lune smittede alle hans undergivne, rev dem med, lod dem glemme strabadser, savn og møie. Han sparede ingen, krævede voldsomt intenst arbeide, krævede meget af andre, end mere af sig selv — og havde aldrig sparet sig selv for at tage haardest i.

Soldaterne vidste, at N. en dag for længe siden var kommen ind paa krigsskolen, færdig til at optage kampen mod de mange konkurrenter, og han havde ingen anden forberedelse end den, at han havde faret en del til søs, staaet bag disken i sin fødeby Drammen en tid og været et aars tid indom Nissens skole. Og havde han ikke slaaet alle hindringer til jorden, var han ikke bleven nummer 1 overalt, havde han ikke taget sine examener med udmærkelse, selv den militære høi skoles, havde han ikke faaet baade guldmedalje og sølvmedaljer for det ene videnskabelige arbeide efter det andet?

Men han var ikke blot theoretiker, maaske end mere praktiker, han havde et eget greit, praktisk greb paa enhver ting, der ved saa mange leiligheder kom heldigt tilsyne. Han var ikke stivnet i reglementer og former, mange fandt endogsaa, at han var altfor lidet stiv paa det.

Men N. havde lov til at være, hvad han var, fordi han var en helstøbt personlighed, fordi han vandt alle hjærter ved sin bramfrie færd, ved sit aabne, lyse, freidige, ærlige

sind . . . . fordi han var en ægte soldat, og som selv forstod sine norske soldater.

Han havde studeret alle fremmede militære forholde, kjendte til udlandet bedre end vel nogen anden norsk officer, havde anvendt aar paa at lære hos andre, længere komne, havde reist meget for at udvide sit syn, for at se og sammenligne og tage det bedste hjem til eget land og folk, hvilke han først og fremst nøie kjendte og forstod. Han glemte aldrig at tage de rette hensyn til eget folks karakter og eiendommeligheder, noget man ikke havde været eller er for meget vànt til. Ogsaa heri maa man søge grunden til N's overordentlige popularitet.

Hele hans liv var et uafbrudt arbeide for at uddanne sig i sit kald, — og med hans rige begavelse havde han drevet det langt frem. Han avancerede derfor hurtigt, — det var en selvfølge, — nu var han netop bleven generalstabschef, indehavde landets mest betydningsfulde militære stilling, han havde opnaaet, hvad han havde sat sig som «sin ungdoms skjønneste maal», — . . . . og saa var hans livssaga slut. — Allerede! — —

«Og han er saa vanskelig at erstatte,» saa lyder klagen fra mand til mand. Tiderne er haarde, der trænges viljefaste mænd, mænd, der baade kan, ved og vil noget, der kan, om det kræves, føre en ung, uprøvet hær frem til kamp og til seier. Tusinders, ja millioners ve og vel for lange tider kan afhænge af en enkelt mand.

A. Angell.

Jørgen Sørensen. *

«Det blev sørgelig fort slut paa Jørgen Sørensens liv. Og stilfærdigt var det, ligesom hans billeder. Hans kunst indtar en pen plads i denne periode; for var han ikke netop nogen betydelig aand, saa var hans sager ganske helstøbt. Han var ikke halt undtagen paa benene, og jeg tror han var af de lykkelige som ikke plages af tvil eller lider af kriser.»

* Om Jørgen Sørensens liv har hans bror statsrevisor og sagfører N. J. Sørensen meddelt mig skrevne oplysninger.

Dette er Erik Werenskiolds enkle eftermæle over Jørgen Sørensen i et brev til en ven.

Hans legemlige skrøpelighet var det vel som gjorde ham til maler. Den sammentrængte al hans bedste evne i hans øie og i hans naturkjære sind, — skjønt den nok ogsaa paa mange maater har hemmet hans utvikling.

Hans forældre med seks barn bodde paa Tøien i den ene av portnerstuene ved Trondhjemsveien; hans far hadde leiet en av professorløkkene. Her gled Jørgen paa et nyskuret, iset gulv og brak benet; han var da otte aar gammel. Ikke før var han bra igjen, før han satte utover Tøienbakken paa ski, og brak benet for anden gang samme vinter. Det gik verk i hoften, og han blev vanfør for livstid.

Han slap al skolegang for ikke at bli gjort nar av mellem kameratene, — saa han kom ikke til at lære noget videre for det første. Da han skulde bli konfirmert, kunde han ikke stort; men gamle presten Dop mente han var en bra, snild gut, han fik bli konfirmert like vel.

I al denne tiden hadde det været hans bedste tidsfordriv at tegne. Og da han var blit en femten, seksten aar, begyndte han at gaa paa tegneskolen om vinteren. Naar det var føre, møtte to av hans brødre med kjælke om kveldene, og drog ham hjemover. Da var han stolt — «han kjørte med to hester». —

Mit første minde om Jørgen Sørensen er fra en dag

paa Frits Thaulows atelier, jeg tror det var i 82. Han kom stilfærdig og undselig med et litet maleri under armen: en gammel laave i furulunden oppe ved Ullevold. Det var troskyldigt, ængstelig smaaskaaret.

Næste gang jeg la merke til ham, var paa kunstnernes anden høstudstilling ved juletider 83, nede i handelsstandens forening. Han var da en av de dygtigste og mest fremskredne mellem de unge kunstnere som hadde samlet sig om Frits Thaulow i hans «friluftsakademi» oppe paa Modum. Især var et høstbillede med gule bjerker djervt og vakkert. I frisk begeistring vilde den unge skare vinde ny kunst for sit nye syn paa naturen, med Frits Thaulow til fører, som en norsk Courbet.

For et helt og uskrømtet sind som Jørgen Sørensen, var hans naturkjære virkelighetstrang et uttryk baade for hans egen personlighet og for vor kunstneriske utvikling under hans første ungdom. Alt fra hans ophold ved Alvheims folkehøiskole i Skjeberg i 1878 — hvor han fulgte foredragene med stor interesse — har hans bror fortalt et træk som viser dette. Det var en vakker høst med gult løv og solskin. For hans bror folkehøiskolelæreren blev den guldfagre høst til et eventyr om guldskogen, som kunsten skulde tolke. Men Jørgen holdt paa at malerkunsten skulde skildre solskin og farver slikt det var, det var det vakreste.

Fra det Jørgen Sørensen hadde faat være med i Thaulows friluftsakademi, vandt han den ene vakre seier efter den andre. For et høstlandskap fik han i 1885 høstutstillingens reisestipendium, utsat av malerne Barth, Eilif Peterssen og Thaulow, saa han kunde komme en liten tur til Paris, mens selve billedet blev kjøpt av kunstforeningen i Kristiania. I 1887 blev hans billede fra prestegaardssvingen i Vestre Aker «2 graders kulde» indkjøpt til nationalgalleriet, mens ellers anciennitetsprincippet i regelen endda hersked ved indkjøpene. I dette kjekke og vakre billede hævder han sig i fuld selvstændighet ved siden av sin lærer Frits Thaulow. Snart fik han ogsaa et av statens kunstnerstipendier to aar i rad for at studere i Paris.

Han var med i alle vore utstillinger hjemme og ute, og altid var hans lyse og venlige billeder med i at gi dem et

præg av ungdomsfrisk glæde. Aar for aar vandt han nye venner ved sine jevne, ofte saa fine og stemningsrene skildringer av Østlandets natur ved sommer og høst, i vinter og vaar. —

Alle som har kjendt Jørgen Sørensen nærmere, fremhæver hans barneglade sind, hans barnslige glæde i naturen, i alt vakkert. Han likte at tænke den tanke at livet her paa jorden skulde leves videre i en ny verden med samme virksomhet som her. H a n vilde male med regnbufarver.

Jørgen Sørensen var født den 16de mai i 1861, men feired 17de mai som fødselsdag. Det gik saa vidt, at han engang da han kom til Paris, opførte paa blanketten for politiet 17de mai ved siden av sit fødselsaar. Fra Kitty Kielland, som har fortalt dette, har jeg et andet træk av hans elskværdige humør. Det var ogsaa netop en 17de mai. De norske i Paris skulde feire dagen ved Bas Meudon, og gik i flok og følge, alle pyntet med 17de mai-sløifer, over en av Seinebroene, — «som et helt krigstog», sa en av selskapet. «Ja, invaliden er ogsaa med,» mente Jørgen Sørensen.

Naar vi ser paa hans liv og paa hans kunst, kan det ligge noksaa nær at tro at det var en lykke for ham at dø tidlig. Det er muligt at han eide større kræfter, og at han kunde ha naad en endda høiere utvikling, men det er ogsaa muligt at han alt hadde git sit bedste, og at han kunde ha kommet til at lide den skuffelse at se sig møtt av en ny smagsretning, som stilled sig likegyldigere overfor hans tro og solide virkelighetsskildring.

Mange av dem som nu kræver rum for fantasien, er t r æ t t e a v n a t u r. Og selv uten at være trætte av natur stiller vi større og større krav til virkelighetsskildringen, blandt andet fordi vi søker tilfredsstillelse for vor skjønhetstrang ogsaa paa andre omraader, i det dekorative og i det fantasibaarne.

Sker denne utvikling i falsk ensidighet, vil mangen tro virkelighetsskildrer føle sig uretfærdig krænket ved ufortjent kulde.

Det e r allerede en feil i vor tid at vi s t r i d e r om virkelighetskunst og fantasikunst, at vi maaler værdet av et verk og en virksomhet paa slike vegtskaaler.

Vi bør veie efter styrken av kjærligheten, den kjærlighet som skaper et dygtigt verk — like meget om det er virkelighetsskildring eller digt.

Og fordi Jørgen Sørensen var hel og uskrømtet i sin kjærlighet, staar hans bedste kunst saa helstøpt.

Andreas Aubert.

Kapelmester Johan Hennum.

Da Johan Hennum isommer nedlagde sin Taktstok efter Opførelsen af Operetten «Bellevilles Mø», og da der reiste sig bestemte Anelser hos hans Venner om, at han vel ikke vilde vinde Kræfter til atter at gribe den, maatte man — som i flere andre Tilfælde, hvor Opgaven havde krævet en Forening af Evner, der ikke ofte findes hos samme Person — spørge sig selv: hvem skal med Held kunne fylde hans Plads? Thi Hennum havde beklædt en Stilling, hvortil ikke ret mange turde være skikkede.

Kristiania Theaters Kapelmester har altid havt store Vanskeligheder at bekjæmpe, og udenforstaaende har ikke godt kunnet danne sig noget fuldt Begreb om dem. Allerede et utilstrækkeligt Orkester tvinger til Nødhjælpsmidler alt som oftest. Da maa Kapelmesteren ominstrumentere for at de forhaandenværende Kræfter skal række til, og da kan det endnu hænde, at Komponister finder sig fornærmede over «Vandalisering» af deres Musik. Ved Hennums Overtagelse af Orkesterchef-Posten var desuden Massen af Orkestermedlemmer tillige Mtlitærmusikere uden megen Uddannelse; overhovedet var Orkestret paa Grund af hans ualmindelig snarraadige Formands altfor vidtdrevne Føielighed ligeoverfor Theatrets stadige Forlegenheder temmelig forslarvet. Det har derfor været en af Hennums første Fortjenester at hæve Orkestret atter op til at fyldestgjøre de Fordringer, man fra Schrumpf's og Reissigers Tid var vant til at stille. Det skeede ved at skaffe Tilgang af endel nye Kræfter, ved at stille større musikalske Fordringer og ved at sørge for forbedrede Lønninger. Hvor Orkestret udenfor

Theatret virkede med, mærkedes ogsaa snart, at Ledelsen laa hos en Person, der baade havde Vilje og Evne til at gaa ikast med den bedste Musik.

Det var ogsaa af stor Betydning, at Hennum til en Stilling som Kapelmester ved et Theater, hvor Musiken væsentligst tjener til at fylde Mellemakter, medbragte ikke alene den Ørets Rutine, som en Ungdom tilbragt som Orkestercellist giver gunstige Betingelser for, men ogsaa den høiere Udvikling, der var Resultatet af hans aarelange Samvirke med vore mest fremtrædende Pianistinder i Kammermusik og hans Medvirken under fremtrædende Dirigenter i Symfonikonserter. Særlig paa sin Plads som første Cellist i Symfonikonserter var Hennum, hvor ubemærket end kanske af Publikum, desto mere vurderet af Dirigenten, fordi hans usvigelige Sikkerhed ogsaa indgød de andre Musikere Tillid.

Det siger sig selv, at Theaterforholdene let kan blive uudholdelige for en pirrelig Musiknatur ved de — absolut talt — maadelige Resultater, som endog efter store Anstrengelser kan opnaaes med ringe musikalske Kræfter. Naar Hennum desuagtet oftere har formaaet at opnaa relativt gode Resultater, saa skyldes dette hans seige Udholdenhed i Forening med megen Bonhomie. Den ivrige, despotiske Tone, hvortil Interessen for Opgaven kan henrive en Dirigent og som kan gjøre Samarbeidet mindre behageligt, hørte man vist aldrig Hennum gribe til; han ansaa sig kun som den første blandt sine lige og kunde paa Grund af sit venlige Væsen altid gjøre Regning paa sine Troppers Villighed. Hans Udholdenhed er vel mest blevet prøvet, naar Kor og Ensembler til de større Opera'er og Operetter, hvoraf han i

sin Kapelmesterstilling — og mod almindelig Sædvane tillige som Kordirigent — har bragt flere frem til heldige Opførelser, skulde indstuderes. Man kan ikke tro andet, end at han har fundet sin fulde Tilfredsstillelse ved at gjennemføre sine Opgaver just med de mangelfulde Kræfter, han har havt at raade over, og at han kanske ikke vilde følt sig paa samme Maade paa sin Plads, om der var stillet mere glimrende Kræfter til hans Raadighed; thi han var mere en dybt interesseret end en begeistret Kunstner, uagtet han baade kunde glæde sig hjertelig over enhver Skjønhedsaabenbarelse og selv besad et meget smukt Talent som udøvende Kunstner, hvad man ofte fik Beviser paa, naar han regjerede «Kunstnerkvartetten» (Bøhn, Soelberg, Zapffe og Hennum) eller virkede sammen med Fruerne Grøndahl og Nissen samt Bøhn til Triosoiréer.

Det ikke sædvanlige Forhold, at et mindre Theaters Kapelmester tillige som Eksekutør tager ivrig Del i det høiere Musikliv paa sit Virkested, har af Hennum formet den Personlighed, der just kunde høit skattes ved et Theater som vort, hvor ikke den dannede Musiker, der kan holde Ideen høit, alene er tilstrækkelig, men hvor han ved Siden deraf ikke maa se ringeagtende ned paa det meget underordnede Arbeide, hvortil «en almindelig brugbar Kraft» kunde synes nok. Følelsen deraf var almindelig baade ved Theatret og i Publikum, og det viste sig i den store og smukke Deltagelse ved hans Jordfæstelse.

Otto Winter-Hjelm.

